

สภาวทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม
ของประเทศไทย มาลายา และอินโดจีนของฝรั่งเศส ระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2

ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 ประเทศทั้งหลายในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ล้วนแต่ตกเป็นอาณานิคมของมหาอำนาจตะวันตกทั้งสิ้น นับตั้งแต่ประเทศฟิลิปปินส์ซึ่งเป็นอาณานิคมของสหรัฐอเมริกา อินเดียน พม่า และมาลายา ซึ่งเป็นของอังกฤษ หมู่เกาะอินดีสตะวันออก (อินโดนีเซีย) ซึ่งเป็นของเนเธอร์แลนด์ และอินโดจีน ซึ่งประกอบด้วยประเทศเวียดนาม เขมร และลาว ตกเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศส ยกเว้นประเทศไทยซึ่งคงความเป็นเอกราชไว้ได้ ใน พ.ศ. 2448 (ค.ศ. 1905) ญี่ปุ่นรบชนะรัสเซีย ก่อให้เกิดลัทธิชาตินิยมขึ้นในอินเดียในปีต่อมา อินเดียทำการเคลื่อนไหวเรียกร้องการปกครองตนเองภายใต้การนำของมหาตมะคานธี ส่วนจีนนั้นมีการเคลื่อนไหวทางชาตินิยมภายใต้การนำของ ดร. ซุนยัตเซ็น ญี่ปุ่นเองก็เกิดลัทธิชาตินิยมทางเศรษฐกิจและทางทหาร ส่วนประเทศพม่า อินโดจีน และอินโดนีเซีย ในระยะต่อมาคือหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 ต่างก็ได้ฉีกตัวไปจากลัทธิชาตินิยมของประเทศต่าง ๆ เช่นจากจีนเมื่อคราวเกิดกบฏนักมวย (The Boxer Rising) ใน พ.ศ. 2442 (ค.ศ. 1899) จากชัยชนะของญี่ปุ่นต่อรัสเซีย การกำเนิดพรรคก๊กมินตั๋งในจีน และการเคลื่อนไหวเพื่อเอกราชของพรรคอินเดียนคองเกรสแห่งชาติ (Indian National Congress) มีประเทศเดียวในเอเชียอาคเนย์ที่เป็นประเทศอาณานิคม ซึ่งไม่ได้ทำการเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องการปกครองตนเองอย่างจริงจัง ประเทศนั้นคือประเทศมาลายา¹ ส่วนประเทศอื่น ๆ ล้วนเคลื่อนไหวอย่างรุนแรงเพื่อเอกราชและการปกครองตนเอง เช่นพม่าและอินโดจีนของฝรั่งเศส เป็นต้น

¹ John Bastin (ed.), The Emergence of Modern Southeast Asia: 1511-1957 (Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall, Inc., 1967), pp. 120-21.

การเคลื่อนไหวทางลัทธิชาตินิยมเพื่อเรียกร้องเอกราชก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2

ประเทศพม่า

จากการศึกษาประวัติศาสตร์พม่า จะเห็นได้ว่าก่อนที่อังกฤษจะเข้ามาเกี่ยวข้องกับประเทศพม่า กษัตริย์พม่าได้ทำสงครามขยายอาณาเขตออกไปรอบทิศ รวมทั้งประเทศไทยด้วย ไทยรบกับพม่ามาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา จนถึงสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ และสิ้นสุดลงเมื่อพม่าเสียเอกราชให้แก่อังกฤษ ส่วนทางตะวันตก พม่าขยายอาณาเขตไปถึงเขตแดนอาระกัน และมณฑลต่าง ๆ ในอินเดียน เช่น มณฑลอัสมัม แคว้นมณีปุระ เป็นต้น ซึ่งขณะนั้นอังกฤษปกครองอยู่ ทำให้เกิดกรณีพิพาทชายแดน และในที่สุด พม่าต้องเสียเอกราชแก่อังกฤษ

ความยิ่งใหญ่ของพม่ามีมาก่อนอังกฤษจะเข้ามาพัวพันกับประเทศพม่า ประกอบกับความเป็นชาตินิยม และการที่เคยทำสงครามกับอังกฤษถึง 3 ครั้ง ทำให้ชาวพม่ามีประสบการณ์ในการต่อสู้มาก ด้วยเหตุนี้ ทัศนคติที่อังกฤษประกาศให้พม่าเป็นส่วนหนึ่งของอินเดียน จึงก่อให้เกิดความไม่พอใจทั่วไป กองทัพพม่าไม่ยอมสวามิภักดิ์ต่ออังกฤษ และโค่นล้มพระเจ้าป้าเพื่อสู้รบแบบกองโจร มีการสังหารเจ้าหน้าที่ฝ่ายอังกฤษ มีการรวมหัวกันต่อต้านการปกครองของอังกฤษ จนเกิดการจลาจลทั่วประเทศ ซึ่งดำเนินการโดยเจ้าหน้าที่ระดับต่าง ๆ ของกองทัพพม่าที่ถูกปลดจากตำแหน่ง ตลอดจนหัวหน้าหมู่บ้าน (headman) บรรดาเชื้อพระวงศ์ และพระสงฆ์² อังกฤษต้องใช้เวลาปราบปรามอยู่ถึง 4 ปี ตั้งแต่ พ.ศ. 2430-2433 (ค.ศ. 1887-1890) จึงสงบราบคาบ

สาเหตุของการเคลื่อนไหวทางชาตินิยม

การที่อังกฤษล้มสถาบันพระมหากษัตริย์ ทำให้กระทบกระเทือนถึงสถาบันทางศาสนา เพราะกษัตริย์ทุกพระองค์ของพม่าเป็นองค์ศาสนูปถัมภก ตั้งแต่อังกฤษเข้ามาปกครอง พุทธศาสนา

² Maung Htin Aung, A History of Burma (New York: Columbia University Press, 1967), p. 266.

ในพม่ามีแต่ความยุ่งยาก เพราะไม่มีสถาบัน กรรมการสงฆ์ ตลอดจนพระสังฆราชที่จะควบคุม กุฎีการสงฆ์ นอกจากศาสนาจะถูกละเลย วัฒนธรรมพม่าก็ถูกเหยียดหยาม เช่น กรณี ชาวต่างประเทศสวมรองเท้าเข้าไปในพุทธสถาน ด้วยเหตุนี้ ชาวพม่าจึงไม่พอใจอังกฤษมาก ยิ่งขึ้น และได้ทำการเคลื่อนไหวทางชาตินิยม เพื่อปกป้องพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของพม่า โดยการจัดตั้งกลุ่มในรูปของสมาคม มีชื่อว่า "ยูวพุทธิกะสมาคมแห่งพม่า" (The Young Men Buddhist Association)

การเข้ามาปกครองพม่าของอังกฤษมีส่วนทำให้เศรษฐกิจของพม่ารุ่งเรืองขึ้นมาก มีการพัฒนาภาคอุตสาหกรรม เกษตรกรรม และการคมนาคมอย่างกว้างขวาง เช่น มีการลงทุน ประกอบอุตสาหกรรมต่าง ๆ มีการชุกแรงแอาศรัพยากรธรรมชาติมาใช้ให้เป็นประโยชน์ ใน ด้านเกษตรกรรม การปลูกข้าวได้กลายเป็นอุตสาหกรรมที่สำคัญ เพราะข้าวเป็นที่ต้องการของ ตลาดต่างประเทศ จึงเป็นสินค้าออกที่ทำรายได้ให้กับประเทศเป็นอันดับหนึ่ง การคมนาคม เจริญขึ้น มีการสร้างทางรถไฟเชื่อมเมืองต่าง ๆ สร้างถนนทั่วประเทศ และการคมนาคม ได้ถูกพัฒนาอย่างกว้างขวาง แม้เศรษฐกิจของพม่าจะรุ่งเรืองกว่าแต่ก่อนก็ตาม แต่กิจการค้า ส่วนใหญ่ตกอยู่ในมือชาวอินเดีย จีน และชาวยุโรป ส่วนกิจการด้านอุตสาหกรรมและการผลิต ตกอยู่ในการควบคุมของชาวอังกฤษและชาวยุโรปชาติอื่น ๆ แทบทั้งสิ้น เช่น บริษัทชาวอังกฤษ ได้สัมปทานดำเนินการทำเหมืองแร่ต่าง ๆ ซึ่งพม่ามีอย่างอุดมสมบูรณ์ เช่น น้ำมันปิโตรเลียม คีบูก หังสะเตน ทับทิม หยก เหล็ก อัญมณี เงิน และตะกั่ว บริษัทชาวอังกฤษผูกขาดกิจการ ไม้สัก การขนส่ง และการคมนาคม การที่เงินทุนและการดำเนินงานจัดทำโดยชาวต่าง ประเทศ ผลกำไรที่ได้ จึงถูกส่งออกนอกประเทศ แม้กระทั่งค่าแรงกรรมกร³ ด้วยเหตุนี้ การพัฒนาการทางเศรษฐกิจของประเทศพม่าจึงไม่เป็นประโยชน์แก่พม่าเท่าที่ควร แต่เป็นการ แสวงหาผลประโยชน์ของชาวต่างประเทศมากกว่า

นอกจากชาวพม่าจะไม่พอใจที่ชาวยุโรปกุมเศรษฐกิจของพม่าไว้ ชาวพม่ายังไม่พอใจ ที่กรรมกรชาวอินเดีย และพ่อค้าชาวอินเดียเข้ามาแย่งอาชีพชาวพม่า การที่เกษตรกรรม

³Ibid., p. 273.

ขยายตัวอย่างกว้างขวาง กรรมกรชาวอินเดียนอพยพเข้ามาทำงานในพม่ามากไป ในต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 ชาวอินเดียนอพยพเข้ามาในอัตรา 250,000 คนต่อปี จำนวนได้เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จน พ.ศ. 2470 (ค.ศ. 1927) ซึ่งเข้ามาเป็นจำนวนถึง 480,000 คน คนเหล่านี้เข้ามาเพื่อประกอบอาชีพในฤดูทำไร่ทำนา และกลับบ้านไปหลังจากเสร็จฤดูทำนา หรือเข้ามาอยู่เพียงปีหนึ่งหรือสองปี อย่างไรก็ตาม จำนวนที่ยังคงอยู่ในพม่าก็เพิ่มขึ้นทุกปี เมื่อเปรียบเทียบกับประชากรทั้งหมด กรรมกรอินเดียนส่วนใหญ่เป็นพวกที่มีมาตรฐานความเป็นอยู่ต่ำ และต่ำกว่าชาวพม่าโดยทั่วไป ชาวอินเดียนเหล่านี้เข้ามาแข่งขันเช่าที่ดินกับชาวพม่ามากขึ้น ความอดทนและขยันขันแข็งทำให้คนเหล่านี้สามารถเป็นเจ้าของที่ดินในพม่าในเวลาไม่นานนัก

นอกจากกรรมกรแล้ว พ่อค้าและนักธุรกิจชาวอินเดียนก็เข้ามาแสวงหาโชคลาภในพม่ามากขึ้น ขณะนั้น ชาวพม่าเป็นสินค้าขายออกที่สำคัญ พ่อค้าอินเดียนและพ่อค้าอื่นได้กว้านซื้อที่ดินเพื่อควบคุมการผลิตข้าว ซึ่งถือว่าเป็นการลงทุนเพื่อหวังผลกำไร โดยความจริงที่ว่าพม่าเป็นมณฑลหนึ่งของอินเดียน ทำให้เป็นการยากสำหรับรัฐบาลที่จะใช้มาตรการสกัดกั้นการเข้ามาของชาวอินเดียน และสกัดกั้นการโอนที่ดินให้แก่ชาวอินเดียนและชาติอื่น ใน พ.ศ. 2473 (ค.ศ. 1930) ครึ่งหนึ่งของที่ดินในพม่าตอนล่างเป็นของชาวอินเดียนและชาติอื่น เหตุผลส่วนใหญ่ที่ชาวพม่าต้องสูญเสียที่ดินไปไม่ต่ำกว่า 1,300,000 เอเคอร์ ก็เพราะชาวพม่าเหล่านี้ได้ก่อกวนสินไว้

จึงเห็นได้ว่า เศรษฐกิจของพม่าโดยทั่วไปรุ่งเรืองกว่าเดิมมาก แต่ชาวพม่าไม่ได้มีส่วนในความก้าวหน้าของเศรษฐกิจเท่าที่ควร นอกจากจะเป็นฝ่ายสูญเสียที่ดินของตนแล้ว ชาวพม่ายังต้องสูญเสียอาชีพเดิมของคนบางอย่างเพราะความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ เช่น กิจการโรงสีเล็ก ๆ ของชาวพม่าจะถูกแทนที่โดยโรงสีใหญ่ที่เกิดขึ้นใหม่และใช้กรรมกรชาวอินเดียน การพัฒนาการคมนาคมทางน้ำซึ่งเกิดขึ้นแทนที่การคมนาคมที่ใช้เกวียน ทำให้ชาวพม่าขาดอาชีพการขนส่งทางเกวียน เพราะกรรมกรชาวอินเดียนทำการขนถ่ายสินค้าตามท่าเรือด้วยราคาที่ถูกกว่า⁴

⁴D.G.E. Hall, A History of Southeast Asia. (London: Macmillan Co., Ltd., 1968) p. 782.

ทางบ้านสังคม นอกจากพุทธศาสนาจะถูกละเลยเพราะการปกครองของอังกฤษแล้ว การนำเอาาระบบการศึกษาแบบใหม่เข้ามาใช้แทนการศึกษาแบบเก่า เช่น การศึกษาใน โรงเรียนแทนการศึกษากับพระสงฆ์ในวัด ทำให้ชาวพม่าทางเห็นพระสงฆ์และศาสนามากขึ้น ก่อความไม่พอใจให้กับชาวพม่าและพระสงฆ์ทั่วไป นอกจากนี้ ความรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจ ยังทำให้ชาวพม่าที่สูญเสียที่ดินต้องเข้ามาเป็นกรรมกรในเมืองมากขึ้น ความไม่พอใจของ ชาวพม่าทวีขึ้นเป็นลำดับ และเกิดจลาจลต่อต้านชาวอินเดียนใน พ.ศ.2473 (ค.ศ.1930) ที่ เมืองย่างกุ้ง มีการต่อสู้ฆ่าชาวอินเดียนตาย 120 คน บาดเจ็บอีก 900 คน การจลาจล เกี่ยวกับที่ดินนี้เกิดขึ้นในปลายปีเดียวกันกับการจลาจลของชาวนา ซึ่งมี ซายะ ซัน (Saya San) เป็นผู้นำ ในปีนั้น เศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลก มีผลต่อประเทศพมามาก ราคาข้าวพม่า ตกต่ำลง ทำให้ชาวนาและกรรมกรประสบปัญหาหนักและกล่าวโทษรัฐบาลอังกฤษ ชาวนา พม่าจึงขอร้องให้อังกฤษลดหย่อนในเรื่องภาษี แต่อังกฤษปฏิเสธ ประกอบกับระยะเดียวกันนั้น เกิดแผ่นดินไหวที่เมืองหงสาวดี นายซายะ ซัน ซึ่งเคยบวชเป็นพระหลายปี ได้ทำนายว่า แผ่นดินไหวครั้งนี้จะเป็นการสิ้นสุดการปกครองของอังกฤษ จึงทำให้มีการเคลื่อนไหว และ เกิดจลาจลขึ้นภายใต้การนำของนายซายะ ซัน การจลาจลได้ขยายไปทั่วประเทศ

การจลาจลของชาวนาเกิดขึ้นพร้อมกับการต่อต้านชาวอินเดียน สาเหตุที่แท้จริงของความยุ่งยากดังกล่าวสืบเนื่องมาจากปัญหาเศรษฐกิจ จึงทำการจลาจลต่อต้านชาวอินเดียนที่ รุกล้ำเศรษฐกิจของพม่า และต่อมาได้กลายเป็นการแสดงความไม่พอใจการปกครองของ อังกฤษ

ทางด้านการเมือง การที่อังกฤษปกครองพม่าโดยให้พม่าเป็นมณฑลหนึ่งของอินเดียน ย่อมทำให้ชาวพม่าที่หยิ่งและภาคภูมิใจในความรุ่งเรืองของชาติในอดีตไม่พอใจ ต่อมาเมื่อเหตุการณ์ ที่ทำความไม่พอใจให้พม่าอีก คือเมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ.2460 (ค.ศ.1917) รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงการต่างประเทศแห่งอินเดียนประกาศว่าอังกฤษมุ่งที่จะให้อินเดียนปกครองตนเอง แต่ไม่ ระบุถึงพม่า พม่าตีความจากประกาศดังกล่าวว่า พม่าควรมีสถานีดังกล่าวด้วย เพราะว่า ขณะนั้นพม่าเป็นมณฑลหนึ่งของอินเดียน แต่อังกฤษกลับให้อำนาจการปกครองตนเองแก่อินเดียน เท่านั้น จึงก่อให้เกิดความไม่สงบขึ้นใน พ.ศ.2460-2461 (ค.ศ.1917-1918) ต่อมาใน รายงานของ มงตาญู เชมฟอร์ด (Montagu Chelmsford) ใน พ.ศ.2462 (ค.ศ.1919)

ที่กล่าวเกี่ยวกับการให้อำนาจการปกครองตนเอง บรรจุข้อความตอนหนึ่งว่า "อังกฤษควร
ส่งวนประเทศพม่าไว้ก่อนเพื่อการตัดสินใจอันสำคัญ เพราะพม่ามีหลายเชื้อชาติที่มีความแตก
ต่างกันมาก อีกทั้งมีปัญหาไม่เหมือนกัน" ข้อความในรายงานดังกล่าวทำให้ชาวพม่าขัดเคือง
อังกฤษมาก จึงเกิดเหตุการณ์ไม่สงบตั้งแต่ พ.ศ.2460 (ค.ศ.1917) เป็นต้นมา และรุนแรง
ยิ่งขึ้น ความไม่สงบดังกล่าวแสดงถึงการต่อต้านทางการเมืองอย่างกว้างขวางเป็นครั้งแรก
ก่อนเวลานั้น การต่อต้านรวมเป็นกลุ่มในรูปสมาคมชื่อว่า ยูวพุทธิกะสมาคมแห่งพม่า (The
Young Men Buddhist Association) ซึ่งมีนโยบายไม่เกี่ยวข้องกับการเมือง แต่เป็น
การเคลื่อนไหวเพื่อชาตินิยมทางวัฒนธรรมและศาสนาเท่านั้น ต่อมา เมื่อรัฐบาลอังกฤษ
แสดงเจตจำนงที่จะให้อำนาจปกครองตนเองแก่อินเดียและไม่พิจารณาประเทศพม่า จึงเกิด
การต่อต้านอย่างใหญ่หลวง ในเดือนธันวาคม พ.ศ.2460 (ค.ศ.1917) สมาคม
วาย เอ็ม บี เอ ไล่ส่งผู้แทนซึ่งประกอบด้วยเนติบัณฑิต (Barrister) ไปอินเดีย เพื่อ
เจรจาแยกตัวออกจากอินเดีย แต่ล้มเหลวในการที่จะให้อังกฤษยอมรับเอาพม่าให้อยู่ในชั้นที่
จะปฏิรูปเพื่อปกครองตนเองในเวลาต่อมา พ.ศ.2462 (ค.ศ.1919) หัวหน้าของสมาคม
ดังกล่าวหลายคนเป็นผู้แทนไปอังกฤษ แต่การเจรจาล้มเหลวอีก

คำประกาศของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเมื่อเดือนสิงหาคม
พ.ศ.2460 (ค.ศ.1917) ก่อให้เกิดความรู้สึกทางชาตินิยมขึ้นอย่างกว้างขวาง ประกอบกับ
ความล้มเหลวของสมาคม วาย เอ็ม บี เอ ทั้ง 2 ครั้ง ทำให้มีการต่อต้านทั่วประเทศ
ผู้นำชาวพม่าหลายคนเห็นว่าพม่าจะต้องทำการเคลื่อนไหวอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้อยู่ใน
สภาพเดียวกับอินเดีย คือได้รับมาตรการที่จะปกครองตนเอง การต่อสู้จะไม่ทำเพื่อสังคม
หรือศาสนาอีกต่อไป แต่จะเป็นไปเพื่อประโยชน์ทางการเมือง และเห็นว่า ชาตินิยมทาง
ศาสนาและการเมืองควรแยกออกจากกัน เขาต้องการให้สมาคม วาย เอ็ม บี เอ
(YMBA) มีลักษณะและจุดมุ่งหมายเพื่อการเมืองยิ่งขึ้น จึงได้รวมยูวพุทธิกะสมาคมแห่งพม่า
เข้ากับองค์การรักษาคติต่างๆ ที่มีอยู่หลายองค์การเข้าด้วยกัน และให้ชื่อใหม่ว่า สภาทั่วไป
ของสมาคมต่าง ๆ ของพม่า (The General Council of Burmese Associations)
สมาคมนี้เน้นการต่อสู้เพื่อเอกราชและการเมือง และมีการเคลื่อนไหวเพื่อต่อต้านการแยกพม่า
ออกจากการปฏิรูปเพื่อให้ปกครองตนเอง ขบวนการนี้เรียกว่า ขบวนการวันถานุ (Wunthanu
Movement) ซึ่งเลียนแบบมาจากพรรคองเกรสแห่งอินเดีย ยุบงให้ร่วมมือกันไม่ซื้อสินค้า

อังกฤษ ซึ่งทำให้อังกฤษเสียผลประโยชน์มาก⁵

ต่อมา ในเดือนธันวาคม พ.ศ.2463 (ค.ศ.1920) เกิดการประท้วงอังกฤษครั้งที่สอง เมื่อนักศึกษามหาวิทยาลัยย่างกุ้งเรียกร้องให้มีการต่อต้านแผนการศึกษาของมหาวิทยาลัย ซึ่งการเรียกร้องดังกล่าวเป็นจุดเริ่มต้นให้นักศึกษาเข้ามาสนใจในเรื่องการเมืองมากขึ้น

การประท้วงของนักศึกษาครั้งนี้ เป็นการแสดงออกถึงชาตินิยมครั้งแรกที่ทำหายรัฐบาลอังกฤษ สืบเนื่องมาจากว่า วิทยาลัยย่างกุ้งซึ่งตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ.2423 (ค.ศ.1880) และต่อมาได้ขยายเป็นมหาวิทยาลัย ตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยย่างกุ้ง การปกครองควบคุมอยู่ที่สภาซึ่งสมาชิกเป็นผู้ที่รัฐบาลแต่งตั้ง และการควบคุมด้านวิชาการเป็นหน้าที่ของอาจารย์ชาวอังกฤษ พระราชบัญญัติฉบับนี้ประกาศใช้เมื่อวันที่ 20 ธันวาคม พ.ศ.2463 (ค.ศ.1920) นักศึกษาผู้ไม่เห็นด้วยกับพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวได้เดินออกจากห้องเรียน เพื่อคัดค้านพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัย การประท้วงขยายไปตามโรงเรียนต่าง ๆ นักเรียน นักศึกษาที่ทำการประท้วงไม่ยอมกลับบ้าน แคพักและชุมนุมกันตามวัด การประท้วงดังกล่าวต่อมาได้ขยายขอบเขตเป็นการประท้วงการปกครองของอังกฤษ

อังกฤษได้ใช้มาตรการรุนแรงโดยการคัดค้านนักเรียน นักศึกษาที่ประท้วงออกจากโรงเรียนและมหาวิทยาลัย และจะขมิบไล้ราชการที่ลูกชายของตนร่วมการประท้วงนี้ออกจากราชการด้วย ขณะที่การประท้วงดำเนินต่อไป ผู้นำชาตินิยมได้ตั้งสภาการศึกษาแห่งชาติ (The Council of National Education) ขึ้น และโรงเรียนต่าง ๆ เข้ามาอยู่ในสภาการศึกษาแห่งนี้ รวมเรียกว่า โรงเรียนแห่งชาติ (Nation School) ต่อมาโรงเรียนหยุดการประท้วงเมื่ออังกฤษได้ตั้งคณะกรรมการขึ้นแก้ไขพระราชบัญญัติฉบับนั้นให้ดีขึ้น ความไม่พอใจของชาวพม่าต่อการปกครองของอังกฤษดังกล่าวมาแล้วนั้น ทำให้อังกฤษต้องพิจารณาปัญหาประเทศพม่าอีกครั้งหนึ่ง ใน พ.ศ.2464 (ค.ศ.1921) สภาของอินเดียมีมติตกลงให้ขยายแบบการปกครองแบบการปกครองระบบคู่ (Dyarchy or Dual Government) ไปยังประเทศพม่า ซึ่งได้นำไปยังจังหวัดต่าง ๆ ของอินเดียโดยพระราชบัญญัติ

⁵ Maung Htin Aung, op.cit., pp. 282-3.

การปกครองอินเดีย ค.ศ. 1919 พ.ศ. 2466 (ค.ศ. 1923) จึงเป็นปีแรกที่อังกฤษปกครองพม่าตามแบบการปกครองระบบคู่ (Dyarchy)

ตามแบบการปกครองระบบคู่ ที่อังกฤษใช้กับพม่าใน พ.ศ. 2466 (ค.ศ. 1923) ทำให้พม่าเริ่มมีรัฐบาลซึ่งตั้งขึ้นจากยูแทน มีจุดประสงค์ที่จะฝึกฝนชาวพม่าให้รู้จักปกครองตนเอง การใช้ระบบนี้ของอังกฤษโดยเห็นว่าสามารถเปลี่ยนแปลงทีละน้อยไปสู่ระบบการปกครองแบบมีรัฐสภาได้ แต่ชาวพม่าไม่เข้าใจเจตนาคังกล่าว แม้ว่าอังกฤษจะได้ประกาศถึงความตั้งใจที่จะให้พม่าปกครองตนเอง แต่การที่ไม่ได้กำหนดว่าจะให้เมื่อใด จึงก่อให้เกิดการต่อต้านการปกครองแบบใหม่ของอังกฤษขึ้นในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2467 (ค.ศ. 1924) มี ออตกามา (Ottama) เป็นผู้นำ การจลาจลเกิดที่กรุงมันตะเล และขยายไปยังส่วนอื่น ๆ⁶

การจลาจลครั้งนั้นสิ้นสุดลงด้วยการปราบปรามอย่างรุนแรงของอังกฤษ ซึ่งทำให้มีผู้เสียชีวิตเป็นจำนวนมาก ความรุนแรงของอังกฤษทำให้ชาวพม่าเกลียดชังอังกฤษยิ่งขึ้น และยอมหมายถึงความเกลียดชังการปกครองของอังกฤษด้วย คนพม่ารุ่นหนุ่มซึ่งมีหัวรุนแรงเห็นว่าการปฏิวัติเท่านั้นจะทำให้พม่ามีเอกราชได้ คนกลุ่มนี้ต่อมาได้ชื่อว่า ทะชิน (Thakins) ใน พ.ศ. 2478 (ค.ศ. 1935) ซึ่งเป็นปีที่พม่ามีรัฐธรรมนูญ ทะชินได้ตั้งพรรคการเมืองขึ้นชื่อว่า "โด-บามา เอเชียโยน" (Do - Bama Asiayon - We the Burmese Confederation)⁷

ครันสงครามโลกครั้งที่ 2 เกิดขึ้นในยุโรป การเมืองในประเทศพม่ากลับเสื่อมลง เพราะมีการแข่งขันที่จะครองอำนาจทางการเมือง ทำให้เกิดการแตกแยกในพม่า และขณะที่สถานการณ์ของโลกกำลังตั้งเครียด กลุ่มทะชินก็สนับสนุนให้มีการจลาจลเรียกร้องการปกครองตนเอง นโยบายดังกล่าวตรงข้ามกับนโยบายของ อู ซอ (U Saw) นายกรัฐมนตรีพม่า ซึ่งเห็นว่ายังไม่ควรถือโอกาสที่อังกฤษกำลังติดพันสงครามในยุโรป ด้วยเหตุนี้ ผู้นำของกลุ่มทะชินหลายคนจึงถูกจับกุม เช่น ทะชิน โซ (Thakin So) ทะชิน กวอเซน

⁶Nicholas Tarling, A Concise History of Southeast Asia (New York Frederick A. Praeger, 1968), p. 823.

⁷Maung Htin Aung, op.cit., p. 295.

(Thakin Kyaw Sein) ทะซิ่น บาเฮน (Thakin Ba Hein) ทะซิ่น ไมยา ทวิน

(Thakin Mya Thwin) และ ทะซิ่น นู (Thakin Nu)

ผู้นำที่สำคัญของกลุ่มทะซิ่นที่ไม่ถูกจับคือ ทะซิ่น ออง ซาน (Thakin Aung San) ซึ่งไถหนีออกจากพม่าโดยปลอมตัวออกไปกับเรือสินค้าของจีนไปถึงเมืองเอ๋หมิง (Amoy) เมื่อไปถึงที่นั่น เขายังไม่มีแผนการที่แน่นอน แต่พยายามที่จะติดต่อกับกลุ่มชาวจีน ขณะที่กำลังรอการติดต่อกับ ทะซิ่นในพม่าได้ติดต่อกับตัวแทนลับของญี่ปุ่นแล้ว และได้รับคำมั่นจากญี่ปุ่นว่า จะช่วยเหลือถ้าพม่าจะก่อการจลาจลต่อต้านรัฐบาลอังกฤษ นายพลซูซุกิ ผู้แทนลับของญี่ปุ่น ซึ่งเคยอยู่ในเมืองย่างกุ้ง และทำงานเป็นนักหนังสือพิมพ์ แต่เป็นตัวแทนลับของญี่ปุ่น ได้ติดต่อกับอองซานที่เมืองเอ๋หมิง และพาอองซานไปกรุงโตเกียว เดือนมีนาคม พ.ศ. 2484 (ค.ศ. 1941) อองซานได้กลับมาย่างกุ้งอีกโดยเรือสินค้าญี่ปุ่น และได้คัดเลือกคนหนุ่มพม่าอีก 29 คนหลบหนีออกจากพม่าในเรือลำเดียวกัน ไปฝึกวิชาทหารที่ ฟอรัมโบซา ทอมมา บุคคลเหล่านี้ได้เป็นที่รู้จักกันว่า "สามสิบสหาย" (The Thirty Comrades)⁸

ขณะเดียวกัน อู ซอ นายกรัฐมนตรี มีความหวังว่า พม่าจะได้เป็นเอกราชโดยการเจรจากับรัฐบาลอังกฤษโดยตรง ในปลาย พ.ศ. 2484 (ค.ศ. 1941) เขาเดินทางไปกรุงลอนดอนพร้อมกับข้าราชการชั้นสูงซึ่งมีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับกันมากในหมู่ชาวพม่า ไปในฐานะที่ปรึกษาของ อู ซอ เพื่อไปพบและเจรจากับนายวินสตัน เชอร์ชิล นายกรัฐมนตรีอังกฤษ อู ซอหวังที่จะให้นายวินสตัน เชอร์ชิล นายกรัฐมนตรีอังกฤษกำหนดเวลาที่จะให้เอกราชแก่พม่า ระหว่างที่อู ซอเดินทางกลับ เครื่องบินแวะที่โปรตุเกส อู ซอ นายกรัฐมนตรีพม่าได้ไปพบทูตญี่ปุ่นในกรุงลิสบอน และเจรจาว่า ถ้าญี่ปุ่นรุกรานพม่า พม่าจะร่วมมือรุกขึ้นขับไล่อังกฤษ การเจรจาดังกล่าวฝ่ายญี่ปุ่นได้ส่งข่าวไปยังประเทศญี่ปุ่น แต่เจ้าหน้าที่ชั้นสูงของอังกฤษได้แปลรหัสลับภาษาญี่ปุ่นได้ อังกฤษจึงเห็นว่า ถ้าปล่อยอู ซอ กลับประเทศพม่า จะทำให้อังกฤษลำบาก อังกฤษจึงตัดสินใจจับ อู ซอ ที่เมืองไฮฟา (Haifa)⁹

⁸ Ibid., pp. 298-9.

⁹ Maurico Collis, Last and First in Burma: 1941-48

(London: Faber and Faber Limited, n.d.), p. 37.

จะเห็นได้ว่า ตลอดสมัยที่เป็นอาณานิคมของอังกฤษ พม่าได้ค้นคว้าที่จะปลดแอกตัวเอง
 อยู่ตลอดเวลา การต่อสู้เพื่อการปกครองตนเองของพม่าในระยะก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2
 ได้ปรากฏผู้นำที่เด่น ๆ ของพม่าหลายคน เช่น ทะชิน นู (Thakin Nu) ทะชิน ออง ซาน
 (Thakin Aung San) เป็นต้น การจลาจล การกำเริบการต่าง ๆ ของกลุ่มผู้รักชาติ ล้วน
 แต่มีผลสืบเนื่องมาจากความไม่พอใจในการปกครองของอังกฤษ ซึ่งมีผลต่อเศรษฐกิจและสังคม
 ของพม่าอย่างมาก ที่เห็นได้ชัดได้แก่การที่อังกฤษล้มสถาบันกษัตริย์ ทำให้พระพุทธศาสนาซึ่งเป็น
 ศาสนาประจำชาติของพม่าต้องเสื่อมลงเพราะกษัตริย์พม่าเป็นศาสนูปถัมภก ชีวิตของชาวพม่า
 ส่วนใหญ่ผูกพันอยู่กับวัดตั้งแต่เด็กจนแก่ ในวัยเด็กทุกคนเรียนหนังสือจากวัด ครั้นถึงวัยบวช
 เรียน ทุกคนก็บวช ความผูกพันต่อศาสนาจึงมีมาก การปกครองแบบใหม่ของอังกฤษทำให้
 สถาบันทางสังคมอื่น ๆ เช่น ผู้นำระคับท้องถิ่นถูกทำลายจนหมดสิ้น ระบบการศึกษาแบบอังกฤษ
 ทำให้ศาสนาและความสำคัญของวัดลดน้อยลง ก่อความไม่พอใจให้แก่พระสงฆ์ จะเห็นได้ว่า
 การจลาจลแต่ละครั้งจะมีพระสงฆ์ร่วมด้วยเสมอ จนมีผู้กล่าวว่า ลัทธิชาตินิยมของพม่ามีกำเนิด
 มาจากพุทธศาสนา จนถึงสมัยที่พม่าแยกออกจากอินเดียนั้น ผู้นำทางการเมืองและผู้นำทาง
 ชาตินิยมจึงไม่ใช่พระอีกต่อไป แต่เป็นหนุ่มพม่าซึ่งได้รับการศึกษาจากมหาวิทยาลัยย่างกุ้ง
 ได้มีบทบาทสำคัญในการเรียกร้องการปกครองตนเองจากอังกฤษ

การที่อังกฤษปกครองพม่าเป็นมณฑลหนึ่งของจักรวรรดิอินเดีย นอกจากจะทำให้
 เกียรติคุณของพม่าซึ่งเคยเป็นชาติที่รุ่งเรือง ลดน้อยลงไปแล้ว ยังทำให้ชาวอินเดียหลังไหล
 เข้ามาแสวงหาผลประโยชน์ในพม่า ซึ่งทำให้สังคมพม่าเปลี่ยนแปลงไป

มาลาया

มาลาयाเป็นอาณานิคมของอังกฤษเช่นเดียวกับพม่า แต่ตลอดสมัยที่อยู่ใต้การปกครอง
 ของอังกฤษ มาลาयाไม่เคยต่อต้านการปกครองของอังกฤษ ครั้นเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2
 ขึ้นในยุโรป มีผู้นำชาวมมาเลย์กล่าวถึงเอกราชและการปกครองตนเองเหมือนกัน แต่ไม่ได้มี
 การเคลื่อนไหวอย่างจริงจัง การที่ขบวนการชาตินิยมเพื่อเรียกร้องเอกราชและการปกครอง
 ตนเองของมาลาया ดำเนินไปอย่างช้าๆ นั้น พอจะสรุปสาเหตุได้ดังนี้

1. นโยบายการปกครองมาลายาของอังกฤษ

การที่อังกฤษได้ครอบครองดินแดนต่าง ๆ ในมาลายาไม่พร้อมกัน จึงมีส่วนอย่างหนึ่งที่ทำให้การปกครองไม่เป็นแบบเดียวกัน แต่เป็นแบบ "แบ่งแยกและปกครอง" (divide and rule) คืออังกฤษจัดการปกครองรัฐต่าง ๆ โดยวิธีต่างกัน ซึ่งแยกได้ 3 ประเภท คือ

1.1 การปกครองแบบ อาณานิคมในช่องแคบ สเตรท เซทเทิลเมนต์ ดินแดนในช่องแคบซึ่งได้แก่ เกาะป็นัง สิงคโปร์ และมะละกา แรก ๆ ถูกปกครองโดย บริษัทอีสต์อินเดียของอังกฤษ ต่อมาอยู่ใต้อาณัติของกระทรวงว่าการอินเดีย พ.ศ. 2410 (ค.ศ. 1867) 3. เมืองนี้ถูกโอนมาขึ้นกับกระทรวงว่าการอาณานิคม โดยอังกฤษส่งข้าหลวงมาควบคุม ข้าหลวงมีอำนาจในการบริหารงานในฐานะเป็นประมุขของรัฐ และรับผิดชอบโดยตรงต่อกระทรวงอาณานิคมของอังกฤษ ในการบริหารงาน ข้าหลวง (governor) มีสภาผู้ช่วยหรือสภาที่ปรึกษา ซึ่งประกอบด้วยสภาบริหารและสภานิติบัญญัติ จำนวนสมาชิกของแต่ละสภามีไม่มากนัก สุดแต่ข้าหลวงจะเห็นสมควร และข้าหลวงเป็นผู้แต่งตั้ง มีสิงคโปร์เป็นศูนย์กลาง

1.2 การปกครองแบบสหพันธรัฐมาลายา (Federated Malay States)

รัฐเประ รัฐสลังงอ รัฐปะหัง และ รัฐเนกรี เซมิลัน ตกอยู่ใต้อารักขาของอังกฤษตามสนธิสัญญาแห่งปังกอร์ (Pangkor) หรือ Engagement of Pangkor ฉบับ พ.ศ. 2417 (ค.ศ. 1874) และข้อตกลงอื่น ๆ ที่อังกฤษได้ทำกับสุลต่านผู้ปกครองรัฐมาลายา อังกฤษได้ส่งที่ปรึกษาเข้าไปรัฐละ 1 คน แต่เรียกที่ปรึกษานี้ว่า เรสสิเดนต์ (Resident) มีหน้าที่ให้คำปรึกษาแก่สุลต่านในกิจการทุกด้านยกเว้นแต่เรื่องที่เกี่ยวข้องกับศาสนาหรือประเพณี และตามทฤษฎีของรัฐอารักขา รัฐบาลท้องถิ่นของแต่ละรัฐจะยังคงมีอำนาจอธิปไตยในกิจการภายในรัฐของตน แต่ความรับผิดชอบด้านการป้องกันประเทศและด้านต่างประเทศขึ้นอยู่กับอังกฤษ โดยข้าหลวงหรือที่ปรึกษาเหล่านี้ไม่มีหน้าที่รับผิดชอบด้านการปกครองโดยตรง เพราะแต่ละรัฐมีรัฐบาลท้องถิ่นอยู่แล้ว ซึ่งประกอบด้วยชนชั้นปกครอง ได้แก่สุลต่าน หัวหน้าผู้ครอบครองที่ดิน หรือเรียกว่า ราชา

แต่ในทางปฏิบัติแล้ว ไม่นานที่ปรึกษา ก็เข้ามาทำหน้าที่ในการปกครอง และใช้อำนาจอย่างแท้จริง¹⁰ การที่อังกฤษเข้าแทรกแซงกิจการภายในของรัฐใน พ.ศ. 2417 (ค.ศ. 1874) ก็เพื่อจุดประสงค์ที่จะให้มีรัฐบาลที่เข้มแข็ง มีกฎหมายที่เป็นระเบียบ และให้เป็นรัฐที่มั่นคงทางเศรษฐกิจ โดยจัดระบบภาษีและพัฒนารัฐและเมืองเล็กให้ทันสมัย สร้างการคมนาคม นำเอาระบบการปกครองแบบใหม่เข้ามาแทนที่ระบบศักดินา ซึ่งเป็นการเปลี่ยนวิถีชีวิตของชาวมาเลย์ ใ้ชีวิตใช้จ่ายเงินเคื่อนแทนสิทธิและอภิสิทธิ์ต่าง ๆ การดำเนินงานจัดสร้างความสำเร็จก้าวหน้าให้แก่อรัฐ ที่ปรึกษาเหล่านี้พยายามหลีกเลี่ยงมิให้กระทบกระเทือนถึงค่านศาสนาและประเพณีของชาวมาเลย์

ในบรรดารัฐทั้ง 4 (ของสหพันธรัฐ) รัฐเประและรัฐสลังงอเจริญขึ้นอย่างรวดเร็ว คือมีกฎหมายและระเบียบที่ทันสมัย มีโรงพยาบาล โรงเรียน การบริการทางสังคม รายได้ของรัฐเพิ่มขึ้น อันเนื่องมาจากการทำเหมืองแร่ที่บุก ส่วนรัฐที่เจริญช้ามากคือรัฐปะหัง นอกจกมีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ค่อยดีแล้ว ภายในรัฐปะหังเองยังมีเหตุการณยุ่งยากเกิดขึ้นบ่อย ๆ ในโอกาสนี้ ทำให้อังกฤษเห็นว่าควรจะมีการรวมรัฐทั้งสี่ให้เป็นสหพันธรัฐมาลายา ซึ่งวิธีนี้จะทำให้รัฐที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีกว่าช่วยเหลือรัฐที่จนกว่า และเป็นการทำให้การบริหารรัฐดีขึ้น และการพัฒนาทางเศรษฐกิจร่วมกันจะทำให้เกิดความเจริญทั่วทุกรัฐ วันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2439 (ค.ศ. 1896) จึงได้มีการลงนามในสัญญาระหว่างอังกฤษกับรัฐทั้งสี่ เมื่อรวมเข้าด้วยกัน แล้วมีชื่อว่า สหพันธรัฐมาลายา

เมื่อจัดตั้งรัฐทั้งสี่ขึ้นเป็นสหพันธรัฐมาลายาแล้ว ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางระบบการปกครอง รัฐบางรัฐจะต้องสละอำนาจบางอย่าง เช่น การป้องกัน การคลัง และการตำรวจ ให้แก่รัฐบาลกลาง ซึ่งมีข้าหลวงใหญ่ (Resident General) จากสิงคโปร์เป็นหัวหน้ารัฐบาลกลาง สำนักงานใหญ่ของรัฐบาลกลางสหพันธรัฐมาลายาอยู่ที่กัวลาลัมเปอร์ ซึ่งจะทำหน้าที่

¹⁰ J. Norman Parmer, "Malaya and Singapore," Government and Politics of Southeast Asia Edited by George McTurnan Kahin (Ithaca, New York: Cornell University Press, 1961), p. 244.

ควบคุมการคลัง การยุติธรรม การคมนาคม และอื่น ๆ อีก และที่สำคัญคือ ทำหน้าที่กำหนดนโยบายร่วมกันของสหพันธรัฐ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้แต่ละรัฐคงมีอำนาจเพียงแต่ทางศาสนา และประเพณีเท่านั้น¹¹ ส่วนอำนาจอื่น ๆ มารวมอยู่ที่ส่วนกลางมากยิ่งขึ้น มีการจัดตั้งสภาแห่งสหพันธรัฐขึ้นใน พ.ศ. 2452 (ค.ศ. 1909) เรียกว่าสภาประจำสหพันธรัฐ (Federal Council) เพื่อทำหน้าที่ตรากฎหมาย และกำหนดนโยบายแห่งรัฐ และพิจารณางบประมาณของแต่ละรัฐ สภาดังกล่าวมีข้าหลวงใหญ่ (High Commissioner) จากสิงคโปร์ เป็นประธาน สมาชิกอื่น ๆ ประกอบด้วยผู้แทนจากรัฐทั้งสี่ ที่ปรึกษา (Resident) อีก 4 คน และสมาชิกอื่น ๆ สภานี้ทำหน้าที่พิจารณางบประมาณของแต่ละรัฐ

การเปลี่ยนแปลงทางระบบการปกครองในสหพันธรัฐ ทำให้ชาวมาเลย์เห็นว่าผู้ที่ได้รับผลประโยชน์จากการรวมเป็นสหพันธรัฐคือคนต่างดาว ด้วยเหตุนี้ ความไม่พอใจในการปกครองของอังกฤษจึงทวีมากขึ้น แค่อังกฤษตระหนักถึงความไม่พอใจดังกล่าว ทั้งจากชนชั้นปกครอง และชาวมาเลย์ จึงได้ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการปกครอง เพื่อคืนอำนาจบางอย่างแก่รัฐ เป็นการกระจายอำนาจ เช่น พ.ศ. 2470 (ค.ศ. 1927) มีการเปลี่ยนแปลงจำนวนสมาชิกในสภาประจำสหพันธรัฐให้ชาวมาเลย์มากขึ้น ต่อมา พ.ศ. 2476 (ค.ศ. 1933) มีการคืนอำนาจให้สภาที่ปรึกษา ให้สภานี้ตรากฎหมายพิจารณาค่าใช้จ่ายของรัฐ และเป็นผู้อนุมัติค่านาถมณฑล การศึกษา การแพทย์ และสาธารณสุขโลก ส่วนกิจการด้านตำรวจ ภาษีอากร การป้องกันประเทศ และการคลัง ยังคงอยู่กับสภาประจำสหพันธรัฐ การเปลี่ยนแปลงระบบการปกครองในสหพันธรัฐมาลาญาของอังกฤษครั้งนี้ จึงมีส่วนยับยั้งความไม่พอใจของชาวมาเลย์ให้ลดน้อยลง

1.3 รัฐนอกสหพันธรัฐ (Unfederated Malay States)

รัฐอารักขาอื่น ๆ ของอังกฤษ คือรัฐยะโฮร์ (Jahor) รัฐไทรบุรี (Kedah) รัฐกลันตัน (Kelantan) รัฐตรังกานู (Tranganu) และรัฐปะลิส (Perlis) 4 รัฐตั้งอยู่ทางภาคเหนือของมาลาญา ส่วนยะโฮร์อยู่ทางใต้สุด 4 รัฐทางเหนือเคยอยู่

¹¹J. Kennedy, A History of Malaya (London: Macmillan Co., Ltd., 1962), p. 236.

ใ้การปกครองของไทยมาก่อน พ.ศ.2452 (ค.ศ.1909) ไทยได้ยก 4 รัฐดังกล่าวให้กับอังกฤษเพื่อแลกกับสิทธิสภาพนอกอาณาเขต รัฐยะโฮร์เป็นรัฐที่อยู่ใกล้ชิดกับอังกฤษที่สิงคโปร์มาก่อน ตั้งแต่สมัย ราฟเฟิลส์ (Raffles) ได้มาปกครองเกาะสิงคโปร์ใน พ.ศ.2462 (ค.ศ.1819) ผู้ครองรัฐยะโฮร์ได้รับอิทธิพลจากอังกฤษมาก สุลต่าน อะบู บาการ์ (Abu Bakar) ได้รับสมญาว่า เป็นบิดาแห่งยะโฮร์สมัยใหม่ คือเป็นผู้นำเอาการศึกษาแบบตะวันตกมาใช้ นำเอาระบบการปกครองแบบใหม่ และเป็นผู้ให้รัฐธรรมนูญเป็นลายลักษณ์อักษรแก่ชาวมาเลย์ในรัฐยะโฮร์ ส่วนในทางเศรษฐกิจ สุลต่านผู้นี้สนับสนุนให้ชาวนาจีนจากสิงคโปร์เข้ามาบุกเบิกในรัฐยะโฮร์ เพาะปลูกและทำไร่ขนาดใหญ่¹²

ใน พ.ศ.2428 (ค.ศ.1885) รัฐยะโฮร์ได้ทำสัญญากับอังกฤษ ยอมอยู่ใต้อารักขาของอังกฤษ และยอมมอบอำนาจการต่างประเทศให้อังกฤษ แต่รัฐนี้ไม่ยอมรับเอาที่ปรึกษาของอังกฤษที่เรียกกันว่า เจนเนอรัล แอดไวเซอร์ (General Adviser) จนกระทั่ง พ.ศ.2457 (ค.ศ.1914) จึงยอมรับ ส่วนรัฐทางเหนืออีก 4 รัฐที่ยอมอยู่ใต้อารักขาของอังกฤษได้ยอมรับที่ปรึกษาที่ละรัฐ เริ่มใน พ.ศ.2452 (ค.ศ.1909) แต่ไม่ยอมรับข้อเสนอแนะที่จะให้เข้ามาร่วมกับสหพันธรัฐ เช่นเดียวกับรัฐยะโฮร์ ทั้งนี้ เพราะรัฐเหล่านี้ต้องการมีอิสระในการปกครองมากกว่ารัฐต่าง ๆ ในสหพันธรัฐ ทำให้รัฐดังกล่าวสามารถรักษาลักษณะของชาวมาเลย์ และจำกัดอิทธิพลของชาวยุโรปได้ ด้วยเหตุนี้ การปกครองของรัฐนอกสหพันธรัฐจึงมีลักษณะเหมือนกับชาวมาเลย์ปกครองเองมากกว่าอังกฤษเข้าไปปกครอง

การที่อังกฤษแบ่งแยกการปกครองออกเป็นถึง 3 ส่วนดังกล่าว ทำให้รัฐมาลายาไม่ใช่อันหนึ่งอันเดียวกัน อันเป็นอุปสรรคต่อการเคลื่อนไหวเพื่อเอกราชและชาตินิยม การรวมกันจะทำได้ก็ต่อเมื่อมีการตกลงกันระหว่างผู้ครองรัฐไม่น้อยกว่า 11 รัฐ¹³ การแบ่งแยกดังกล่าวทำให้แต่ละรัฐเป็นอิสระ ไม่ขึ้นแก่กัน ไม่มีการปรึกษาหารือกัน

¹²Ibid., p. 242.

¹³Ibid., pp. 251-2.

แม้การปกครองรัฐมาลาญาของอังกฤษก่อนเกิดสงครามเอเซียบูรพาจะยังสืบสน ไม่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันก็ตาม แต่ก็ไม่ได้สร้างความไม่พอใจให้แก่ชาวมาเลย์

2. ความมั่นคงในการปกครอง

การเข้าครอบครองดินแดนในมาลาญาของอังกฤษ ฝักกับการที่อังกฤษได้ปกครองพม่า คือ อังกฤษไม่ได้ทำสงครามกับรัฐมาลาญาแต่อย่างใด การเข้าครอบครองดินแดนทั้ง 3 แห่งซึ่งอยู่คนละทิศละทางนั้น อังกฤษอาศัยการเข้าซื้อและยึดค่อจากโปรตุเกส เป็นต้น เพื่อประโยชน์ในทางการค้าเป็นสำคัญ เมื่อได้ครอบครองดินแดนในบริเวณของแคบแล้ว อังกฤษก็ไม่ได้เข้ายุ่งเกี่ยวกับรัฐในมาลาญาอื่น ๆ ในทางการเมือง นอกจากขยายการค้าและแสวงหาผลประโยชน์กับรัฐต่าง ๆ เท่านั้น การขยายตัวของการทำเหมืองแร่มีผลทำให้กรรมกรจีนจากภาคใต้ของประเทศจีนอพยพเข้าไปทำงานในมาลาญากันมากขึ้น และก่อความยุ่งยาก รัฐบาลของรัฐต่าง ๆ ในมาลาญาไม่สามารถเข้าจัดการได้อย่างเด็ดขาด นอกจากความยุ่งยากของพวกกรรมกรจีนในมาลาญาแล้ว ยังมีความยุ่งยากทางการเมืองอันเนื่องมาจากผู้ปกครองรัฐแก่งแย่งกันเป็นสุลต่านประจำรัฐ จึงทำให้มีสภาพอลเวงมาก เช่น รัฐเประ เป็นต้น มาตอนนี้ รัฐบาลอังกฤษเริ่มเห็นว่า หากไม่เข้าไปแทรกแซงแล้ว จะเปิดโอกาสให้มหาอำนาจชาติอื่นเข้าแทรกแซงได้ อังกฤษจึงเข้าไปช่วยปราบจลาจล และได้ทำสนธิสัญญากับสุลต่านแห่งรัฐเประใน พ.ศ. 2417 (ค.ศ. 1874) ซึ่งสนธิสัญญาดังกล่าวมีสาระว่า อังกฤษที่ สเตรท เซทเทิลเมนต์ (Straits Settlements) จะให้ความคุ้มครองแก่รัฐเประ แต่สุลต่านแห่งรัฐเประต้องยอมรับข้าหลวงอังกฤษ สุลต่านจะดำเนินการใด ๆ ต้องปรึกษากับข้าหลวงอังกฤษก่อน ยกเว้นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับศาสนาอิสลามและประเพณีของมาลาญา การตั้งที่ปรึกษา (Resident) ที่รัฐเประ ทำให้รัฐนี้มีสภาพเป็นรัฐในอารักขา ต่อมาอังกฤษที่ สเตรท เซทเทิลเมนต์ ได้เข้าแทรกแซงกิจการในรัฐสลังงอ รัฐปะหัง และ เนกรีเซมบิลัน จนได้รัฐเหล่านี้เป็นรัฐในอารักขา หลังจากนั้น อังกฤษก็รวม 4 รัฐนี้เข้าเป็นสหพันธรัฐมาลาญา เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2439 (ค.ศ. 1896) ส่วนรัฐยะโฮร์ และ 4 รัฐทางภาคเหนือของมาลาญาที่ไทยโอนให้อังกฤษ อังกฤษได้รวม 4 รัฐนี้และรัฐยะโฮร์ เข้าเป็นรัฐนอกสหพันธ

ภัยเหตุนี้ จึงเห็นได้ว่า การเข้าครอบครองดินแดนดังกล่าว อาศัยการเจรจาตกลง และทำสนธิสัญญา ครั้นได้ครอบครองดินแดนเหล่านั้นแล้ว อังกฤษไม่เข้าไปแทรกแซงกิจการ กานศาสนาและวัฒนธรรมของมาลายา แพทย์ยามรักษาเกียรติยศของสุลต่าน เช่น สถาปนาประจำ รัฐ (State Council) แต่ละรัฐมีสุลต่านเป็นประธาน เป็นต้น อภิสัทธาต่าง ๆ ของสุลต่าน และราชา อังกฤษพยายามให้กระทบกระเทือนน้อยที่สุด

การที่อังกฤษยอมรับนับถือ และคงไว้ซึ่งสถาบันต่าง ๆ ทางประเพณีและวัฒนธรรม ตลอดจนตำแหน่งที่สำคัญ เช่น สุลต่านและราชา จึงมีส่วนทำให้ระบอบของสังคมมั่นคง ไม่มี ครั้งแรกที่ชาวมาเลย์ลุกขึ้นต่อต้านการปกครองของอังกฤษ ทั้งนี้ อาจจะเป็นเพราะชาวมาเลย์ เห็นว่า ประเทศมาเลย์อยู่ใต้การปกครองของอังกฤษเช่นเดียวกัน ถูกรัฐบาลอังกฤษล้มล้าง สถาบันที่สำคัญ เช่น สถาบันพระมหากษัตริย์ ศาสนา และสังคม แต่อังกฤษกลับปฏิบัติต่อรัฐ ต่าง ๆ ของมาลายาเป็นอย่างดี จึงมีส่วนทำให้คนมาเลย์ไม่มีความกระตือรือร้นต่อการ เรียกร้องเอกราช และอีกประการหนึ่ง ชาวมาเลย์มีนิสัยเชื่อฟังและปฏิบัติตามผู้นำของคน อย่างเคร่งครัด¹⁴ เมื่อผู้นำไม่มีความกระตือรือร้นที่จะปกครองตนเอง ชาวมาเลย์จึงไม่มีความสำนึกในทางการเมืองภัย

แม้ชาวมาเลย์จะไม่กระตือรือร้นที่จะปกครองตนเอง แต่อังกฤษก็ได้พยายามวางพื้นฐานทางการปกครองให้กับมาลายา เช่น นำเอาระบบสภาเข้ามาใช้ ที่เรียกว่า State Council ซึ่งเป็นสภาที่ปรึกษาของเรสซิเดนต์ในทางบริหาร ครั้นอังกฤษตั้งสหพันธรัฐมาลายา ขึ้นแล้ว อังกฤษได้ตั้ง สถาปนาสภาสหพันธรัฐ (Federal Council) ขึ้น สภาทั้งสองดังกล่าวมีส่วนช่วยให้ประชาชนได้คุ้นเคยกับระบบสภา เพื่อเป็นแนวทางไปสู่ระบบสภาผู้แทนราษฎรในโอกาสต่อไป

¹⁴Bastin (ed.), op.cit., p. 125.

3. ขาดผู้นำที่สามารถ ไอชัค ฮาจิ โมฮัมหมัด (Ishak Haji Mohammad) ซึ่งเป็นผู้นำทางชาตินิยมของมาลายาที่คนคนหนึ่งก่อนสงครามเอเซียบูรพาจะเกิดขึ้น กล่าวถึงผู้นำชาวมมาเลย์ว่า ผู้นำชาวมมาเลย์ไม่มีความจริงใจ ไม่กล้าและไม่ซื่อสัตย์ และตำแหน่งผู้นำจึงมักจะตกแก่ข้าราชการที่คนแต่ไม่ค่อยมีคุณสมบัติของผู้นำ ส่วนบางคนมีคุณสมบัติครบถ้วนแต่ไม่มีเวลาพอที่จะเข้ามาร่วมงานได้อย่างเต็มที่ ทั้งนี้ เพราะตำแหน่งข้าราชการบังคับข้าราชการเหล่านี้จึงไม่ค่อยให้ความสนใจแก่ความเป็นอยู่ของประชาชนเท่าใดนัก¹⁵ ผู้นำของชาวมมาเลย์ส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาอบรมแบบอังกฤษทั้งจากต่างประเทศและในประเทศชนชั้นปัญญาชนเหล่านี้มาจากตระกูลของเชื้อพระวงศ์หรือขุนนาง การก่อตั้งสถาบันต่าง ๆ เช่น เรสสิเดนเชียล สกูล (Resident School) และ มาเลย์ คอลเลจ (Malay College) เพื่อประโยชน์ในการศึกษาของชนชั้นสูง ผู้ที่ผ่านสถาบันนี้ยอมเป็นที่ยอมรับว่าจะได้เป็นผู้นำของชาวมมาเลย์ หรือเป็นหลักประกันว่าจะมีฐานะดีในสังคม

การที่ผู้นำมาจากตระกูลสูง เช่น เเตงกู อาห์มัด (Tengku Ahmad) จากรัฐปะหัง เเตงกู อิสมาอีล (Tengku Ismail) จากรัฐสลังงอ และการที่ผู้นำเหล่านี้ได้รับการศึกษาแบบอังกฤษ จึงเป็นอุปสรรคอย่างยิ่งต่อการเคลื่อนไหวเพื่อผลทางการเมือง¹⁶ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้นำเหล่านี้มีความเป็นอยู่อย่างดี จึงไม่เห็นปัญหาต่าง ๆ ของชาวมมาเลย์ ตำแหน่งผู้นำจึงไม่มีความหมายสำหรับคนพวกนี้มากนัก เพราะแม้จะไม่คืนวัน ก็มีโอกาที่จะเป็นใหญ่อยู่แล้วจากการสืบตำแหน่งทางวงศ์ตระกูล ถึงแม้ว่าปัญญาชนเหล่านี้จะไม่มีเชื้อเจ้า ถ้าผ่าน มาเลย์ คอลเลจ (Malay College) ก็เป็นหลักประกันอยู่แล้วว่าจะมีฐานะดีในวงสังคม ยิ่งได้รับการศึกษาอย่างอังกฤษหรือจากประเทศอังกฤษ ได้เห็นความเจริญรุ่งเรืองของประเทศอังกฤษเหมือนกับสิ่งที่อังกฤษสร้างไว้ในมาลายา ความกระตือรือร้นเพื่อเอกราชจึงมีน้อย

4. ความรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจและสังคม

การที่อังกฤษเข้ามาปกครองมาลายา มีส่วนช่วยให้เศรษฐกิจของมาลายารุ่งเรืองและเปลี่ยนวิถีชีวิตของชาวมมาเลย์ให้มีความเป็นอยู่ดีขึ้นมาก ก่อนที่อังกฤษจะเข้าไปปกครอง

¹⁵Ibid., p. 121.

¹⁶Ibid., p. 122.

มาลายา เศรษฐกิจของมาลายายังไม่มีการพัฒนา แม้ว่าจะมีทรัพยากรธรรมชาติมากมายหลายชนิด แต่ขาดการค้าเงินการ และขาดเงินทุน คงมีแต่ชาวจีนเท่านั้นที่เข้าไปทำอุตสาหกรรมเหมืองแร่ที่บุกอย่างกว้างขวาง แต่ด้วยวิธีการอันล้าสมัย ครั้นอังกฤษเข้าไปปกครองมาลายาแล้ว เศรษฐกิจก็รุ่งเรืองขึ้นกว่าแต่ก่อนมาก นาย เจ. เคนเนดี (J. Kennedy) ได้กล่าวถึงการพัฒนาการทางเศรษฐกิจในมาลายาว่า การที่ที่ปรึกษาชาวอังกฤษเข้าไปยัง 4 รัฐมาลายา อันได้แก่ รัฐเปเร รัฐสลังงอ รัฐเนกรีเซมบิลัน และรัฐปะหัง ใน พ.ศ. 2417 - 2431 (ค.ศ. 1874 - 1888) เป็นเครื่องหมายเบื้องต้นของการปฏิบัติทางการเมือง เป็นการสร้างมาลายาให้ทันสมัย แม้จะเป็นไปอย่างช้า ๆ แต่เป็นการปฏิบัติในทางสร้างสรรค์ มีการเปลี่ยนแปลงทางการปกครองและองค์การต่าง ๆ ของรัฐตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 19 ความมั่นคงในการปกครองของมาลายามีส่วนให้ชาวต่างประเทศเข้ามาลงทุนในมาลายามากขึ้น จึงเป็นเหตุเริ่มต้นของการก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ ทำให้รัฐสามารถเก็บภาษีได้เป็นจำนวนมาก เพียงพอที่จะจัดหาบริการทางสังคมโดยทั่วไป เช่น การสาธารณสุข การศึกษา สวัสดิการ และการเคหะสงเคราะห์ บางรัฐของมาลายาผ่านขั้นของการพัฒนาซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกับประเทศที่มีการปฏิบัติอุตสาหกรรมระยะแรก การทำเหมืองแร่ และอุตสาหกรรมถลุงแร่ขยายไปอย่างกว้างขวาง ทั้งทางค่านหน่วยงานและผลผลิต สิ่งเหล่านี้ประกอบด้วยการลงทุนขนาดใหญ่ และการพัฒนาขบวนการค่านเทคนิค¹⁷ นอกจากที่บุกแล้วยังมีแร่ที่มีค่าอีกหลายชนิด เช่น ทองคำ ถ่านหิน ฯลฯ เมื่ออังกฤษทำให้มาลายามีเสถียรภาพทางการปกครอง ชาวต่างประเทศนำเงินเข้าไปลงทุนดำเนินกิจการอุตสาหกรรมมาก อุตสาหกรรมที่สำคัญที่สุดคือ อุตสาหกรรมการทำเหมืองแร่ที่บุก ซึ่งกลายเป็นอุตสาหกรรมที่สำคัญมาตั้งแต่กลางคริสต์ศตวรรษที่ 19 แรก ๆ ค่าเงินการค้ำยทุนของพ่อค้าจีนในสเตรทเซตเทิลเมนต์ (Straits Settlements) แม้ใน พ.ศ. 2455 (ค.ศ. 1912) 80 เปอร์เซ็นต์ของการผลิตที่บุกค่าเงินการโดยชาวจีน กรรมกรจีน และในปีเดียวกันนี้เอง ได้มีการนำเอาเครื่องชุกลอกที่ใหญ่และมีราคาแพงเข้ามาดำเนินการในมาลายาเป็นครั้งแรก โดยชาว

¹⁷Kennedy, op.cit., p.187.

ออสเตรเลียเป็นผู้นำเข้าเข้ามา นับแต่นั้นมา ผลผลิตจากการทำแร่ถ่านหินของชาวยุโรปใน มาลายา¹⁸ เป็นจำนวนมาก ทำให้การดำเนินงานในกิจการเหมืองแร่ของชาวยุโรปก้าวหน้ากว่าชาว จีน ความก้าวหน้าในกิจการเหมืองแร่ทำให้มาลายาผลิตถ่านหินได้ถึง 50,000 ตันต่อปี โดยเฉพาะใน พ.ศ.2447 (ค.ศ.1904) ซึ่งเป็นปริมาณเกินกว่าครึ่งหนึ่งของผลผลิตทั่วโลก การผลิตถ่านหินจึงกลายเป็นที่มาของรายได้ที่สำคัญของรัฐ รัฐได้ค่าธรรมเนียม ค่าอนุญาต ภาษี ที่ดิน และที่สำคัญคือ ภาษีขาออก¹⁸

เมื่ออุตสาหกรรมขยายตัว พลเมืองก็ทวีขึ้น แต่การที่กรรมกรจีนและอินเดียนอพยพเข้ามา มีผลทำให้ความต้องการอาหารสูงขึ้นด้วย เกษตรกรรมจึงขยายตัว มีการทำไร่นาขนาดใหญ่ มีการนำพืชใหม่ ๆ เข้ามาปลูก และที่สำคัญคือ อังกฤษนำเอาต้นยางพาราจากบราซิลเข้ามา ปลูกในสิงคโปร์ครั้งแรกใน พ.ศ.2420 (ค.ศ.1877) ใน พ.ศ.2463 (ค.ศ.1920) มาลายาผลิตยางได้ถึง 53 เปอร์เซ็นต์ของผลผลิตทั้งโลก¹⁹ เนื่องจากความก้าวหน้าของ อุตสาหกรรมรถยนต์ ทำให้ความต้องการยาง สูงขึ้น และตั้งแต่เกิดสงครามโลกครั้งที่ 1 ความต้องการยางพาราได้ทวีจำนวนเพิ่มขึ้น เพื่อใช้ทำเครื่องนุ่งห่ม ทำรองเท้า เครื่องไฟฟ้า อุตสาหกรรมทางแพทย์ และเครื่องใช้ในบ้าน บริษัทที่ได้รับสัมปทานจากรัฐมาลายาให้ทำไร่นา ยางพาราเป็นของชาวอังกฤษเป็นส่วนใหญ่ และชาติยุโรปอื่น ๆ อีก เช่น ฝรั่งเศส เบลเยียม ออสเตรเลีย และ สหรัฐอเมริกา การทำไร่ยางพาราทำในรัฐเประ สลังงอ เนกรีเซมิลิน และรัฐยะโฮร์ ส่วนใหญ่เป็นไร่นาขนาดใหญ่ ส่วนชาวมลายูทำไร่ยางพาราขนาดเล็ก การ ผลิตยางพาราได้เป็นจำนวนมาก ก่อให้เกิดอุตสาหกรรมที่ทำด้วยยางเกิดขึ้น และทำให้การ คมนาคมขยายตัว ทำให้เมืองเล็กกลายเป็นเมืองใหญ่ การทำไร่ยางเป็นเนื้อที่ทั้งหมดถึง สองในสามของพื้นที่ทางเกษตร

¹⁸Ibid., p. 195.

¹⁹P.B. Hilton, and D.J. Tate, South-East Asia in World History (Kuala Lumpur: Oxford University Press, 1960). p. 91.

เมื่ออังกฤษเข้าปกครองรัฐมาลายาโดยเฉพาะในสหพันธรัฐ (Federated Malay States) เบลูเคนท์จัดให้มีการสร้างถนน ทางรถไฟ รัฐที่มีรายได้สูงขยายการคมนาคมได้มาก เช่น รัฐเประ และรัฐสลังงอ แต่เมื่อรวมเป็นสหพันธรัฐแล้ว ความเจริญทางคมนาคมก็ขยายไปยังรัฐอื่น ๆ ด้วย นอกจากนี้ การที่บริษัทของชาวยุโรปโดยเฉพาะชาวอังกฤษและฝรั่งเศส ใ้สัมปทานในมาลายา ทำให้การพัฒนาทางคมนาคมมีเพิ่มมากขึ้น มีรถไฟจากเหมืองไปยังชายฝั่งทะเล พ.ศ.2469 (ค.ศ.1926) รัฐในสหพันธรัฐมีถนนลาดยางทั้งหมด 1,600 ไมล์ และไมล์ลาดยาง 270 ไมล์ ปลายสงครามโลกครั้งที่ 1 ถนนเหล่านี้ได้รับการขยายและเปลี่ยนแปลงให้มั่นคง เพื่อใช้กับรถยนต์ รถบรรทุก ถนนเหล่านี้ แม้ว่าจะยังมีไม่มากนัก แต่นับว่ามากกว่าประเทศอื่น ๆ ในเอเชีย²⁰ ส่วนทางรถไฟเริ่มมีขึ้นในรัฐเประในปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 มาใน พ.ศ.2461 (ค.ศ.1918) ทางรถไฟในมาลายาฝั่งทะเลตะวันตกขยายไปทางเหนือและใต้เชื่อมกับรถไฟไทย ส่วนสายตะวันออกใต้เชื่อมกับรถไฟไทยใน พ.ศ.2464 (ค.ศ.1921) เมื่อมีถนน มีทางรถไฟ ก็เกิดเมืองเล็ก ๆ ขึ้นตามทางเหล่านี้ ต่อจากนั้นโทรศัพท์และโทรเลขก็ติดตามมา การค้าและอุตสาหกรรมขยายตัวตามด้วย แร่คิงบูกและยางพาราจากไรชานาคีใหญ่สามารถขนส่งทางรถไฟและทางรถยนต์ได้สะดวก และผลที่ติดตามมาคือ ท่าเรือหลายแห่งถูกสร้างขึ้น เขตที่มีการพัฒนาการทางอุตสาหกรรมและคมนาคมมากคือ ดินแดนทางฝั่งตะวันออกของมาลายา

เมื่ออังกฤษเข้ามาปกครองมาลายาแล้ว ได้มีส่วนช่วยสร้างรัฐมาลายาให้ทันสมัย โดยจัดการสร้างและปรับปรุงกฎหมาย สร้างระเบียบ สร้างระบบภาษี วางแผนและพัฒนาเมืองเล็ก ๆ สร้างทางคมนาคม ใช้ระบบการปกครองแบบใหม่ มีเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น นำเอาระบบความยุติธรรมทางศาลมาใช้ มีการเลิกทาส การให้การศึกษาระบบอังกฤษแกมาเลย์ การดำเนินการที่สำคัญคือการปรับปรุงการคมนาคม ทำให้การผลิตและการค้าเพิ่มขึ้นทางอ้อม การคมนาคมยังช่วยให้เกิดการกระจายอำนาจการบริหาร การเติบโตของเมืองทำให้เกิดความจำเป็นต้องมีสิ่งที่ยอำนวยความสะดวก เช่น การวางผังเมือง ก่อสร้างอาคาร การ

²⁰Kenedy, op. cit., p.198.

ชลประทาน การประปา และแสงสว่างตามถนนหนทาง การสาธารณสุข และการศึกษา เพื่อให้รัฐรุ่งเรือง เวสต์อินเดียนสนับสนุนให้มีคนเข้ามาตั้งถิ่นฐาน และพัฒนาการปลูกพืชไร่ขนาดใหญ่ แต่อังกฤษก็พยายามหลีกเลี่ยงไม่ให้มีการกระทบกระเทือนผลประโยชน์ของสุลต่านและพวกศักดินาอื่น ๆ

นโยบายอีกประการหนึ่งของอังกฤษในรัฐมาลายาคือ การเอาใจมาลายา โดยให้ขุนนาง ข้าราชการ และชาวมาเลย์ได้รับการศึกษาก่อน และชาวมาเลย์ได้รับการศึกษาฟรี และเข้ารับราชการในตำแหน่งต่าง ๆ ได้ โดยพยายามกีดกันชนที่ไม่ใช่ชาวมาเลย์

ในค่านสาธารณสุข ได้มีการศึกษาค้นคว้า และวิจัย ตลอดจนป้องกันโรคเมืองร้อนต่าง ๆ เช่น โรคมาเลเรีย อหิวาตกโรค เป็นต้น รวมทั้งตั้งโรงพยาบาลขึ้นในที่ต่าง ๆ ใน พ.ศ. 2451 (ค.ศ. 1908) โรงพยาบาลแบบสมัยใหม่ถูกสร้างขึ้นหลายแห่ง และแต่ละรัฐมีโรงพยาบาลของรัฐ และมีแพทย์ประจำตำบลอีกมากมาย ในเขตที่มีการปลูกยางพารามีกฎหมายบังคับให้มีสถานพยาบาล บรรจุเตียงคนไข้อย่างน้อย 4 เตียงต่อคนงาน 100 คน กำหนดให้มีการใช้น้ำสะอาด ใน พ.ศ. 2448 (ค.ศ. 1905) อังกฤษได้จัดตั้ง โรงเรียน-แพทย์ขึ้นที่สิงคโปร์ ผลักแพทย์ให้ไปประจำตามรัฐต่าง ๆ²¹

ในค่านการศึกษา อังกฤษเห็นความสำคัญของการศึกษาของชนชั้นสูงและราษฎรธรรมดา สำหรับชนที่มาจากครอบครัวดี และเชื้อพระวงศ์ ได้มีโรงเรียนที่สร้างขึ้นโดยที่ปรึกษา เรียกว่า เวสต์อินเดียน สกูล ซึ่งสร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2448 (ค.ศ. 1905) ที่ กัวลา กังซาร์ (Kuala Kangzar) เมืองหลวงของรัฐเประ สำหรับราษฎรทั่วไป อังกฤษได้ตั้งโรงเรียนขึ้นหลายแห่ง เป็นการศึกษาฟรีแก่ชาวมาเลย์โดยเฉพาะ ส่วนโรงเรียนที่คนจีนและผู้ไม่ใช่ชาวมาเลย์เข้าศึกษา ได้แก่ โรงเรียนจีน และโรงเรียนของมิชชันนารี²²

²¹R.S. Milne, Government and Politics in Malaya (Boston: Houghton Mifflin Company, 1967), p. 50.

²²Ibid., p. 20.

อังกฤษใช้นโยบายชาตินิยมที่จะเอาใจชาวมาเลย์ตั้งแต่สุลต่านจนถึงพลเรือนธรรมดา จะเห็นได้จากที่อังกฤษได้พยายามสนับสนุนการศึกษาแบบตะวันตก และสนับสนุนให้บุคคลที่มีเชื้อชาติมาเลย์เข้ารับราชการ การปรับปรุงกฎหมาย การเลิกทาส การจัดขบวนการยุติธรรม พร้อมทั้งการคมนาคมให้ดีขึ้น ตลอดจนจัดกิจการสาธารณสุขอย่างชนิดที่ชาวมาเลย์ไม่เคยมีมาก่อน และเมื่อเศรษฐกิจของชาวมาเลย์ดีขึ้น ทำให้พลเมืองมีชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น และรัฐสามารถจัดหาบริการต่าง ๆ ให้กับประชาชนได้อย่างทั่วถึง ทำให้ชีวิตชาวมาเลย์โดยทั่วไปมีความสุขสบายพอสมควร และเกิดความสำนึกว่า อังกฤษได้เข้ามามีส่วนทำให้ประเทศเจริญ โดยไม่มีความรู้สึกที่ชาวอังกฤษเป็นชาวต่างประเทศที่หวังเข้ามาครอบงำโดยผลประโยชน์ในมาลายา ด้วยเหตุนี้ ชาวมาเลย์จึงไม่ต่อต้านการปกครองของอังกฤษ ความรู้สึกทางชาตินิยมเพื่อเรียกร้องการปกครองตนเอง จึงไม่อาจเกิดขึ้นได้ ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นแล้ว บรรดารัฐต่าง ๆ ในมาลายายังถูกแบ่งแยก และต่างก็มีอิสระ ไม่ขึ้นแก่กัน ส่วนชาวมาเลย์ด้วยกันเองก็ไม่รู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีแต่ความรู้สึกว่าตนเป็นคนของรัฐ จึงจงรักภักดีต่อสุลต่านของตนเท่านั้น และมองคนมาเลย์จากรัฐอื่นเป็นคนต่างประเทศ²³ ยิ่งไปกว่านั้น ในรัฐต่าง ๆ ของมาเลย์ยังประกอบด้วยคนหลายเชื้อชาติ เช่น อินเดียน จีน ญี่ปุ่น และชาวยุโรป จึงเป็นการยากที่จะให้คนเหล่านั้นเข้ามารวมกัน เพื่อทำการเคลื่อนไหวเรียกร้องเอกราชและการปกครองตนเอง

อินโดจีนของฝรั่งเศส

อินโดจีนประกอบด้วย 3 ประเทศคือ เวียดนาม ซึ่งไทยเคยเรียกว่า ฉวน กัมพูชา และลาว การเข้ามาเผยแพร่ศาสนาของมิชชันนารีฝรั่งเศสถูกต่อต้านอย่างรุนแรงจากรัฐบาลของเวียดนาม ทำให้เกิดการสู้รบ ฝรั่งเศสรบชนะ ยึดเมืองท่าตูราน (Tourane) และเมืองไซ่งอนได้ การโค่นล้มชนของฝรั่งเศสทำให้เกิดการลงนามความตกลงระหว่างฝรั่งเศสกับกัมบริยัคติก (Tu Duc) ซึ่งเป็นจักรพรรดิองค์ที่ 4 แห่งราชวงศ์เหงียน (Nguyen) ความ

²³Kennedy, op. cit., p. 124.

ตกลงดังกล่าวฝรั่งเศสได้ปกครองพื้นที่ 3 จังหวัดซึ่งอยู่ติดกับเมืองไซ่ง่อน และความตกลงยัง
ระบุนามเวียตนามยกดินแดนส่วนอื่น ๆ ให้แก่มหาอำนาจอื่นใดโดยปราศจากความเห็นชอบจาก
ฝรั่งเศส ต่อมา พ.ศ.2410 (ค.ศ.1867) ฝรั่งเศสยึดทางใต้ของเวียตนามไว้ได้ทั้งหมด
และอ้างว่าได้เกิดกบฏต่อต้านฝรั่งเศส พวกกบฏได้ใช้ดินแดนดังกล่าวเป็นฐานทัพดำเนินการ
และใช้เป็นที่ลี้ภัย ค่ายเหตุนี้ แคว้นโคชินไชน่าจึงตกอยู่ใต้การปกครองของฝรั่งเศส ต่อมา
พ.ศ.2426 (ค.ศ.1883) ฝรั่งเศสบังคับเวียตนามให้ลงนามในสัญญายกแคว้นอันนัม และ
แคว้นกั๋งเกียให้อยู่ในความคุ้มครองของฝรั่งเศสด้วย²⁴

เมื่อ พ.ศ.2406 (ค.ศ.1863) ฝรั่งเศสบังคับให้ผู้นำเขมรลงนามในสัญญาฉบับ
ยินยอมให้เขมรอยู่ใต้อารักขาของฝรั่งเศส และรับรองที่ปรึกษาชาวฝรั่งเศสประจำที่กรุง
พนมเปญ พ.ศ.2427 (ค.ศ.1884) พระเจ้านโรดมแห่งเขมรถูกฝรั่งเศสบังคับให้ยอมรับ
การปกครองของฝรั่งเศส ส่วนตำแหน่งพระมหากษัตริย์จึงเป็นเพียงสัญลักษณ์ทางชาติและ
ศาสนาเท่านั้น²⁵ ส่วนลาวตกเป็นดินแดนในอารักขาของฝรั่งเศสใน พ.ศ.2436 (ค.ศ.1893)

ในบรรดา 3 ประเทศที่ประกอบเป็นอินโดจีน ลาวและเขมรไม่มีบทบาทหรือปฏิกริยา
ในทางต่อต้านการปกครองของฝรั่งเศสอย่างจริงจัง ทั้งนี้ อาจจะเป็นเพราะว่า การที่ฝรั่งเศส
ทำหน้าที่อารักขาดินแดนของสองประเทศดังกล่าว ฝรั่งเศสไม่ค่อยได้เข้าไปแทรกแซงสถาบัน
ทางการเมืองและขนบธรรมเนียมประเพณีของประเทศเหล่านี้ และไม่เข้าไปก้าวล่วงพระราช
อำนาจของกษัตริย์ แต่กลับเทิดทูนและยกย่อง ผลจากการเป็นรัฐอารักขาของฝรั่งเศส นอก
จากทำให้ไทยและเวียตนามไม่เข้าไปแทรกแซงแล้ว ความตึงเครียดระหว่างชาวเขาเผ่าต่าง ๆ
ในประเทศ โดยเฉพาะในลาว ลดน้อยลง

ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 เมื่อลัทธิชาตินิยมกำลังแพร่หลายอยู่ในเอเชีย เวียตนาม
ได้มีการเคลื่อนไหวอย่างกว้างขวางและรุนแรงในการเรียกร้องการปกครองตนเองจากฝรั่งเศส

²⁴Wells C. Klein, and Majorie Weiner, "Vietnam," Government and Aspects of Southeast Asia, pp. 318-20.

²⁵Cady, op. cit., p. 107.

สาเหตุที่มาของการเคลื่อนไหวดังกล่าว นอกจากจะได้อิทธิพลจากภายนอกประเทศแล้ว ความไม่พอใจในการปกครองของฝรั่งเศส ซึ่งมีผลต่อเศรษฐกิจและสังคมของเวียดนามเป็นสาเหตุที่สำคัญ

ในการปกครองเวียดนาม ฝรั่งเศสได้แยกการปกครองออกเป็น 3 ส่วน คือ โคชินไชนา ทังเกีย และอานัม(ญวนกลาง) ฝรั่งเศสปกครองโคชินไชนาอย่างอาณานิคม ส่วนทังเกียและอานัม ฝรั่งเศสปกครองอย่างรัฐอารักขา ต่อมา พ.ศ.2430 (ค.ศ.1887) ฝรั่งเศสรวมเอา โคชินไชนา ทังเกีย และอานัม เข้ากับเขมรและลาว เป็นสหภาพอินโดจีนของฝรั่งเศส ปกครองโดยข้าหลวงใหญ่ ซึ่งขึ้นตรงต่อกระทรวงอาณานิคมในกรุงปารีส²⁶

นโยบายการปกครองของฝรั่งเศสที่อินโดจีนมีลักษณะไม่แน่นอน เพราะขึ้นอยู่กับ การเปลี่ยนแปลงนโยบายของข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ที่กรุงปารีส สิ่งที่ทำให้เกิดความยุ่งยากฉว่นแต่มาจากกรุงปารีส ซึ่งขาดความรู้เกี่ยวกับกิจการของเวียดนาม การแต่งตั้งข้าหลวงมาปกครองอินโดจีนเป็นเหตุผลทางการเมือง ค่ายเห่กุน บุคคลเหล่านี้จึงไม่มีประสบการณ์ เกี่ยวกับการบริหารรัฐอาณานิคมแต่อย่างใด²⁷

ทางด้านเศรษฐกิจ นโยบายอาณานิคมของฝรั่งเศสขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายที่สำคัญอัน เกี่ยว คือการใช้อาณานิคมเพื่อประโยชน์ของประเทศฝรั่งเศส เป็นทั้งแหล่งวัตถุดิบ อาหารของฝรั่งเศส และเป็นตลาดอุตสาหกรรมของฝรั่งเศสด้วย ค่ายเห่กุน เศรษฐกิจของเวียดนาม จึงถูกครอบครองโดยนักลงทุนเอกชนชาวฝรั่งเศส และธนาคารแห่งอินโดจีน (Banque de l'Indochine)

ในทัศนะของฝรั่งเศส หน้าที่ของอาณานิคมคือการจัดหาวัตถุดิบให้เมืองแม่ ดังนั้น เศรษฐกิจของอินโดจีนจึงขึ้นอยู่กับผลประโยชน์ของฝรั่งเศส อินโดจีนของฝรั่งเศสมีบริเวณ ที่ทำการเกษตรกรรมใหญ่ ๆ อยู่ 2 แห่งที่เป็นแหล่งปลูกข้าว ได้แก่ดินแดนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำแดงของแคว้นทังเกีย และบริเวณปากแม่น้ำโขงในแคว้นโคชินไชนา (CochinChina) ประชาชนมีอาชีพทางเกษตรกรรม และรวมกลุ่มกันอยู่อย่างหนาแน่นในบริเวณ 2 แห่งนี้

²⁶ Klein and Weiner, op.cit., p. 320.

²⁷ Loc.cit.

ชาวเวียดนามส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรและชาวประมงชำนาญงาน ในอินโดจีนมีปัญหาเกี่ยวกับที่ดินคือ ที่ดินถูกแบ่งเป็นผืนเล็ก ๆ ในโคชินไชน่า ฝรั่งเศสจัดให้มีการเกษตรแบบยุโรป คือ การเพาะปลูกร่วมกันโดยฝรั่งเศสเป็นผู้จ้าง ให้มีการกู้ยืมในการทำนา เช่น ยืมวัว อาหาร และเครื่องมือเครื่องใช้อื่น ๆ เช่น เมล็ดพืชและปุ๋ย โดยปกติแล้ว เจ้าของที่ดินมักจะเรียกรอกรอกเบี้ยในอัตราที่สูง และไค้พืชผลเป็นส่วนแบ่งด้วย ส่วนใหญ่ของดินนาเป็นใหญ่เจ้าของที่ดินได้มาจากการซื้อ โดยการปรับหรือไค้จากการให้กู้ยืมเงิน และเรียกรอกรอกเบี้ยในอัตราสูง²⁸

การกู้ยืมระหว่างเจ้าของที่ดินและผู้เช่านาโดยปกติมักจะเรียกรอกรอกเบี้ยในอัตรา 50 เปอร์เซ็นต์ ในระยะเวลา 8-12 เดือนของการกู้ยืม ระบบซุครีตังกล่าวมีส่วนทำลายการเพาะปลูก เพราะเจ้าของที่ดินมุ่งแต่จะแสวงหากอกรอกเบี้ยมากกว่าการส่งเสริมผลผลิต²⁹

ปัญหาการกู้ยืมเงิน ทำให้ฝรั่งเศสแก้ไขปัญหานี้ด้วยการตั้งสถาบันเครดิตการเกษตรขึ้นใน พ.ศ. 2456 (ค.ศ. 1913) ธนาคารให้เครดิตโดยใช้ที่ดินเป็นหลักประกัน วิธีดังกล่าวเกือบไม่มีประโยชน์แก่ผู้เช่าเลย ต่อมา ฝรั่งเศสได้ปรับปรุงแก้ไขการให้ความช่วยเหลือแก่เกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรให้ดีขึ้น แต่ยังมีผลต่อชาวนาน้อยมาก³⁰

ทางด้านสังคม

ฝรั่งเศสมีนโยบายทางสังคมต่อโคชินไชน่าในทางที่พยายามจะให้คนเวียดนามกลายเป็นคนฝรั่งเศสยิ่งขึ้น ฝรั่งเศสได้ตั้งโรงเรียนสอนภาษาฝรั่งเศสขึ้นทุกชุมชนใหญ่ ๆ และสนับสนุนบุตรหลานของคนสำคัญให้ได้รับการศึกษา ใน พ.ศ. 2422 (ค.ศ. 1879) ฝรั่งเศสวางแผนที่จะใช้นโยบายกลืนชาวเวียดนามให้เป็นชาวฝรั่งเศส โดยการจัดตั้งโรงเรียนประถมศึกษาขึ้นในทุกตำบลและทุกหมู่บ้าน ทำให้โรงเรียนแบบเก่าของชาวเวียดนามค่อย ๆ หายไป ส่วนในรัฐอารักขา การศึกษาแบบเก่าของชาวพื้นเมืองยังคงดำเนินต่อไปในขณะที่การศึกษา

²⁸D.G.E. Hall, op. cit., p. 786-7.

²⁹Ibid., p. 783.

³⁰Loc. cit.

แบบตะวันตกเข้ามาแทนที่อย่างช้า ๆ การที่ฝรั่งเศสมีจุดมุ่งหมายที่จะปลูกฝังวัฒนธรรมของ
ฝรั่งเศสมากกว่าที่จะให้ประชาชนสนใจในการศึกษาแบบพื้นเมือง ทำให้เกิดความสับสนทาง
สังคม เนื่องมาจากการผสมผสานกันระหว่างวัฒนธรรมของเวียดนามเองและของฝรั่งเศส³¹

ชาวเวียดนามไม่พอใจการปกครองฝรั่งเศสมานานแล้ว แต่ยังไม่ทำการเคลื่อนไหว
เพื่อต่อต้านการปกครองของฝรั่งเศส จนกระทั่งญี่ปุ่นรบชนะรัสเซียใน พ.ศ. 2448 (ค.ศ. 1905)
อิทธิพลของชัยชนะของญี่ปุ่นทำให้ชาวเวียดนามได้เริ่มเคลื่อนไหวต่อต้านการปกครองของ
ฝรั่งเศสโดยการก่อความไม่สงบขึ้น

นักชาตินิยมชาวเวียดนามเหล่านี้ได้รวมกลุ่มกันที่มหาวิทยาลัยฮานอย ซึ่งตั้งขึ้นเมื่อ
พ.ศ. 2450 (ค.ศ. 1907) รัฐบาลฝรั่งเศสที่อินโดจีนได้เข้าปราบปรามและจับกุมผู้ก่อสงสัย
ว่าทำการต่อต้านการปกครองของฝรั่งเศสไปคุมขังที่ "โปโล กงคอร์ด (Po Lu Condore)"
พร้อมกับสังฆมณฑลวิทยาลัย การใช้มาตรการอันรุนแรงของฝรั่งเศสดังกล่าวทำให้เกิดการก่อก
ตัวขึ้นมาของขบวนการชาตินิยมเวียดนาม เมื่อเกิดสงครามโลกครั้งที่ 1 ในทวีปยุโรป รัฐบาล
ฝรั่งเศสที่อินโดจีนได้เกณฑ์ชาวเวียดนามไม่น้อยกว่า 100,000 คนไปทำการรบในทวีปยุโรป
ทหารเกณฑ์เหล่านี้เมื่อกลับจากสงครามในทวีปยุโรป ได้นำความคิดที่จะโค่นล้มฝรั่งเศสกลับ
มาด้วย และนักโทษการเมืองที่ถูกคุมขังอยู่ที่ โปโล กงคอร์ด ได้ถูกกระตุ้นให้ก่อปฏิวัติขึ้น
ภายหลังสงคราม โดยมีแนวคิดตอกกับนักปฏิวัติของไทยและจีน

ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 ได้มีพรรคการเมืองเกิดขึ้นหลายพรรค พรรค
ปฏิวัติของชาวเวียดนามหนุ่มได้ตั้งขึ้นใน พ.ศ. 2471 (ค.ศ. 1928) แต่การแข่งกันแข่งกัน
ระดมผู้นำพรรค ทำให้พรรคนี้อ่อนอำนาจลง ใน พ.ศ. 2472 (ค.ศ. 1929) สมาชิกของ
พรรคซึ่งเป็นคอมมิวนิสต์ได้ถอนตัวออกไป และได้ไปแจ้งความกับตำรวจให้ต่อต้านพรรคพวก
ของตน ในที่สุด พรรคนี้จึงถูกกำจัดลง อีกพรรคหนึ่งคือ พรรค "ชาวกังเกีย" ซึ่งเรียก
ตัวเองว่า "พรรคชาวนานาชาติ" ทำการติดต่อกับพรรคกมินกั๋งของจีน สมาชิกของพรรค
นี้ครั้งหนึ่งเป็นข้าราชการ เป็นพรรคที่หวังได้รับความช่วยเหลือจากต่างประเทศ และ
พยายามสนใจทหารเวียดนามในกองทัพ เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2473 (พ.ศ. 1930)

³¹ Ibid., p. 717.

พรรคนี้ได้ให้การสนับสนุนให้มีการจลาจลขึ้นในที่หลายแห่ง แต่ถูกปราบปรามอย่างรุนแรง และผู้นำพรรคถูกจับหลายคน เหตุการณ์ครั้งนี้ฝรั่งเศสปราบปรามอย่างรุนแรงและสยบคดียอง ทำให้พรรคชาตินิยมของชาวเวียดนามต้องกลายเป็นคอมมิวนิสต์ ทำการดำเนินงานอย่างลับ ๆ ในครั้งแรก มีสมาชิกเพียง 1500 คนใน พ.ศ.2474 (ค.ศ.1931) มี เหงียน ไอ กอก (Nguyen-Ai-Quoc) เป็นหัวหน้า แต่รู้จักกันในนามว่า โฮจิมิน (Ho-Chi-Min)

ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 โฮจิมินติดต่อกับพรรคคอมมิวนิสต์ในฝรั่งเศส ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 เขาได้ไปรัสเซีย ศึกษาถึงเทคนิคของการปฏิวัติ และได้ตั้ง "สมาคมชาวเวียดนามหนุ่มเพื่อปฏิวัติ" (The Association of Revolution Annamite Youth) ขึ้นที่เมืองกวางตุ้ง ประเทศจีน สมาชิกของพรรคประกอบด้วยนักปฏิวัติที่กำลังศึกษาอยู่ในสถาบัน วัมปู (Wampou Academy) มีจุดมุ่งหมายเพื่อนำมาซึ่งเอกราชของชาวเวียดนาม พ.ศ.2482 (ค.ศ.1939) พรรคของโฮจิมิน ได้รับขนานนามว่า "เวียคมินท์" หรือ "สันนิบาตเพื่อเอกราชของชาวเวียดนาม"³²

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

³² Ibid., p. 719-21.

สมัยอยู่ที่การยึดครองของญี่ปุ่น

ประเทศพม่า

1. ทางการเมือง เมื่อสถานการณ์ทางสงครามกำลังคุกคามเอเชีย เป็นขณะเดียวกับที่รัฐบาลอังกฤษในพม่ากำลังปราบปรามผู้ก่อการจลาจลเรียกร้องการปกครองตนเอง ญี่ปุ่นซึ่งเป็นผู้นำในเอเชียประกาศนโยบายที่จะจัดให้เอเชียเป็นของชาวเอเชีย โดยการขับไล่อิทธิพลชาวยุโรปออกไปจากเอเชีย นโยบายของญี่ปุ่นจึงกล่าวพ้องกับความต้องการของชาวพม่าส่วนใหญ่ที่ต้องการเอกราช ครั้นญี่ปุ่นทำสงครามในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กลุ่มทะซินซึ่งก่อนหน้านี้มีบทบาทอย่างมากในการเคลื่อนไหวเพื่อเอกราช ได้ช่วยเหลือและให้ความสนับสนุนแก่กองทัพญี่ปุ่น ทะซินของชานไคตั้งกองทัพพม่าอิสระ (Burma Independence Army) ขึ้น และนำทางให้กองทัพญี่ปุ่นในการบุกเข้าไปในประเทศพม่า

ในการให้ความร่วมมือกับญี่ปุ่น ญี่ปุ่นสัญญาว่าจะให้เอกราชแก่พม่าเป็นการตอบแทน ครั้นญี่ปุ่นขับไล่อังกฤษออกจากพม่าได้แล้ว ญี่ปุ่นกลับเข้ายึดครองพม่าแทนที่จะให้ชาวพม่าปกครองพม่าต่อไปตามที่ญี่ปุ่นสัญญา ระหว่างที่ญี่ปุ่นยึดครองพม่า ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม ถึงเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2485 (ค.ศ. 1942) กองทัพญี่ปุ่นทำหน้าที่ปกครองพม่า แต่ในระหว่างนั้นญี่ปุ่นได้ให้ ดร. บามอ (Dr. Ba Maw) เตรียมการจัดตั้งรัฐบาล โดยให้ ดร. บามอ เป็นประธานคณะกรรมการฝ่ายบริหารขึ้นเตรียมงาน

การที่ญี่ปุ่นมอบหมายให้ ดร. บามอ เตรียมการจัดตั้งรัฐบาลทำความไม่พอใจให้กับพวกทะซินมาก เพราะพวกทะซินหวังให้ญี่ปุ่นมอบหมายให้พวกตนจัดตั้งรัฐบาลขึ้นปกครองประเทศพม่ามากกว่า การที่ญี่ปุ่นไม่สนับสนุนพวกทะซิน ญี่ปุ่นอ้างว่ากองทัพพม่าอิสระซึ่งมีพลตรีของชาน (ทะซินของชาน) เป็นผู้บังคับบัญชา เป็นกองทัพที่ไม่มีระเบียบวินัย จำนวนทหารมีมากเกินไป และมุ่งแต่จะแก้แค้นศัตรูทางการเมืองซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลชุดเก่า และต่อต้านชาวกระเหรี่ยงที่อยู่ในพม่าตอนเหนือ ญี่ปุ่นเห็นว่าการปฏิบัติการของกองทัพนี้ทำให้เกิดความยุ่งยากขึ้นหลังแนวรบของญี่ปุ่น ญี่ปุ่นจึงได้ยุบกองทัพนี้ และเลือก ดร. บามอ เป็นหัวหน้ารัฐบาล

นอกจากญี่ปุ่นจะไม่ตั้งสมาชิกของพรรคตะขึ้นขึ้นมาเป็นหัวหน้ารัฐบาลแล้ว ญี่ปุ่นยังได้ยุบกองทัพพม่าอิสระ อย่างไรก็ตามก็ ต่อมาญี่ปุ่นได้ตั้งกองทัพขึ้นมาใหม่ให้ชื่อว่า กองทัพป้องกันประเทศพม่า (The Burmese Defence Army) มีพลตรีองซาน เป็นผู้บังคับบัญชาตามเดิม³³ การกระทำของญี่ปุ่นดังกล่าวยอมชี้ให้เห็นว่า ญี่ปุ่นไม่ต้องการปฏิบัติตามสัญญาที่จะให้เอกราชแก่พม่า ทั้ง ๆ ที่ญี่ปุ่นได้รับความช่วยเหลือจากพวกตะขึ้น เพื่อทำสงครามกับอังกฤษ

ดร. บามอ ขณะเป็นประธานคณะกรรมการฝ่ายบริหารชั้นเตรียมงาน ประสบผลสำเร็จในการนำเอาข้าราชการพลเรือนชุดเก่าเข้ามาดำรงตำแหน่งตามเดิมได้เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งญี่ปุ่นเห็นว่าเป็นประโยชน์แก่ญี่ปุ่น³⁴ หลังจากตั้งคณะกรรมการบริหารชั้นเตรียมงานได้ 2 เดือนแล้ว วันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2485 (ค.ศ. 1942) ญี่ปุ่นจึงตั้งรัฐบาลบริหารแห่งประเทศพม่าขึ้นที่กรุงย่างกุ้ง มี ดร. บามอ เป็นหัวหน้ารัฐบาล ซึ่งต้องอยู่ภายใต้การควบคุมและแนะนำของนายพลไอค้ำ แมทพิญี่ปุ่นซึ่งได้ประกาศว่า จักรพรรดิญี่ปุ่นมีความตั้งใจที่จะให้เอกราชแก่พม่าโดยให้พม่าร่วมมือกับญี่ปุ่นทำสงครามกับฝ่ายพันธมิตร³⁵ การบริหารประเทศไม่ว่าส่วนกลางหรือส่วนภูมิภาค รัฐบาลของ ดร. บามอ จะต้องปฏิบัติตามคำสั่งของที่ปรึกษาจากกองทหารญี่ปุ่น และทหารตำรวจที่เรียกว่า เคมเป (Kempei) จะควบคุมมิให้พม่าแข็งอำนาจ³⁶ ภัยเหตุนี้รัฐบาลชุดนี้จึงเป็นเพียงรัฐบาลหุ่นของญี่ปุ่น การที่ญี่ปุ่นประกาศว่าจะให้เอกราชแก่พมานั้น ดร. บามอ เชื่อว่าญี่ปุ่นพูดจริง และจะปฏิบัติตามที่พูด เขาจึงเขียนบทความและเปิดอภิปรายโจมตีการปกครองของอังกฤษในพม่า และชักชวนชาวพม่าให้เชื่อคำพูดของนายพลไอค้ำ³⁷ แต่ผู้ร่วมงานของ ดร. บามอ ไม่เชื่อว่าญี่ปุ่นจะปฏิบัติ

³³Jones, op.cit., p. 352-3.

³⁴Loc.cit.

³⁵Collis, op.cit., p. 185.

³⁶Jones, op.cit., p. 353.

³⁷Thakin Nu, Burma Under the Japanese (London: Macmillan & Co., Ltd., 1954), p. 3.

ตามที่แถลงไว้ การเข้ามายึดครองประเทศพม่าของญี่ปุ่นนั้น มีแต่ชาวพม่าที่ไม่ค่อยได้รับการศึกษาเท่านั้นที่พึงพอใจ เพราะมั่นใจว่าจะได้รับความช่วยเหลือจากญี่ปุ่นในการปลดปล่อยพม่าให้เป็นอิสระ ส่วนประชาชนและบุคคลชั้นนำส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วย เพราะชนเหล่านี้สนใจในการเมืองต่างประเทศ รู้เรื่องเกี่ยวกับญี่ปุ่นที่ว่าญี่ปุ่นข่มเหงจีน ทหารญี่ปุ่นปกครองอย่างกดขี่ และรู้ควว่าญี่ปุ่นมีความตั้งใจที่จะรุกรานไปทั่วโลก บุคคลชั้นนำที่ไม่นิยมญี่ปุ่นได้แก่ คิกก อุบา ซาย (Didok U Ba Cho) ทะชิน โซ (Thakin So) และทะชิน ทัน ทุน (Thakin Than Tun) เป็นต้น³⁸

เกี่ยวกับการให้เอกราชแก่พม่า พลเอก ฮิเดกิ โทโจ นายกรัฐมนตรีญี่ปุ่นได้กล่าวในสภาไดเอต (Diet) เมื่อวันที่ 22 มกราคม พ.ศ. 2485 (ค.ศ. 1942) ว่าญี่ปุ่นมีความมุ่งหมายที่จะให้เอกราชแก่พม่า วันที่ 28 มกราคม พ.ศ. 2486 (ค.ศ. 1943) พลเอก ฮิเดกิ โทโจ นายกรัฐมนตรีญี่ปุ่นได้สัญญาว่า การให้เอกราชแก่พม่าจะต้องให้ในปีนี้ เดือนมีนาคม ปีเดียวกัน ดร. บามอ นายกรัฐมนตรีพม่าได้เดินทางไปญี่ปุ่นเพื่อขอบคุณพลเอกฮิเดกิ โทโจ ในคำสัญญาที่ให้ โดยพันเอก อิซามิระ (Ishamira) ซึ่งเป็นรองเสนาธิการสืบต่อจากพันเอกนาซุ (Nasu) เป็นผู้ออกคำสั่งให้เขาเดินทางไป ต่อมาเดือนพฤษภาคม ปีเดียวกัน ได้มีการตั้งคณะกรรมการเตรียมการเพื่อเอกราช มี ดร. บามอ เป็นประธาน³⁹ ญี่ปุ่นแจ้งว่าจะให้เอกราชแก่พม่า พม่าจึงเตรียมร่างรัฐธรรมนูญ ชาวพม่าต่างตื่นเต้นดีใจที่จะได้มีการเลือกตั้ง ส่วนกองทัพญี่ปุ่นที่ประจำอยู่ในพม่าไม่ค่อยพอใจ ดร.บามอ นักเพราะ ดร.บามอไม่ค่อยปฏิบัติตามคำสั่งของญี่ปุ่น และคิดที่จะกำจัด ดร.บามอ แต่ไม่อาจจะกระทำได้เหมือนกับที่ญี่ปุ่นกำจัดผู้นำที่ตนไม่พอใจมาแล้ว เช่น ในประเทศจีน ในแมนจูเรีย และที่อื่น ๆ ทั้งนี้เพราะ ดร.บามอ เมื่อไปถึงญี่ปุ่นครั้งแรกได้ทำความรู้จักคุ้นเคยกับบุคคลสำคัญ ๆ หลายคน เมื่อกองทัพญี่ปุ่นในพม่าไม่สามารถกำจัดเขาได้ จึงใช้วิธีสนับสนุนฝ่ายค้านของ ดร.บามอ ญี่ปุ่นพยายามให้อู๋ หรือ ทะชินนุ เข้ามามีอำนาจทางการเมือง และยั่วยุ

³⁸ Ibid., p. 1.

³⁹ Jones, op.cit., p. 354.

ให้ คร.บามอ และอนุ แตกแยกกัน ส่วนสาเหตุที่ญี่ปุ่นไม่ค่อยพอใจ คร.บามอ อนุได้เล่าไว้ว่า เป็นเพราะ

1. ญี่ปุ่นคิดว่า คร.บามอ เป็นสายลับให้กับอังกฤษ
2. ญี่ปุ่นต้องการให้พม่าสอนภาษาญี่ปุ่นในโรงเรียน เป็นภาษาที่สอง แทนภาษาอังกฤษ แต่ คร.บามอ ไม่ยอม ยืนยันให้สอนภาษาอังกฤษตามเดิม
3. คร.บามอ พยายามชักชวนขอเรียกร้องของญี่ปุ่นในเรื่องเกี่ยวกับสิ่งของที่ เป็นเครื่องอุปโภคบริโภค⁴⁰

ในเดือนกรกฎาคม คร.บามอ เดินทางไปพบพลเอก ฮิเดกิ โทโจ ที่สิงคโปร์ เพื่อปรึกษาหารือเกี่ยวกับ กรณีการโอนดินแดนให้แก่ไทย ในการนี้ญี่ปุ่นยกแคว้นเชียงตุงและเมืองพานของพม่าให้แก่ไทย และญี่ปุ่นตอบแทนพม่าโดยยอมให้รัฐฉานเป็นรัฐอิสระใต้อำนาจปกครองของอังกฤษรวมเข้ากับพม่า ปรากฏว่าหลังจาก คร.บามอ กลับมาพม่าแล้ว พันเอกอิซามิระ (Colonel Ishamira) ได้เสนอร่างคำประกาศอิสรภาพของพม่าแล้ว พร้อมกับสนธิสัญญาและข้อตกลงลับทางทหาร ตามสัญญาฉบับนี้ แม้ที่ญี่ปุ่นสามารถเข้ามาแทรกการใด ๆ ซึ่งเห็นว่าสำคัญสำหรับการดำเนินการทางทหาร เรียกร้องความร่วมมือจากรัฐบาลพม่า และอาจปลงปฏิวัติการใด ๆ ที่เห็นว่าไม่เหมาะสม⁴¹

ก่อนหน้าที่พม่าจะได้เอกราชเมื่อวันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2486 (ค.ศ. 1943) พม่าพยายามคงลักษณะการปกครองแบบประชาธิปไตยไว้ โดยให้มีพรรคการเมือง มีรัฐสภา แต่ถูกญี่ปุ่นชักชวน เช่น เมื่อตั้งพรรคการเมืองขึ้นมาแล้ว ญี่ปุ่นได้คอยกลั่นแกล้ง จับทะขึ้นขึ้นหัวหน้าไปขังไว้ ทั้งยังไม่เปิดโอกาสให้พม่าอภิปรายในรัฐสภาได้อย่างเต็มที่⁴²

ในวันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2486 (ค.ศ. 1943) ญี่ปุ่นประกาศให้เอกราชแก่พม่า รัฐบาลใหม่ถูกตั้งขึ้น มี คร.บามอ เป็นประธานของรัฐ เรียกว่า "เนงกาคอ อะคิปาคิ"

⁴⁰Thakin Nu, op.cit., p. 62

⁴¹Jones, op.cit., p. 354.

⁴²Thakin Nu, op.cit., p. 46.

(Nainggadaw Adipadi) หรือ ประธานของรัฐ (Head of the State) ในการให้
 เอกราชแกพมา พมาต้องตอบแทนญี่ปุ่นโดยการประกาศสงครามกับอังกฤษและอเมริกา และ
 ลงนามในสนธิสัญญาสัมพันธไมตรีระหว่างญี่ปุ่นกับพม่า โดยมี เรนโซ ซาวาดา (Renzo
 Sawada) ซึ่งได้รับแต่งตั้งเป็นเอกอัครราชทูตญี่ปุ่นประจำพม่า กับ ดร.บามอ เป็นผู้ลงนาม
 ตามสนธิสัญญานี้ ทั้ง ๒ ฝ่ายจะให้ความร่วมมือทางทหาร ทางการเมืองและทางเศรษฐกิจ
 อย่างเต็มที่ เพื่อกำเนินการสงครามต่อไป และจะร่วมมือกันในอนาคตสร้างวงศ์ไพบูลย์ร่วมกัน
 นายพลกาวาเบ (Kawabe) ผู้สืบทำแหน่งต่อจากนายพลไอคา ในฐานะ เป็นแม่ทัพกองทัพ
 ญี่ปุ่นในพม่า ได้ประกาศอย่างเป็นทางการที่จะเลิกการปกครองแบบทหารในพม่า แต่ราย
 ละเอียดของกรมโฆษณาการ เมื่อวันที่ 26 สิงหาคม พ.ศ. 2486 (ค.ศ. 1943) แถลงข่าว
 เกี่ยวกับการได้เอกราชของพม่ากล่าวว่า ดร.บามอเป็นนายกรัฐมนตรี เอกอัครราชทูตญี่ปุ่น
 เป็นที่ปรึกษาแนะนำดำเนินการปกครองประเทศพม่า การปกครองประเทศใช้แบบคล้าย
 ระบอบประชาธิปไตย สัญญาฉบับระหว่างพม่ากับญี่ปุ่นฉบับหนึ่งลงนามกันที่พระเจดีย์ ๕ เวตทกอง
 กรุงย่างกุ้ง มีเอกอัครราชทูตญี่ปุ่น แม่ทัพญี่ปุ่นพร้อมกับ ดร.บามอและคณะรัฐมนตรีทุกคนร่วม
 อยู่ในพิธีนั้น

สัญญาฉบับดังกล่าว มีความพอสรุปได้ว่า

1. การปกครองภายในประเทศพม่า ราชการเกี่ยวกับฝ่ายธุรการและเกี่ยวกับ
 ประชาชนพม่าเป็นหน้าที่ของพม่าปกครอง
2. ถ้ามีราชการซึ่งเกี่ยวกับควม เมือง การทหาร การคลัง การส่งเสริมเศรษฐกิจ
 และอุตสาหกรรม รัฐบาลพม่าต้องหารือกับญี่ปุ่น ถ้าญี่ปุ่นไม่เห็นชอบ พม่าจะทำได้
3. พม่าจะเป็นผู้ปราบโจรผู้ร้ายในประเทศหรือผู้ก่อการไม่สงบ ตลอดถึงการ
 กบฏต่อชาติ และถ้าพม่าปราบไม่ไหว ขอกำลังญี่ปุ่นปราบได้ทันที
4. พม่ากับญี่ปุ่น ต้องรวมการทำสงครามกับอังกฤษและอเมริกาจนกว่าจะได้

ชัยชนะ ⁴³

⁴³ กรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, รายงานเกี่ยวกับสัญญาฉบับระหว่างพม่ากับญี่ปุ่น.

เมื่อสงครามในยุโรปและเอเชียมีที่ท่าว่าฝ่ายพันธมิตรจะเป็นฝ่ายชนะ ผู้นำของพม่า เริ่มเห็นความเสียหายที่จะเกิดแก่พม่า หากฝ่ายพันธมิตรรุกรานพม่าเพื่อขับไล่ญี่ปุ่นออกไป พม่าจะต้องตกเป็นสมรภูมิของมหาอำนาจทั้ง 2 ฝ่ายอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2487 (ค.ศ. 1944) ดร. บามอพยายามเข้าพบผู้นำของญี่ปุ่น ขอร้องให้ญี่ปุ่นถอนตัวออกจากพม่า ซึ่งโดยวิธีนั้นความรุนแรงจากการรุกของฝ่ายพันธมิตรจะไต่บรรเทาลง แต่หัวหน้าเสนาธิการทหาร นายพลสก็ยามา กล่าวว่าพม่าควรรวมชตากรรมกับญี่ปุ่นด้วย⁴⁴ ด้วยเหตุนี้ พม่าจึงไม่สามารถหลีกเลี่ยงความเสียหาย เมื่อฝ่ายพันธมิตรรุกเข้ามาในพม่าเพื่อขับไล่กองทัพญี่ปุ่นออกไป

แม้ญี่ปุ่นจะประกาศให้เอกราชแก่พม่าแล้วก็ตาม แต่พม่าก็ไม่มีอิสระในการบริหารประเทศอย่างเต็มที่ และตลอดสมัยที่ญี่ปุ่นยึดครอง ญี่ปุ่นไม่สามารถที่จะครอบครองพม่าไว้ได้ทั้งประเทศ เพราะถูกฝ่ายพันธมิตรรบกวนอยู่เสมอ ญี่ปุ่นถูกบังคับที่จะให้สัญญา ให้เสรีภาพแก่ประชาชนเพื่อที่จะได้รับประโยชน์ทางการเมืองเพิ่มขึ้น ระหว่างการยึดครองชาวพม่ามีประสบการณ์มากขึ้นในด้านการบริหาร โดยได้รับการแต่งตั้งให้อยู่ในตำแหน่งที่สำคัญ ๆ ในคณะรัฐบาล⁴⁵ เช่น เป็นนายกรัฐมนตรี เป็นรัฐมนตรี และในด้านการต่างประเทศ หลังจากร่างประกาศเอกราชแล้ว บรรดาประเทศต่าง ๆ ของฝ่ายอักษะได้แสดงความยินดีมายังพม่า ทำให้กระทรวงการต่างประเทศซึ่งเพิ่งตั้งขึ้นใหม่มีงานมากขึ้นและเริ่มเรียนรู้งานของกระทรวงนี้

ขบวนการต่อต้านญี่ปุ่น

ในบรรดาทหารจีนทั้งหมด มีหลายคนที่นิยมคอมมิวนิสต์ เช่น ทะชินโซ (Thakin So) ทะชิน ทันทูน (Thakin Than Tun) ทะชิน กวอ เชน (Thakin Kyaw Sein) และ ทะชินบาเฮน (Thakin Ba Hein) คนเหล่านี้มีแนวความคิดตรงข้ามกับญี่ปุ่นที่นิยม

⁴⁴Jones, op.cit., p. 356.

⁴⁵Josef Silverstein, "Burma," Governments and Aspects of South East Asia, p. 84.

ฟาสซิสต์ เมื่อสงครามเอเชียบูรพาเกิดขึ้น บุคคลเหล่านี้ยังอยู่ในคุก แต่ก็ได้แสดงตนอย่างเปิดเผยที่จะสนับสนุนฝ่ายพันธมิตรอย่างเต็มที่ และยังคงพยายามชักชวนคนอื่นให้คล้อยตาม โดยมีความเห็นว่าถ้าฟาสซิสต์ชนะสงคราม มนุษย์จะสิ้นความเป็นมนุษย์⁴⁶

ครั้งญี่ปุ่นบุกเข้ามาถึง เมืองมัตตะเลย์และพม่าทางเหนือแล้ว ความวุ่นวายของบ้านเมืองทำให้นักโทษเหล่านี้ออกมาได้ รวมทั้งทะชินู (Thakin Nu) ซึ่งเมื่อเขาออกจากคุกก็พบว่าได้มีขบวนการต่อต้านญี่ปุ่นแล้ว ผู้ดำเนินงานคือ เตท ปองยี เทน เป (Tet Pongyi Thein Pe) และ กวอ นิเยน⁴⁷ (Kyaw Nyein) การต่อต้านดังกล่าวปรากฏเป็นไปพลิวซึ่งฝ่ายอังกฤษเห็นและเชื่อว่าคงจะเริ่มมีขึ้นในวันเดียวกับที่ข้าหลวงอังกฤษเดินทางออกจากเมือง มยิตกียีนา (Myitkyina) เป็นเวลาก่อนวันที่ 20 พฤษภาคม ซึ่งเป็นวันที่อังกฤษถอยออกจากพม่าหมด เทน เป (Thein Pe) จึงได้รับการยกย่องว่าเป็นคนแรกที่ต่อต้านญี่ปุ่น เขาเป็นคนที่จบการศึกษาจากมหาวิทยาลัยย่างกุ้ง และต่อมาเข้าร่วมพรรคทะชินู แต่นิยมคอมมิวนิสต์ ด้วยเหตุนี้เองเขาจึงไม่นิยมญี่ปุ่น พ.ศ. 2485 (ค.ศ. 1942) เขาถูกส่งไปอินเดียโดยขบวนการต่อต้านญี่ปุ่นพร้อมกับ ทิน ชวี (Tin Sheve) ซึ่งเป็นทะชินคนหนึ่ง เพื่อไปขอความช่วยเหลือจากอังกฤษ แรก ๆ อังกฤษสงสัยว่าเขาอาจเป็นสายลับให้กับญี่ปุ่น เขาได้รับมอบหมายให้ทำงานที่กรุงเคลลี ปลายปีเดียวกันงานของเขาทำให้ "กองกำลัง 136" (Force 136) ติดต่อกับกองต่อต้านภายในประเทศได้สำเร็จ⁴⁸

ส่วนองชาน นั้น แรก ๆ ก็ให้ความช่วยเหลือแก่ญี่ปุ่นเพื่อให้ญี่ปุ่นปลดปล่อยประเทศพม่าจากอังกฤษ แต่ญี่ปุ่นกลับไม่ไ้คำนึงถึงการที่จะให้เอกราชแก่พม่า เขาจึงคิดต่อต้านญี่ปุ่น⁴⁹ และในบรรดาคณะรัฐมนตรีของ ดร.บามอชุกเมื่อพม่าเป็นเอกราชเมื่อวันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2486 (ค.ศ. 1943) มีทะชินเป็นรัฐมนตรีอยู่ด้วย 4 คน ซึ่งเมื่อ ดร.บามอเสนอชื่อ

⁴⁶ Thakin Nu, op.cit., pp. 2-3, 10.

⁴⁷ Ibid., p. 23.

⁴⁸ Collis, op.cit., p. 195.

⁴⁹ Ibid., p. 205.

4 คนนี้ให้ญี่ปุ่นพิจารณาแล้ว ญี่ปุ่นกลับตีใจโดยเชื่อมั่นว่า ตะวันจะให้ความร่วมมือและสนับสนุน แก่ญี่ปุ่นอย่างเต็มที่ โดยญี่ปุ่นหารู้ไม่ว่า ตะวันต่อต้านญี่ปุ่น⁵⁰

แผนการขับไล่งองทหารญี่ปุ่นของพวกตะวันล่วงรู้ไปถึงฝ่ายพันธมิตร ฝ่ายพันธมิตร จึงให้ความช่วยเหลือขบวนการต่อต้านของพม่าด้วยเงินและอาวุธ ต่อมาวันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2487 (ค.ศ. 1944) เมื่อมีการฉลวงครมหนึ่งปีแห่งการเป็นเอกราช พรรคตะวัน และพรรคการเมืองอื่น ๆ ได้รวมกันเป็นขบวนการต่อต้านระดับประเทศ มีชื่อว่า "สันนิบาตเสรีชนผู้ต่อต้านฟาสซิสต์" (Anti-Fascist People's Freedom League - AFPFL) จากการประชุมของสันนิบาต พม่าได้วางแผนการขับไล่งองทหารญี่ปุ่น ในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2488 (ค.ศ. 1945) แต่เมื่อพิจารณาถึงกำลังของกองทัพป้องกันประเทศพม่าแล้ว ก็เห็นว่ากองทัพนี้มีสมาชิกเพียง 10,000 คน ทั้งยังมีอาวุธไม่ครบมือ จึงเห็นควรรอคำสั่งจากฝ่ายพันธมิตร ที่จะให้ลุกขึ้นต่อสู้ขับไล่งองทหาร 1 แสน 5 หมื่นคน ซึ่งมากกว่า ของพมามากนัก พม่าจึงต้องวางแผนการที่จะปฏิบัติการพร้อมกับอังกฤษในที่สุด

ฝ่ายอังกฤษเริ่มรุกเข้าไปในพม่า รวบรวมพลเดือนตุลาคม พ.ศ. 2487 (ค.ศ. 1944) ซึ่งขบวนการ สันนิบาตเสรีชนผู้ต่อต้านฟาสซิสต์ ประกาศตั้งรัฐบาลชั่วคราวแล้ว ซึ่งอังกฤษไม่รู้ ครั้นวันที่ 27 มีนาคม พ.ศ. 2488 (ค.ศ. 1945) กองทัพป้องกันประเทศพม่า ซึ่งเปลี่ยนชื่อใหม่ว่า กองทัพแห่งชาติพม่า (The Burma National Army) ลุกขึ้นปฏิวัติฆ่าญี่ปุ่น 700 คน รวมทั้งนายพล 2 คนด้วย⁵¹ เมื่อร่วมมือกับอังกฤษขับไล่งองทหารออกไปแล้ว อองซาน ได้รับขอหากบฏทรยศในกรณีนำญี่ปุ่นเข้ามา วันที่ 2 พฤษภาคม อังกฤษยึดกรุงย่างกุ้งกลับคืนมาได้ นายพลสลิม (Slim) แม่ทัพอังกฤษซึ่งขับไล่งองทหารออกจากพม่าได้เชิญอองซานมาพบที่กองบัญชาการในวันที่ 16 พฤษภาคม อองซานได้กล่าวว่า เขาเป็นผู้แทนทหารของรัฐบาลชั่วคราวแห่งพม่า ซึ่งสันนิบาตตั้งขึ้นเมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2487 (ค.ศ. 1944) และเขามีตำแหน่งเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสงคราม เขาอธิบายว่า

⁵⁰Thakin Nu, *op.cit.*, p. 62.

⁵¹*Ibid.*, p. 236.

เขาพูดในฐานะผู้แทนของสันนิบาต (League) ว่าสันนิบาตเป็นผู้ตัดสินใจจะเอาอังกฤษเป็นพันธมิตร และเป็นเรื่องไปจนกว่าญี่ปุ่นจะถูกขับออกจากพม่า และยอมแพ้ในที่สุด และหลังจากนั้นสันนิบาตตั้งใจที่จะตั้งรัฐบาลแห่งชาติอิสระ⁵²

การที่นายพลองซานไม่ได้ถามถึงความตั้งใจของอังกฤษที่มีต่อประเทศพม่าภายหลังขับไล่อังกฤษออกไป แต่นายพลองซานกลับประกาศความตั้งใจของสันนิบาต ทำให้ฝ่ายอังกฤษผิดหวัง เพราะพลเรือเอก ลอร์ด หลุย เมาค์แบทแทน ได้ส่งนายพลสลิม (Slim) ไว้ว่าจะต้องปฏิบัติตามคำสั่งของสภาสงครามซึ่งสั่งว่า หากพลตรีองซานถามถึงความตั้งใจของอังกฤษต่อรัฐบาลในอนาคตของพม่า ให้ฝ่ายอังกฤษแจ้งให้องซานทราบว่า ฝ่ายอังกฤษไม่ได้เตรียมตัวมาพูดถึงปัญหาทางการเมือง⁵³

ระหว่างการยึดครองของญี่ปุ่น ทะชิน ทันหุน และนายพลองซานมีบทบาทอย่างมากในการนำกระเหรี่ยงให้เข้ามามีมือกับพม่าด้วยกัน ต่อต้านญี่ปุ่น และองซานได้รับความไว้วางใจและความนับถือจากชาวกระเหรี่ยงและชาวพม่าทั้งหมด เครื่องมือที่พม่าเคยใช้ต่อต้านอังกฤษก็นำมาต่อต้านญี่ปุ่น แต่การต่อต้านดังกล่าวพม่าไม่ได้เปลี่ยนอุดมคติแต่อย่างใด ยังคงยึดมั่นในอำนาจอธิปไตย พวกคนเหล่านี้จึงยังคงต่อต้านอังกฤษอยู่ อังกฤษมีความตั้งใจที่จะกลับไปปกครองพม่าอีก 5 ปี เพื่อบูรณะและฟื้นฟูเศรษฐกิจให้แก่พม่า หลังจากนั้นก็จะให้เอกราชแก่พม่า⁵⁴ แต่องซานเปิดเผยถึงความมุ่งหมายของสันนิบาตต่อต้านญี่ปุ่น ประกอบกับกองทหารและชาวพม่านับถือองซานมาก ครั้นพม่าทราบว่าอังกฤษจะเข้ามาปกครองพม่าอีก จึงเกิดปฏิกิริยาไม่พอใจ ความยุ่งยากดังกล่าวทำให้อังกฤษหนักใจไม่น้อย ต่อมาพลเรือเอก ลอร์ด หลุย เมาค์แบทแทน ผู้บัญชาการทหารสูงสุดประจำเอเชียอาคเนย์ ได้เรียก พลตรีองซานไปพบที่เมืองแคนคี่ เพื่อเจรจาทันทีให้องซานร่วมมือกับอังกฤษขจัดความยุ่ง

⁵²Ibid., p. 238.

⁵³Loc.cit.,

⁵⁴Ibid., p.208.

ยากในต่างจังหวัด ซึ่งพลตรีองซานตอบตกลง และได้ออกคำสั่งให้ทหารแห่งกองทัพป้องกันพม่าแห่งชาติวางอาวุธและปลดประจำการ และพลเรือเอก ลอร์ด หลุย เมาค์แบทแทนสัญญาจะตอบแทน การเจรจาตั้งกล่าวประทับใจมหาชนมากเพราะขณะนั้นพลตรีองซานมีอายุเพียง 28 ปี สามารถเจรจากับผู้บัญชาการทหารสูงสุดแห่งเอเชียอาคเนย์⁵⁵ ขณะนั้นพลตรีองซานกลายเป็นคนที่สำคัญที่สุด ทุกคนไว้วางใจและชื่นชมในตัวเขามาก ทหารในกองทัพบูชาเขาและสามารถทำทุกสิ่งทุกอย่างที่เขาสั่งได้

การที่สันนิบาต เอ. เอฟ. พี. เอฟ. แอล. มีบทบาทอย่างมากในการขับไล่นั้มนุ้่นออกจากพม่า ทำให้สันนิบาตมีโอกาสต่อรองกับอังกฤษมาก คือรัฐบาลอังกฤษก่อนสงครามเอเชียบูรพาได้กลับเข้ามาปกครองพม่าตามเดิม เมื่อวันที่ 16 ตุลาคม พ.ศ. 2488 (ค.ศ. 1945) ข้าหลวงอังกฤษชื่อ คอร์ดแมนสมิธ (Dorman-Smith) ได้ย้่าถึงจุดมุ่งหมายของรัฐบาลอังกฤษที่จะให้เอกราชแก่พม่า และได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2478 (ค.ศ. 1935) อันเนื่องมาจากสภาพการเมืองและเศรษฐกิจของพม่า พร้อมกับประกาศจะให้มีการเลือกตั้งและจัดตั้งรัฐบาล ขณะที่ยังไม่มีการเลือกตั้งและยังไม่มื้รัฐบาล ข้าหลวงจะได้ให้มีการจัดตั้งสภาที่ปรึกษาทำหน้าที่เป็นสภานิติบัญญัติ ให้คำแนะนำแก่ข้าหลวงในการปกครองชั่วคราวอย่างน้อยสามปีก่อนที่รัฐบาลใหม่จะจัดตั้งขึ้น สันนิบาต เอ. เอฟ. พี. เอฟ. แอล เห็นว่าข้าหลวงอังกฤษและสภามีอำนาจเด็ดขาด จึงปฏิเสธที่จะร่วมมือด้วย โดยให้เหตุผลว่าเป็นการถอยหลังเข้าคลอง และมีจุดมุ่งหมายที่ไม่แน่นอน อีกทั้งเป้าหมายที่กำหนดยาวนานเกินไป หากจะให้สันนิบาตยอมรับ จะขอต่อรองให้สภาที่ปรึกษาคงกล่าวมีคนของสันนิบาตร่วมอยู่ด้วย 7 คน และรายงานการประชุมของสภาดังกล่าวจะส่งรายงานไปยังสภาสูงสุดของสันนิบาต (Supreme Council of League) ขอเสนอตั้งกล่าวมีผลเท่ากับเอาสภาที่ปรึกษาไปขึ้นอยู่กับสันนิบาต ซึ่งคอร์ดแมน สมิธ ยอมรับไม่ได้⁵⁶

⁵⁵Ibid., p. 244.

⁵⁶Josef Silverstein, op.cit., p. 84.

เมื่อสันนิบาตเข้มแข็งขึ้นจากการสนับสนุนของประชาชนและกำลังทหาร จึงเป็นผู้นำที่สำคัญในการเรียกร้องให้มีการเลือกตั้งและประชุมรัฐสภาเพื่อร่างรัฐธรรมนูญ และมีการปกครองตนเอง ความล้มเหลวของข้าหลวงที่จะเอาชนะสันนิบาต เอ.เอฟ.พี. เอฟ.แอล ทำให้คอรัแมน สมิธ ต้องกลับอังกฤษเมื่อเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2489 (ค.ศ. 1946) ฮิวเบิร์ต แรนซ์ (Hubert Rance) ได้เป็นข้าหลวงคนต่อมา เขามาถึงพม่าขณะที่ตำรวจก่อการประท้วง ซึ่งเป็นเหตุให้มีการประท้วงทั่วไป เพื่อระงับการประท้วง แรนซ์ซึ่งเป็นข้าหลวงคนใหม่ได้ขอคำปรึกษาไปยังลอนดอน ซึ่งทางกรุงลอนดอนได้อนุญาตให้เขาทำการเจรจากับพลตรีของชาน และสันนิบาต เอ.เอฟ.พี. เอฟ.แอล วันที่ 26 สิงหาคม ปีเดียวกัน ฮิวเบิร์ต แรนซ์ ได้ประกาศตั้งสภาบริหารขึ้นมาใหม่ มีผู้แทนของสันนิบาต 6 คนร่วมอยู่ด้วย อีก 3 คนเป็นอิสระ พลตรีของชานผู้นำของสันนิบาตได้เป็นประธานสภาดังกล่าว การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้การประท้วงระงับลงและเริ่มสมัยของการเป็นไมตรีระหว่างพม่ากับอังกฤษ แต่อย่างไรก็ตาม แม้ว่าสันนิบาตจะร่วมมือกับอังกฤษ แต่ชาวพม่าก็ยังไม่เชื่อมั่นในความจริงจังของอังกฤษ จนภายหลัง แอทลีย์ (Attlee) นายกรัฐมนตรีได้ประกาศเมื่อวันที่ 20 ธันวาคม พ.ศ. 2489 (ค.ศ. 1946) ว่า รัฐบาลอังกฤษจะเชื้อเชิญชาวพม่าไปปรึกษาหารือปัญหาการโอนอำนาจและให้โอกาสชาวพม่าที่จะตัดสินใจว่า จะอยู่ในจักรภพอังกฤษหรือไม่

การประชุมในเดือนมกราคม พ.ศ. 2490 (ค.ศ. 1947) ปรากฏผลว่า รัฐบาลอังกฤษตกลงจะให้มีการเลือกตั้งในเดือนเมษายน และจะให้มีการเรียกประชุมสภาในเดือนพฤษภาคม และตกลงว่าสภาบริหารจะโอนอำนาจทั้งหมดแก่รัฐบาลชั่วคราวของพม่าเพื่อรับผิดชอบทุกด้าน และตกลงว่าดินแดนชายแดนจะเป็นผู้ตัดสินใจเองว่าจะร่วมการบริหารกับพม่าหรือไม่ จากการตัดสินใจของชาติต่าง ๆ เหล่านี้ ปรากฏว่าพวกฉาน ชีน และฉิ่น ได้ตกลงที่จะรวมกับพม่า แต่ชนเผ่าอื่นยังคงไม่ผูกพันตัวเอง⁵⁷

⁵⁷ Ibid., p. 85.

2. ทางค่านเศรษฐกิจ

ในบรรดาประเทศต่าง ๆ ที่ญี่ปุ่นยึดครองนั้น พม่าได้รับความเสียหายและประสบความทุกข์ยากมากที่สุด เมืองต่าง ๆ ถูกญี่ปุ่นถล่มทำลายเป็นแถบถันเมื่อญี่ปุ่นบุกเข้ามา บ่อน้ำมัน เครื่องมือในการทำเหมืองแร่ ตลอดจนเส้นทางคมนาคมถูกญี่ปุ่นทำลาย ครั้นอังกฤษถอยออกจากพม่า อังกฤษได้ดำเนินนโยบายเผาแผ่นดินกิน โดยทำลายทุกสิ่งทุกอย่างที่คิดว่าจะเป็นประโยชน์แก่ญี่ปุ่น เช่น ทำลายบ่อน้ำมัน เหมืองแร่ต่าง ๆ สะพาน ทางรถไฟ การก่อสร้างท่าเรือ และอื่น ๆ ครั้นฝ่ายพันธมิตรจะโจมตีพม่าเพื่อขับไล่ญี่ปุ่นออกจากพม่า พม่าจึงตกเป็นสมรภูมิของชาติมหาอำนาจทั้งสองอีก

เมื่อญี่ปุ่นยึดครองประเทศพม่าได้ ชาวอังกฤษและยุโรปชาติอื่น ๆ ซึ่งดำเนินกิจการอุตสาหกรรม หรือการพาณิชย์ต่าง ๆ ได้หนีสงครามออกจากประเทศพม่า เพราะกลัวว่าจะต้องตกเป็นเชลยของญี่ปุ่น ช่องว่างเหล่านี้จึงถูกแทนที่โดยญี่ปุ่นในรูปของสหภาพ ซึ่งดำเนินกิจการโดยบริษัทการค้าของชาวญี่ปุ่นซึ่งมีประมาณ 150-200 บริษัท บริษัทเหล่านี้อยู่ใต้อาณัติการควบคุมของฝ่ายการปกครองของทหารญี่ปุ่น⁵⁸ สหภาพที่สำคัญมี 3 สหภาพ คือสหภาพไม้สักแห่งญี่ปุ่น-พม่า (The Nippon Burma Timber Union) เพื่อเข้าควบคุมกิจการป่าไม้ทั้งประเทศ สหภาพข้าวแห่งญี่ปุ่น-พม่า (The Nippon Burma-Rice Union) ทำการผูกขาดการจำหน่ายข้าว และสหภาพจัดจำหน่ายสินค้าแห่งพม่า ดำเนินการผูกขาดสินค้าทุกชนิดที่สำคัญโดยญี่ปุ่นอ้างว่า สิ่งของเหล่านี้มีความจำเป็นในทางทหาร⁵⁹ นอกจากนี้ญี่ปุ่นโดยฝ่ายการปกครองทหารญี่ปุ่น (Japan Military Administration) ยังได้ควบคุมกิจการเหมืองแร่ การเดินเรือตามลำแม่น้ำ การขนส่งทางบก การเดินเรือตามแม่น้ำ ญี่ปุ่นได้ตั้งบริษัทเดินเรือ ยามาชิตะ (The Yamashita Steamship Company) โดยมีการตกลงระหว่างญี่ปุ่นกับพม่า ให้ท่าเรือรอบนอกซึ่งเป็นเมืองชายทะเลต่าง ๆ อยู่ในารควบคุมของรัฐบาลพม่า ส่วนท่าเรือเมืองย่างกุ้งอยู่ในความควบคุมของกองทัพญี่ปุ่น

⁵⁸U Hla Pe's, op.cit., p. 53.

⁵⁹Ibid., p. 22.

การที่ญี่ปุ่นดำเนินการผูกขาดการค้าและกิจการค้าเดินเรือและการขนส่ง ทำให้เกิดการขาดแคลนสินค้าเครื่องอุปโภคบริโภค ตลอดจนยานพาหนะสำหรับใช้ในการขนส่ง เพราะญี่ปุ่นสงวนสิ่งเหล่านี้ไว้ใช้ในกิจการทหารเท่านั้น สิ่งที่ว่าขมูรพมาขาดแคลน ได้แก่ ข้าว ผัก เนื้อสัตว์ การคมนาคมและยารักษาโรค⁶⁰ การที่ประเทศพม่าซึ่งเป็นประเทศเกษตรกรรมต้องขาดแคลนข้าว ก็เพราะว่าการขนส่งไม่ดี จึงทำให้พม่าตอนเหนือขาดแคลนถึงกับอดตาย ทั้ง ๆ ที่ปริมาณข้าวที่เหลือมีมากเพราะไม่ได้ส่งไปจำหน่ายยังต่างประเทศ นอกจากเข้าควบคุมเศรษฐกิจของพม่าแล้ว ญี่ปุ่นยังได้กอบโกยเครื่องจักรไปญี่ปุ่น

เมื่อประเทศต้องตกเป็นสมรภูมิ การทำมาหากินจึงไม่ค่อยสะดวกเพราะภัยของสงคราม ประกอบกับการผูกขาดของกองทัพญี่ปุ่น ทำให้ราคาพืชผลตกต่ำลงมาก จนเกษตรกรชาวพม่าหมดกำลังใจ ทำให้เกษตรกรไม่ค่อยมีผู้ดำเนินการมากนัก มีผลทำให้พม่าต้องประสบปัญหาไม่มีข้าวบริโภคภายหลังสงคราม

ในด้านการคลัง พม่าต้องสูญเสียเงินตรา เพราะญี่ปุ่นถอนเงินตราเหล่านี้จากการหมุนเวียนด้วยวิธีการที่ไคฉล 2 ประการคือ ธนาคารจะเก็บเงินตราคงกล่าวจากการได้รับ อีกทางหนึ่งสารวัตรทหารญี่ปุ่น ที่เรียกว่า เคมเปไต จะทำการจับกุมชาวพม่าที่ถูกค้นพบว่า มีธนบัตรเงินตราเคมอยู่ใครอบครอง ส่วนธนบัตรของญี่ปุ่นนั้น ญี่ปุ่นให้ธนาคารโยโกฮามาสเปซี (Yokohama Species Bank) เป็นแหล่งกลางในด้านการเงิน และเป็นผู้ออกธนบัตรญี่ปุ่นให้หมุนเวียนในพม่า ตลอดระยะเวลาที่ญี่ปุ่นยึดครอง ญี่ปุ่นพิมพ์ธนบัตรออกมาโดยไม่คำนึงถึงปริมาณของสินค้า จึงทำให้เงินเฟ้อ และคนทั่วไปไม่ค่อยเชื่อถือธนบัตรเหล่านี้ นักผู้มีฐานะดีจึงเปลี่ยนเงินเหล่านี้ให้เป็นสินค้าและทอง⁶¹

3. ทางด้านสังคม

เมื่อญี่ปุ่นเริ่มทำสงครามเอเซียบูรพา ขณะที่รุกเข้าไปในมาลายานั้น ทหารญี่ปุ่นบางส่วนข้ามคอคอดกระไปยึดวิกตอเรีย พอยท์ (Victoria Point) ซึ่งเป็นเมืองที่อยู่ทาง

⁶⁰ Ibid., p. 56.

⁶¹ Ibid., pp. 15, 55-6.

ไตสุกของพม่า ตั้งแต่วันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2484 (ค.ศ. 1941) ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพม่าเริ่มรู้สึกถึงอันตรายจากสงคราม โดยเฉพาะชาวอินเดียน คนอินเดียน ที่มีฐานะดีเดินทางกลับประเทศของตนทางเรือ มีอีกเป็นจำนวนมากที่เดินทางเข้าสู่อินเดียนทางคานทองอับ (Taungup pass) โดยการเดินข้ามเพราะไม่มีทางรถยนต์ ระยะทางที่ต้องเดินยาว 250 ไมล์ ผ่านไปในที่ไม่มีคนอาศัยอยู่⁶² ความทุรกันการทำให้ชาวอินเดียนล้มตายข้างทางเป็นจำนวนหลายพันคน⁶³

นอกจากชาวอินเดียน ยังมีชาวจีนเป็นจำนวนมากเดินทางออกจากพม่าก่อนที่ญี่ปุ่นจะเข้ามา เหตุที่ชาวอินเดียนและจีนเดินทางออกประเทศไปอาจจะนับเพราะว่า คนอินเดียนและพม่ามีเรื่องขัดแย้งกันมาก่อนที่สงครามเอเชียบูรพาจะเกิดขึ้น

นอกจากชาวอินเดียน ชาวจีนก็ได้เดินทางออกจากพม่ากลับไปประเทศจีน ทั้งนี้เนื่องจากว่า ญี่ปุ่นทำสงครามกับจีน ดังนั้นจีนในพม่าจึงต้องเป็นศัตรูของญี่ปุ่นด้วย ชาวจีนเห็นอันตรายจึงอพยพหลบหนีไปเสียก่อน ระหว่างนี้ชาวยุโรปซึ่งรู้สึกตัวว่าจะไม่ปลอดภัยก็เดินทางออกจากพม่าด้วย ด้วยเหตุนี้ในพม่าจึงเหลือแต่ชาวพม่าเป็นส่วนใหญ่

ในวันที่ 23 ธันวาคม พ.ศ. 2484 (ค.ศ. 1941) ญี่ปุ่นโจมตีกรุงย่างกุ้ง ย่างกุ้งไม่มีปืนต่อสู้อากาศยาน ญี่ปุ่นได้โจมตีสนามบิน เมืองและบริเวณอุทู่ต่อเรือ การโจมตีทางอากาศของญี่ปุ่นครั้งนี้ทำให้มีคนเสียชีวิต 2,000 คน เสียชีวิตในระยะต่อมา 750 คน และบาดเจ็บอีก 1,700 คน⁶⁴ ผลจากการโจมตีครั้งนี้ทำให้ชาวอินเดียนอีก 4 หมื่นคนที่ยังคงอยู่ในพม่าแย่งกันซื้อตั๋วรถไฟเพื่อเดินทางกลับอินเดียน เมื่อกรรมกรชาวอินเดียนหนึ่งกลับไปยังอินเดียนหมด ทำให้เกิดปัญหาขาดกรรมกรที่พม่า ขณะที่คนอินเดียน ชาวยุโรป และจีนหนีภัยสงครามโดยเดินทางกลับไปประเทศบ้านเกิดเมืองนอน แต่ชาวพม่าไม่มีทางเลือก นอกจากหลบภัยสงครามไปอยู่ที่ทางไกลจากเมืองย่างกุ้ง คนหลายพันคนอพยพไปอยู่ที่เมืองแปร (Prome)

⁶²Collis, op.cit., pp. 18-9.

⁶³Ibid., p. 82.

⁶⁴Collis, op.cit., pp. 52-63.

ความแออัดทำให้เกิดโรคอหิวาต์ระบาด⁶⁵

เมื่อญี่ปุ่นบุกเข้ามาในพม่าได้แล้ว ญี่ปุ่นได้บุกเข้าไปทางตะวันตก และขึ้นไปทางเหนือ มุ่งสู่กรุงมณฑลเสฉวน ตลอดทางที่บุก ญี่ปุ่นได้ทำลายจุดสำคัญทางยุทธศาสตร์ ครั้นกองทัพอังกฤษเห็นสู้ไม่ได้จึงได้ล่าถอยไปยังอินเดีย ขณะถอยอังกฤษได้ทำลายเส้นทางคมนาคมเพื่อไม่ให้เหลือเป็นประโยชน์แก่ญี่ปุ่น ค่ายเหล่านี้พม่าต้องประสบความลำบากอย่างแท้จริง บ้านเมืองถูกทำลาย ทางรถไฟถูกตัดขาดทำให้พม่าถูกตัดขาดออกจากโลกภายนอก⁶⁶ ความเสียหายของระบบคมนาคมทำให้ภูมิภาคต่าง ๆ ถูกตัดขาดออกจากกัน ทำให้เกิดปัญหาขาดแคลนเครื่องอุปโภคบริโภค และความเสียหายทางทหาร เช่น ท่าเรือ ฐานทัพทางทหาร ทำให้ประชาชนทั้ง เมือง ไปสู่ชนบทมากขึ้น

เมื่อญี่ปุ่นยึดครองได้เรียกของอาหาร เช่น ข้าว แป้ง ไข่ และสัตว์เลี้ยงจากรัฐประกอบด้วยความเสียหายอันเกิดจากสงคราม ทำให้เกษตรกรรมและอุตสาหกรรมบางอย่างดำเนินไปไม่ได้ ปัญหาที่ติดตามมากก็คือ ชาวพม่าขาดแคลนเครื่องอุปโภคและบริโภค เช่น ข้าว เครื่องนุ่งห่ม ไม่มีเกลือ ไม่มีซีด น้ำมันสำหรับปรุงอาหาร พม่าต้องประสบกับปัญหาโรคระบาด เช่น ไช้ทรพิษ โรคผิวหนัง และมาเลเรีย เพราะไม่มีโรงพยาบาลและยารักษาโรค⁶⁷

ตลอดสมัยของการปกครองของญี่ปุ่น สังคมพม่าปั่นป่วนยุ่งเหยิง เพราะตกอยู่ใต้อิทธิพลของทหารญี่ปุ่น ความเป็นอยู่ของประชาชนขาดเสถียรภาพ ทหารญี่ปุ่นคุมความเป็นอยู่ของชาวพม่าหมด ชาวพม่ารู้สึกไม่ปลอดภัย อูลาเปส⁶⁸ (U HLa Pe's) เปรียบเทียบไว้ว่า ตลอด 4 ปีดังกล่าวชาวพม่ารู้สึกไม่ปลอดภัยมากกว่าบรรพบุรุษของพวกเขาต้องประสบเมื่อพระมหากษัตริย์ของตนไม่อยู่ในความยุติธรรม โจรผู้ร้ายชุกชุม สินค้าของพ่อค้าที่วางขายตามสถานีรถไฟ ตามลำคลอง ตามถนน จะถูกแย่งชิงไป นอกจากจะเกรงภัยอันตราย

⁶⁵Loc.cit.

⁶⁶Ibid., p. 82.

⁶⁷Ibid., p. 217.

⁶⁸เป็นผู้อำนวยการฝ่ายหนังสือพิมพ์แห่งพม่าระหว่างการยึดครองของญี่ปุ่น

อันเกิดจากใจผู้ร้ายแล้ว ชาวพม่าต้องประสบกับความร้ายของทหารเคมเปไตของญี่ปุ่นด้วย เพียงแต่เดินไปตามถนนอาจถูกทหารเคมเปไตจับไปขังไว้จนลืมหืม ทำให้คนที่ไม่ได้ทำความผิด ใด ๆ ถูกจับด้วย เช่น เพียงแต่รู้จักกับผู้ที่ทำความผิด อาจถูกบังคับให้เป็นพยาน แล้วพยานจะ ได้รับการปฏิบัติราวกับเป็นนักโทษด้วยคนหนึ่ง บ้านเมืองไม่มีกฎหมายคุ้มครองชีวิตชาวพม่าแต่อย่างใด ทุกคนที่ถูกทหารเคมเปไตจับไปจะถูกปฏิบัติอย่างทารุณ เช่น เอาเข็มชักหนังฟาดตามหน้า หรือบางครั้งทหารเคมเปไตใช้เท้าเตะและถีบอย่างทารุณ⁶⁹

ตั้งแต่ญี่ปุ่นเข้าปกครองดินแดนต่าง ๆ ใกล้เคียงประเทศไทย ทางรัฐบาลไทยโดยจอมพลแปลก พิบูลสงคราม ได้ให้ข้าหลวงแต่ละจังหวัดที่อยู่ติดชายแดนประเทศนั้น ส่งคนเข้าไปสืบการปกครองดินแดนที่ญี่ปุ่นยึดครองได้ นายสรชัย สกลณกุลเขต ข้าหลวงจังหวัดตาก ได้รายงานมาความตอนหนึ่งว่า

...พลเมืองที่นิยมญี่ปุ่นมากที่สุดคือชนชั้นต่ำ เพราะญี่ปุ่นโฆษณาว่าจะให้เอกราชแก่พม่า ชนชั้นสูงและกลางยังนิยมอังกฤษอยู่ การลงโทษผู้กระทำผิดในทางอาญา ญี่ปุ่นไม่ใช้กฎหมายของพม่า ส่วนมากใช้จารีตุนครบาล ผู้กระทำผิดเช่นไทยปล้นหรือแย่งชิงทรัพย์ จับตัวมาไต่ถ่วงทัณฑ์กรรมอย่างรุนแรงโดยใช้ไม้กระบองโตประมาณเท้าขอมือตีตามร่างกายจนขาดใจตายคามือ การทำโทษเขาทำโดยเปิดเผยตามถนนสี่แยกในเมืองมูระระเหมง (ผู้สืบโคเห็นด้วยตาตนเอง) และยังไต่ถ่วงโทษกันอีกวิธีหนึ่งโดยใช้น้ำร้อนต้มเดือด ๆ กรอกลงไปทางปาก และจุ่มจนขาดใจตาย การสอบสวนผู้กระทำผิด ถ้าไม่รับก็ใช้วิธีช่วยกันกดคอจนจมลงไปในน้ำ ถ้ายังไม่รับอีกก็ถูกคอไปอีกจนขาดใจตาย การลงโทษชนิดนี้ ราษฎรไม่พอใจเป็นอย่างมาก ความนิยมญี่ปุ่นที่มีในชั้นตนก็คลายไป...⁷⁰

⁶⁹ U Hla Pe's, op.cit., p. 22.

⁷⁰ กรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, รายงานเฉพาะจากผู้ว่าราชการจังหวัดตาก ถึงกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ 15 ธันวาคม 2485.

รายงานดังกล่าวให้รายละเอียดเฉพาะในระยะเวลาที่ญี่ปุ่นเข้ายึดครองพม่าในระยะต้น คือระหว่าง พ.ศ. 2485 - ต้นปี พ.ศ. 2486 (ค.ศ. 1942-1943) อันเป็นช่วงที่พม่ายังไม่ได้ประกาศเอกราชและพม่ายังคงอยู่ใต้อาณัติของทหารญี่ปุ่นอย่างเต็มที่

เมื่อพม่าต้องสูญเสียอิทธิปไตยทางการปกครอง ชาวพม่าต้องประสบกับความทารุณโหดร้ายของกองทหารญี่ปุ่น ภาวะสงครามทำให้ศีลธรรมของพม่ามีการเปลี่ยนแปลงไปจากเก่ามาก ขณะที่บ้านเมืองอยู่ในภาวะคับขัน รัฐบาลพม่า (ดร.บามอ) และญี่ปุ่นได้เปลี่ยนวัฒนธรรมในการแต่งกายให้หันไปนิยมแบบตะวันตก พลเมืองไม่ต่ำกว่าครึ่งกำลังเข้าหาวัฒนธรรมสมัยใหม่⁷¹ เช่นเดียวกับที่จอมพลแปลก พิบูลสงคราม กำลังดำเนินอยู่ในประเทศไทย

ศูนย์วิทยพัชกร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁷¹ กรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, รายงานของ พ.ต.ท.สิงห์ บุนยาภิธาน รายงานเหตุการณ์ต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับญี่ปุ่นมายังกรมโฆษณาการ.

ประเทศมาลายา

1. ทางด้านการเมือง ภายหลังจากสงครามสงบฝ่ายพันธมิตรได้ค้นพบเอกสารเกี่ยวกับแผนการยึดครองดินแดนต่าง ๆ ในเอเชียอาคเนย์ของญี่ปุ่นที่กระทรวงต่างประเทศญี่ปุ่น ซึ่งร่างขึ้นเมื่อวันที่ 14 ธันวาคม พ.ศ. 2484 (ค.ศ. 1941) โดยกระทรวงการต่างประเทศญี่ปุ่น ตามเอกสารฉบับนี้สิงคโปร์ และสเตรท เซตเทิลเมนต์ (Straits Settlements) บอร์เนียวเหนือของอังกฤษ และซาราวักจะถูกผนวกเข้าเป็นดินแดนของญี่ปุ่น และปกครองโดยข้าหลวงใหญ่ของญี่ปุ่นที่สิงคโปร์ ส่วนมาลายาที่เหลือ (ยกเว้นรัฐ 4 รัฐทางเหนืออันได้แก่ รัฐไทบุรี ปะดิส กลังตัน และตรังกาบู) จะเป็นรัฐในอารักขาของญี่ปุ่น อยู่ใต้อำนาจข้าหลวงใหญ่ของญี่ปุ่นที่สิงคโปร์ เกาะอีสต์อันคิสของเนเธอร์แลนด์จะรวมกันเป็นสหพันธรัฐอินโดนีเซีย ดินแดนรอบนอกได้แก่ นิวกีนีของเนเธอร์แลนด์ บอร์เนียว และติมอร์ของเนเธอร์แลนด์ ญี่ปุ่นจะเข้าครอบครอง และเรียกชื่อว่า ดินแดนในสหพันธ (Dominion of Federation) และญี่ปุ่นจะให้เอกราชแก่ฟิลิปปินส์ แต่ฟิลิปปินส์จะต้องให้สิทธิพิเศษแก่ญี่ปุ่นทางเศรษฐกิจและทางทหาร ส่วนเกาะฮ่องกงจะเป็นดินแดนที่รวมกับญี่ปุ่น ญี่ปุ่นต้องการให้ประเทศรอบ ๆ เป็นประเทศบริวารของญี่ปุ่นและขึ้นอยู่กับญี่ปุ่นตามลำดับความสำคัญ โดยให้ประเทศเหล่านี้ถือว่า^{ญี่ปุ่น}เป็นครูและเป็นคนนำทางของชาวเอเชีย⁷²

เหตุผลที่ญี่ปุ่นรวมมาลายาและฮ่องกงเข้าเป็นส่วนหนึ่งของดินแดนญี่ปุ่นนั้น จากถ้อยแถลงของพลเอกชิเคกิ โตโจ ในสภาไคเอท เมื่อวันที่ 22 มกราคม พ.ศ. 2485 (ค.ศ. 1942) ที่ว่า ญี่ปุ่นตั้งใจที่จะสร้างสันติภาพถาวรขึ้นในมหาเอเชียนูรพา "เราตั้งใจที่จะเอาดินแดนที่จำเป็นอย่างยิ่งต่อการป้องกันมหาเอเชียนูรพาเข้ามาอยู่ใต้อำนาจปกครองของญี่ปุ่น และจัดการส่วนอื่น ๆ ให้สอดคล้องกับประเพณีและวัฒนธรรมของแต่ละเชื้อชาติ" พลเอกชิเคกิ โตโจ นายกรัฐมนตรียังได้กล่าวถึงฮ่องกงและมาลายาว่ามีความสำคัญทางยุทธศาสตร์ต่อการป้องกันมหาเอเชียนูรพา และในขณะที่เดียวกัน เขาได้ให้คำมั่นว่าจะให้เอกราชแก่พม่าและฟิลิปปินส์ด้วย⁷³

⁷²Jones, op. cit., p. 332.

⁷³Loc. cit.

ครั้นเมื่อญี่ปุ่นได้ยึดครองมาลายาและสิงคโปร์แล้ว ญี่ปุ่นได้จัดการปกครองแบบทหารขึ้นโดยรวบอำนาจมาสู่ส่วนกลาง ตั้งแต่เดือนเมษายน พ.ศ. 2485 - กรกฎาคม พ.ศ. 2486 ประมุขฝ่ายการปกครองเป็นพลเรือน ชื่อ วาเทรุ วาตานาเบ (Wateru Watanabe) ขึ้นตรงต่อแม่ทัพแห่งกองทัพภาคที่ 7 ซึ่งตั้งศูนย์บัญชาการอยู่ที่สิงคโปร์ สิงคโปร์ได้รับการบูรณะและญี่ปุ่นใช้เป็นฐานทัพ ญี่ปุ่นเปลี่ยนชื่อสิงคโปร์เป็นภาษาญี่ปุ่นว่า โชนัน (Shonan) ซึ่งมีความหมายว่า แสงสว่างแห่งทิศใต้ (Light of the South) สิงคโปร์มีการปกครองแบบเทศบาล

ส่วนดินแดนมาลายาอื่น ๆ ได้ถูกแบ่งเป็น 8 จังหวัด แต่ละจังหวัดมีชาวญี่ปุ่นเป็นผู้ปกครอง การจัดลักษณะการปกครองของอังกฤษแบบแบ่งแยก เป็น สเตรท เซทเทิลเมนต์ เป็นรัฐในสหพันธรัฐ และรัฐนอกสหพันธรัฐเล็กไป การปกครองของญี่ปุ่นในดินแดนมาลายามีส่วนทำให้มาลายาเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน⁷⁴

ดินแดนมาลายาทั้งหมดถูกตั้งชื่อใหม่ว่า มาลัย (Malai) และญี่ปุ่นถือว่ามาลายาเป็นดินแดนส่วนหนึ่งของญี่ปุ่นที่แบ่งแยกไม่ได้ ญี่ปุ่นได้แสดงออกอย่างชัดเจนหลายครั้งว่ามาลายาเป็นส่วนหนึ่งของจักรวรรดิญี่ปุ่น เช่น เมื่อวันที่ 23 มีนาคม พ.ศ. 2485 (ค.ศ. 1942) สถานกงสุลใหญ่ญี่ปุ่นในสิงคโปร์ได้เปิดทำการ โดยมีเลขานุการโทของสถานทูตญี่ปุ่นในประเทศไทยเป็นผู้ทำพิธีเปิด ด้วยเหตุผลว่า "บัดนี้แหลมมลายูได้เป็นส่วนหนึ่งของดินแดนญี่ปุ่นแล้ว (The Malay Peninsula is now Nippon territory)"⁷⁵

วันที่ 7 เมษายน พ.ศ. 2485 (ค.ศ. 1942) ญี่ปุ่นได้ตั้งศาลทหารของญี่ปุ่นขึ้น ณ ที่ที่เคยตั้งศาลสูงสุดของสิงคโปร์ เพื่อที่จะดำเนินการเกี่ยวกับบุคคลผู้ซึ่งทำลายสันติสุขในดินแดนของญี่ปุ่น มาลายา และเกาะสุมาตรา วันที่ 29 เมษายนนี้เดียวกัน เป็นวันพระราชสมภพของจักรพรรดิญี่ปุ่น ทางราชการได้หยุด 1 วัน และพลเมืองในเกาะสิงคโปร์ต้องหยุดยืนตรงหันหน้าไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนืออันเป็นที่ทางของพระราชวัง ถวายความเคารพ

⁷⁴ Ibid., p. 382.

⁷⁵ Ibid., p. 383. อ้าง Shonan Times (24 March, 1942).

ยี่สิบเป็นเวลา 1 นาที และในโอกาสนี้ นายพลยามะชิตะ ไคกล่าวสุนทรพจน์แก่สาธารณะชน ความตอนหนึ่งกล่าวถึงชาวมาเลย์ว่า "การเข้ามาร่วมกันของชาวมาเลย์และสุมาตราญี่ปุ่น" เป็นการเฉลิมฉลองวันราชสมภพ ของจักรพรรดิญี่ปุ่น ส่วนนายวาตานาเบ (Watanabe) ประธาน ของการปกครองแบบทหารของญี่ปุ่นที่มาลาया ไคกล่าวสุนทรพจน์ทำนองเดียวกัน ต่อชาวสิงคโปร์ว่า "พวกท่าน - ข้าแผ่นดินซึ่งเพิ่งรับไว้เป็นพลเมืองญี่ปุ่นที่ยิ่งใหญ่..."

"You, the newly absorbed subjects of Tenno Heika citizens of Dai Nippon..." วันที่ 7 พฤษภาคม พ.ศ. 2485 (ค.ศ. 1942) นายพลยามาชิตะไควาง ศิลาดุ๊กของเจคีย์และสฤณีที่บูทิต ทิมัท เพื่อเป็นอนุสรณ์แก่พวกทหารญี่ปุ่นที่เสียชีวิตไปใน สงครามที่ต่อสู้เพื่อประเทศมาลาयाและสุมาตรา นอกจากนี้พลเอกฮิเดกิ โตโจ นายกรัฐมนตรีญี่ปุ่นยังได้ถือสิทธิ์ยก 4 รัฐทางเหนือของมาลาयाให้แกไทย เมื่อ พ.ศ. 2486 (ค.ศ. 1943)⁷⁶

ความต้องการของญี่ปุ่นที่จะเป็นใหญ่ทางเอเชียตะวันออกนั้น ไม่เพียงแต่มีจุดมุ่งหมาย จะเป็นใหญ่ทางทหาร ทางการเมืองและเศรษฐกิจเท่านั้น ญี่ปุ่นยังมีจุดมุ่งหมายในทาง วัฒนธรรมด้วย ด้วยเหตุนี้ในดินแดนที่ญี่ปุ่นเข้าไปยึดครองทุกแห่งญี่ปุ่นจะพยายามส่งเสริมการ ศึกษาและการใช้ภาษาญี่ปุ่น โรงเรียนต่าง ๆ ที่ปิดเพราะสงครามได้ทำการเปิดสอนอีกครั้ง หนึ่งพร้อมกับปรับปรุงหลักสูตรใหม่ให้มีการสอนภาษาญี่ปุ่น พร้อมกันนี้ได้มีการเปิดโรงเรียน พิเศษขึ้นเพื่อทำการสอนภาษาญี่ปุ่น ในหนังสือพิมพ์และวารสารต่างก็พิมพ์แทรกบทเรียนภาษา ญี่ปุ่นด้วย ส่วนภาษาอังกฤษนั้นยังอนุญาตให้มีการใช้อยู่ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะชาวมาเลย์ไม่ เข้าใจภาษาญี่ปุ่นและคนญี่ปุ่นไม่เข้าใจภาษามาเลย์ การไม่เข้าใจกันดังกล่าวทำให้ในวง ราชการยังคงใช้ภาษาอังกฤษ แต่ญี่ปุ่นก็พยายามไม่สนับสนุนให้ใช้ เมื่อวันที่ 14 มกราคม พ.ศ. 2486 (ค.ศ. 1943) ญี่ปุ่นได้ประกาศห้ามเขียนจดหมายส่วนตัว เป็นภาษาอังกฤษ ให้เขียนเป็นภาษาญี่ปุ่น มาเลย์ จีน อินเดีย หรือภาษาไทย ประกาศนี้มีผลใช้บังคับได้ตั้งแต่

⁷⁶Ibid., p. 383.

เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2486⁷⁷ (ค.ศ. 1943). การที่เอกสารราชการ หนังสือพิมพ์ นิตยสารต่าง ๆ ยังคงใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่ญี่ปุ่นประสบในทุกแห่งที่ยึดครองที่จะให้ ประชาชนชาวพื้นเมืองนิยมภาษาญี่ปุ่น

ตั้งแต่ พ.ศ. 2486 (ค.ศ. 1943) เป็นต้นมานโยบายของญี่ปุ่นเปลี่ยนแปลงไป จะเห็นได้ชัดจากการปกครองของญี่ปุ่น เช่น ญี่ปุ่นได้แยกเกาะสุมาตราออกจากการปกครอง ของมาลายาไปขึ้นกับชวา ส่วนดินแดนมาลายาอันญี่ปุ่นพยายามไม่อ้างถึงถ้อยคำที่ว่ามาลายา เป็นส่วนหนึ่งของญี่ปุ่น แต่ญี่ปุ่นได้พูดถึงการร่วมมือกันจัดตั้ง "ประเทศมาลัยใหม่" (New Malai) การเปลี่ยนแปลงอีกประการหนึ่งคือ ในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2486 (ค.ศ. 1943) ได้มีการจัดตั้งสภาที่ปรึกษาขึ้นในสิงคโปร์และในจังหวัดต่าง ๆ ในสิงคโปร์ นายเทศมนตรี เป็นประธานของสภาที่ปรึกษาโดยตำแหน่ง ในจังหวัดอื่น ๆ เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองชาวญี่ปุ่น เป็นประธาน และสุสานของรัฐเป็นรองประธาน ซึ่งสมาชิกบางส่วนแต่งตั้งจากฝ่ายญี่ปุ่น บางส่วนถูกเลือกจากหัวหน้าหมู่บ้าน การตั้งสภาดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงนโยบายของญี่ปุ่น ในการที่จะผ่อนปรนการยึดครองโดยการค่อย ๆ ให้อำนาจแก่ชาวมาเลย์ที่จะปกครองตนเอง ในเวลาเดียวกันได้มีการตั้งชาวมาเลย์ในวงการบริหารเป็นจำนวนมาก แต่ก็อยู่ในวงการ บริหารใต้มบังคับบัญชาของชาวญี่ปุ่น และได้มีการพูดถึงการที่จะให้เอกราชใน พ.ศ. 2487 (ค.ศ. 1944) และปีต่อมาซึ่งเป็นปีที่ 3 ของการยึดครองของญี่ปุ่น ประธานการปกครอง แบบทหารของญี่ปุ่นที่มาลายาซึ่งเรียกว่า กันไซกัน (Gunseikan) ได้ประกาศว่า มาลายา ได้เป็นสมาชิกของวงศ์โพยูลยร่วมกันครบ 3 ปีแล้ว และอินโดนีเซียกำลังจะได้รับเอกราช ส่วนประเทศมาลัยใหม่นั้นญี่ปุ่นก็จะทำอย่างดีที่สุด เมื่อข่าวที่ว่าอินโดนีเซียจะได้เอกราช แพร่หลายออกไป ในวันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2488 (ค.ศ. 1945) บทบรรณาธิการของ หนังสือพิมพ์ไซบอนัน ซินบุน (Syonan Sinbun) ซึ่งออกในสิงคโปร์ได้กล่าวว่า ในอนาคต มาลายาอาจรวมเข้ากับอินโดนีเซีย⁷⁸ ในวันที่ 12 เดือนเดียวกัน นายพลอิตากากิ (General

⁷⁷Ibid., p. 384.

⁷⁸Ibid., p. 384-5.

Itakaki) แมตซ์ของญี่ปุ่นในมาลาयाได้ให้สัมภาษณ์ว่า อินโคโนะเซียวซึ่งมีเชื้อสายเดียวกับ มาลาयाกำลังจะได้เอกราชในเร็ว ๆ นี้ ค่ายเหตุนั้นชาวมาเลย์ควรจะรวบรวมความพยายาม ในการร่วมมือกับญี่ปุ่นเพื่อกำเนินงานจัดตั้งมาลัยที่รุ่งโรจน์⁷⁹

นโยบายของญี่ปุ่นต่อดินแดนต่าง ๆ ไต่ยัคครองขึ้นอยู่กับภาวะของสงครามด้วย เมื่อ การรบของญี่ปุ่นเปลี่ยนแปลงตามที่ว่าจะพ่ายแพ้ ญี่ปุ่นเริ่มเห็นความสำคัญที่จะให้เอกราชแก่ ดินแดนเหล่านี้ เช่น มาลาया เป็นต้น

ก่อนที่ญี่ปุ่นจะเปิดสงครามเอเซียบูรพา ญี่ปุ่นได้มีโฆษณาชวนเชื่อว่ามีญี่ปุ่นจะเข้ามาช่วย ประเทศต่าง ๆ ในเอเซียอาคเนย์ ปลดแอกจักรวรรดินิยมตะวันตก และก่อตั้งแนวไพลยูลย์ ร่วมกันแห่งเอเซียขึ้น โดยมีจุดประสงค์ที่สำคัญคือ ทวีปเอเซียสำหรับชาวเอเซียเท่านั้น ครั้นเมื่อญี่ปุ่นทำสงครามบุกเข้ามาในมาลาया ญี่ปุ่นหวังว่าชาวมาเลย์คงจะถูกขึ้นต่อต้านอังกฤษ แต่ปรากฏว่าชาวมาเลย์ไม่ได้สนับสนุนญี่ปุ่นขับไล่อังกฤษออกจากมาลาयाแต่อย่างใด นอกจาก มีเด็กหนุ่มชาวมาเลย์จำนวนหนึ่งเท่านั้นที่เป็นแนวที่ช่วยให้แก่ญี่ปุ่น ญี่ปุ่นจึงประสบความล้มเหลว ที่จะให้ชาวมาเลย์เกลียดอังกฤษ ตั้งแต่แรกที่บุกเข้ามาในมาลาया การที่ชาวมาเลย์ไม่ได้ ช่วยญี่ปุ่นทำสงครามกับอังกฤษทำให้ทหารญี่ปุ่นเองถึงกับต้องแต่งตัวเป็นชาวมาเลย์โจมตีกองทัพอังกฤษต่าง ๆ ของอังกฤษ เพื่อลวงอังกฤษให้เข้าใจผิดว่าชาวมาเลย์เข้ากับญี่ปุ่น เป็นการชมขวัญ อังกฤษ⁸⁰ และการที่ผู้นำของชาวมาเลย์ยังคงพอใจการปกครองของอังกฤษอยู่ และไม่มี การเคลื่อนไหวทางชาตินิยมเพื่อเรียกร้องการปกครองตนเอง จึงมีส่วนทำให้ญี่ปุ่นประสบปัญหาที่ จะอุปโลกผู้นำที่เคนเข้ามาเป็นนายกรัฐมนตรีเหมือนในประเศศพมา

เมื่อยัคครองมาลาयाและสิงคโปร์ได้แล้ว ญี่ปุ่นปฏิบัติต่อชนชาติต่าง ๆ ที่อยู่ใน มาลาयाไม่เท่าเทียมกัน หลังจากจับเจ้าหน้าที่ทางการปกครองชาวอังกฤษเป็นเชลยแล้ว กองทัญี่ปุ่นเข้าควบคุมกิจการของรัฐทุกอย่าง และให้ชาวมาเลย์เข้าแทนที่ชาวอังกฤษเฉพาะ

⁷⁹Loc. cit.

⁸⁰D.G.E. Hall, A History of South-East Asia (3rd ed.;

ตำแหน่งที่อยู่โตม้งกับมีผู้นำของญี่ปุ่นเท่านั้นในทีแรก แต่ต่อมาญี่ปุ่นสนับสนุนชาวมลายูในตำแหน่งบริหารมากขึ้น ทำให้ชาวมลายูภาคภูมิใจและมีความเชื่อมั่นว่าตนสามารถปกครองตนเองได้ ส่วนญี่ปุ่นก็ยินดีที่ทำให้ชาวมลายูเห็นว่าญี่ปุ่นรักษาคำมั่นตามคำโฆษณาชวนเชื่อ นอกจากญี่ปุ่นยังมีนโยบายให้ชาวมลายูต่อต้านชาวจีน โดยปลุกใจให้ชาวมลายูปลดแอกตนเองจากชาวจีนที่เข้ามามีอิทธิพลในมาลายาทางเศรษฐกิจ ซึ่งการปลุกใจดังกล่าวได้ผล เพราะชาวมลายูเกลียดชังชาวจีนอยู่ก่อนแล้ว แต่ต่อมาชาวมลายูได้เห็นความโหดร้าย ได้เห็นการสังหารหมู่ ทำให้ชาวมลายูเกิดความรู้สึกที่ตนถูกปกครองโดยชนต่างชาติ (ผิดกับสมัยที่อังกฤษปกครองชาวมลายูอาจไม่รู้สึกละ) ครั้นมาลายาประสบปัญหาทางเศรษฐกิจอย่างหนักในปลายสงคราม ทำให้ชาวมลายูยิ่งเกลียดชังญี่ปุ่นยิ่งขึ้น⁸¹

ญี่ปุ่นได้พยายามส่งเสริมชักจูงให้ชาวมลายูรักชาติภายในขอบเขตของวงศ์ใหญ่ด้วยกัน และยังสนับสนุนชาตินิยมของมาเลย์ เช่น สนับสนุนพรรค เค. เอ็ม. เอ็ม (Union of Malay Youths) ซึ่งต่อมากลายเป็น "KRIS" และการให้คนมาเลย์นับถือจักรพรรดิของญี่ปุ่นนั้นไม่สามารถทำได้สำเร็จ มีแต่ว่าการกระทำดังกล่าวสนับสนุนให้ชาวมลายูรักชาติของตนยิ่งขึ้น เห็นชัดในตอนปลายสงครามทหารชาวมลายูและทหารอาสาสมัครสามารถสู้รบกับกองทัพญี่ปุ่นได้เป็นอย่างดี ทั้ง ๆ ที่อังกฤษไม่เคยฝึกหัดชาวมลายูทำการรบแบบกองโจรมาก่อน⁸²

นอกจากชักชวนชาวมลายูต่อต้านชาวจีนแล้ว ญี่ปุ่นยังปฏิบัติต่อชาวจีนอย่างโหดร้ายอีกด้วย โดยเฉพาะในสิงคโปร์เพียง 2 - 3 วันหลังจากความพ่ายแพ้ของอังกฤษ ญี่ปุ่นได้สังหารหมู่ชาวจีนเป็นจำนวนมาก ชาวจีนที่ญี่ปุ่นมุ่งสังหารมีอยู่ 3 พวก คือ⁸³

⁸¹ John Bastin, The Emergence of Modern Southeast Asia : 1511-1957, p. 153.

⁸² Loc. cit.

⁸³ Ibid., p. 154.

1. ชาวจีนที่นิยมพรรคก๊กมินตั๋ง

2. ชาวจีนที่นิยมลัทธิคอมมิวนิสต์

3. ชาวจีนที่อาสาสมัครเป็นทหารในกองทัพอังกฤษสู้กับญี่ปุ่นและยังไม่ยอมแพ้ สำหรับชาวจีนพวกนี้ญี่ปุ่นเห็นว่า เป็นพวกที่นิยมอังกฤษ

ตลอดสมัยของการยึดครองของญี่ปุ่นไม่มีความปลอดภัยสำหรับชาวจีนเลย โดยเฉพาะในสิงคโปร์ซึ่งมีชาวจีนเป็นจำนวนมาก ชาวจีนในสิงคโปร์ชอบอยู่ใต้การปกครองของอังกฤษ เพราะมีเสรีภาพเต็มที่ ดังนั้นเมื่อญี่ปุ่นเข้าปกครองสิงคโปร์จึงถูกชาวจีนต่อต้าน ทำให้ญี่ปุ่นถึงกับประกาศว่าใครต่อต้านหรือขัดขวางจะถูกลงโทษถึงตายหรือถูกจับมาเป็นทาส

การที่จะแสดงให้ญี่ปุ่นเห็นว่าชาวจีนนิยมญี่ปุ่นและพร้อมที่จะร่วมมือกับญี่ปุ่นนั้น ชาวจีนจะต้องรวมเป็นหมู่แล้วเก็บเงินมาให้กองทัพญี่ปุ่น โดยเรียกเงินจำนวนนี้ว่า "ของขวัญที่ได้เปล่า" (free gift) โดยตัวแทนจากสมาคมต่าง ๆ จะกำหนดจำนวนเงินที่ชาวจีนแต่ละคนจะต้องจ่าย วันที่ 25 มิถุนายน พ.ศ. 2485 (ค.ศ. 1942) ชาวจีนได้ให้เงินจำนวน 50 ล้านดอลลาร์มาลาयाแแกนายพลยามาซิตา หนังสือพิมพ์ไชนัน ไทมส์ (The Syonam Times) ได้ถือโอกาสโจมตีว่าเงินดังกล่าวเป็นเงินจำนวนเล็กน้อย ถ้าเปรียบเทียบกับจำนวนเงินที่ชาวจีนให้กับกองทุนสงเคราะห์ประเทศจีน (The Chungking China Relief Fund) ก่อนที่ญี่ปุ่นจะเข้ายึดสิงคโปร์⁸⁴

ส่วนการปฏิบัติต่อชาวยุโรป ญี่ปุ่นมีนโยบายที่จะปฏิบัติต่อชาวยุโรปอย่างเหยียดหยามและหยาบคาย เช่น ให้เชลยชาวยุโรปเปลือยกายท่อนบนทำงานทำให้แลดูเป็นของขบขัน เพราะชาวยุโรปไม่เคยเปลือยกายมาก่อน และญี่ปุ่นยังมีนโยบายขจัดอิทธิพลของตะวันตก เช่นญี่ปุ่นได้ทำลายอนุสาวรีย์บางแห่ง และให้ทำการสอนภาษาญี่ปุ่นแทนภาษาอังกฤษ ชัยชนะของญี่ปุ่นและการโฆษณาชวนเชื่อทำให้เกียรติคุณของอังกฤษเสื่อมไป เชลยชาวยุโรปถูกใช้ให้ไปสร้างทางรถไฟสายไทย-พม่า ความยากลำบากและการปฏิบัติอย่างรุนแรงของญี่ปุ่น

⁸⁴Jones, op. cit., p. 387.

ทำให้เชลยเหล่านี้ล้มตายเป็นจำนวนพัน ๆ คน⁸⁵

ส่วนพวกครึ่งชาติระหว่างยุโรปกับเอเชีย (Eurasians) เป็นพวกที่ญี่ปุ่นประณามว่าเป็นพวกนิยมตะวันตกและนิยมการปกครองของอังกฤษ เมื่อญี่ปุ่นถือว่าพวกนี้ไม่ใช่ชาวเอเชีย ในระยะแรกที่ญี่ปุ่นเข้ามายึดครองได้ให้ชนเหล่านี้ไปประชุมและชี้แจงเขียนเอาไว้ และเจ้าหน้าที่ญี่ปุ่นก็ได้ถือโอกาสคำทอคนเหล่านี้ว่าไม่มีประโยชน์อะไรที่ชนเหล่านี้จะหันมานิยมญี่ปุ่น ญี่ปุ่นจะตองหามาตรการที่รุนแรงมาทำโทษชนเหล่านี้ และต่อมาพวกครึ่งชาติถูกบังคับให้ระลึกว่าตนนั้นเป็นชาวเอเชีย และถูกบังคับให้เข้าร่วมนโยบาย "ระเบียบใหม่" กับญี่ปุ่น ญี่ปุ่นเห็นว่าชนครึ่งชาติเหล่านี้ไม่เหมาะสำหรับงานในตำแหน่งเสมียน จึงให้ทำงานที่ต่ำกว่า เช่น ทำงานในไร่ หรือเป็นคนเฝ้าร้าน

ส่วนชาวอินเดียในมาลายาญี่ปุ่นถือว่าเป็นพันธมิตร จึงปฏิบัติต่อชาวอินเดียอย่างเป็นมิตรมากกว่าศัตรู ทั้งนี้เนื่องจากว่าขณะที่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ใน พ.ศ. 2484 (ค.ศ. 1941) ซึ่งเป็นเวลาที่เอเชียกำลังตั้ง เครียดและขณะที่กองทัพอินเดียหลายหน่วยมาถึงมาลายา ญี่ปุ่นได้พยายามติดต่อกับกองทัพอินเดียทางตัวแทนอินเดียซึ่งกำลังลี้ภัยอยู่ในญี่ปุ่นชื่อ รัช เบฮารี โบส (Rash Behari Bose)⁸⁶ ใน พ.ศ. 2484 (ค.ศ. 1941) เขาได้ทำความตกลงกับญี่ปุ่นว่า ญี่ปุ่นจะต้องปฏิบัติต่อชาวอินเดียในดินแดนที่ยึดครองอย่างเป็นมิตร แล้วอินเดียจะยอมให้จัดตั้งกองทัพอินเดียแห่งชาติโดยจัดตั้งขึ้นจากทหารที่ยอมแพ้ เพื่อจุดประสงค์ที่จะปลดปล่อยประเทศอินเดีย ทหารเหล่านี้เมื่อวันที่ 12 ธันวาคม พ.ศ. 2484 (ค.ศ. 1941) ทหารอินเดียส่วนหนึ่งได้ยอมแพ้และหันมาร่วมมือกับญี่ปุ่นจัดตั้งกองทัพอินเดียแห่งชาติ I.N.A. (Indian National Army) ซึ่งมีหัวหน้าชื่อ โมฮัน ซิงค์ (Mohan Singh) ต่อมาหลังจากอังกฤษยอมแพ้ที่สิงคโปร์ได้ 2 - 3 เดือน เชลยอินเดีย 20,000 คน จากจำนวน

⁸⁵K.G. Tregonning, A History of Modern Malaya (London: Eastern University Press Ltd., 1964), p. 216. และ Jones, op. cit., p. 385.

⁸⁶เมื่อ พ.ศ. 2455 ขณะที่เขายังหนุ่มเขาได้พยายามที่จะสังหารผู้สำเร็จราชการอังกฤษที่อินเดีย และได้มาลี้ภัยอยู่ในประเทศญี่ปุ่น และตกอยู่ใต้การอารักขาของสมาคมมังกรดำ

45,000 คน เป็นพวกแซกซิกและฮินดูได้เข้ามาอยู่ในกองทัพอินเดียแห่งชาติ ในเดือน มิถุนายน พ.ศ. 2485 (ค.ศ. 1942) ได้มีประชุมครั้งแรกในกรุงเทพฯ ภายใต้การสนับสนุนของญี่ปุ่น รัช เบฮารีโบส (Rash Behari Bose) เป็นประธาน ที่ประชุมตกลงให้มีการจัดตั้งกองทัพชาวอินเดียทั่วเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และโมฮัน ซิงค์ ได้พยายามให้กองทัพอินเดียเป็นอิสระจากญี่ปุ่น เพราะไม่ต้องการให้ตกเป็นเครื่องมือของญี่ปุ่น แต่ญี่ปุ่นทราบความตั้งใจดังกล่าวจึงจับโมฮัน ซิงค์ และกองทัพดังกล่าวถูกยุบ⁸⁷ ชาวอินเดียถูกเกณฑ์ไปเป็นกรรมกรทำงานตามท่าเรือ สร้างทางรถไฟสายพม่า-ไทย และล้มตายเพราะความทุกข์ยากเป็นจำนวนมาก

ตลอดสมัยของการยึดครองของญี่ปุ่น ญี่ปุ่นได้สร้างความเกลียดกลัวให้กับชาวพื้นเมืองต่าง ๆ มาก โดยเฉพาะชาวจีน เมื่อญี่ปุ่นเอากิจการตำรวจทั้งหมดมาอยู่ใต้การบังคับบัญชาของ เคมเปไต (Kempeitai) ซึ่งเป็นตำรวจกึ่งทหาร เคมเปไตเหล่านี้ใช้อำนาจมีคจับคนไปคุมขังและทรมานต่าง ๆ กำลังตำรวจมีมากขึ้นเมื่อญี่ปุ่นใช้ชาวอินเดียเข้าประจำการไว้ปราบปรามพวกกองโจรต่าง ๆ ในมาลายา

แต่อย่างไรก็ดี การเข้ามายึดครองมาลายาของญี่ปุ่นมีส่วนอย่างยิ่งในการกระตุ้นความรู้สึกทางชาตินิยมในทางการเมืองให้แก่มาลายา คือความเกลียดและกลัวญี่ปุ่นอันเป็นความรู้สึกร่วมกันได้เอาชนะความรู้สึกแบ่งแยกของชาวมลายู จีน และอินเดียได้สำเร็จ ทำให้ชน 3 เชื้อชาติเหล่านี้รวมกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันมากขึ้น

รายละเอียดการปกครองของญี่ปุ่นในมาลายาส่วนใหญ่ได้จากหนังสือของ เอฟ. ซี. โจนส์ (F.C. Jones) จากเรื่อง Japan's New Order in East Asia ซึ่งเขียนจากการค้นคว้าจากหนังสือพิมพ์ที่ออกในสิงคโปร์ เช่น ซอนัน ไทมส์ (Syonan Times) ซอนัน ซินบุน (Syonan Sinbun) เป็นต้น หนังสือดังกล่าวได้แสดงให้เห็นถึงการปกครองของญี่ปุ่นในสิงคโปร์เป็นส่วนใหญ่ ส่วนการปกครองของญี่ปุ่นในดินแดนมาลายาส่วนอื่น ๆ นั้น รายงานจากผู้วาราชการจังหวัดตามชายแดนภาคใต้ของไทยมีประโยชน์พอสมควร แม้ว่าจ

⁸⁷Tregonning, op. cit., pp. 277-8.

เป็นเพียงดินแดนที่ติดกับชายแดนไทย และเป็นดินแดนที่ญี่ปุ่นโอนให้ไทยในระยะต่อมาก็ตาม และถึงแม้ว่าจะเป็นช่วงของการปกครองของญี่ปุ่นเพียงระยะสั้น แต่ก็อาจสะท้อนให้เห็นถึงสภาพเหล่านี้ในจังหวัดอื่น ๆ ของมาลายาด้วย รายงานข่าวมีดังนี้

"การปกครองดินแดนที่ยึดได้ ญี่ปุ่นจัดการปกครองดินแดนที่ยึดได้โดย เฉพาะที่จังหวัด ประลิส ไทรบุรี ตามระบอบเดิม ตำแหน่งสูงสุดท่านยังมีอยู่ แต่ไม่มีที่ปรึกษาเหมือนเมื่อครั้ง อังกฤษปกครอง อำนาจตามกฎหมายของสูงสุดท่านเกือบจะกล่าวได้ว่าไม่มีเลย เพราะทุกสิ่งทุกอย่างญี่ปุ่นได้ใช้อธิปไตยทางทหารเข้าครอบงำหมด เจ้าหน้าที่ฝ่ายญี่ปุ่นตำแหน่งที่สำคัญใน จังหวัดหนึ่ง ๆ มีดังนี้ ข้าหลวง รองข้าหลวง เจ้าหน้าที่ควบคุมทรัพย์สินและสินค้า ผู้กำกับการตำรวจ เจ้าหน้าที่ควบคุมการรถไฟ การพิจารณาพิพากษาคดีเป็นอำนาจของ ศาลทหาร ข้าราชการนอกจากตำแหน่งดังกล่าวมานี้คงใช้ข้าราชการชุดเก่าที่เคยทำงานมา แล้วในสมัยที่ดินแดนยังเป็นของอังกฤษ แต่ลดเงินเดือนลงครึ่งหนึ่งบ้าง หนึ่งในสามบ้าง หนึ่งในสี่บ้าง บ้างก็ถูกปลดออกเป็นคนว่างงาน แม้แต่สูงสุดท่านก็ถูกลดเงินเดือน ข้าหลวง แต่ละจังหวัดเป็นอิสระไม่ขึ้นแก่กัน ไม่ขึ้นแก่ผู้สำเร็จราชการ แต่ขึ้นกับรองแม่ทัพ บังคับให้ ข้าราชการเรียนภาษาญี่ปุ่นให้พูดได้ภายในสามเดือน สำหรับประชาชนยังไม่บังคับ เพียงแต่ แนะนำ โรงเรียนประชาบาลซึ่งแต่ก่อนเก็บค่าเล่าเรียนนี่คงสอนให้แปล่า ให้ครูสอน ภาษาญี่ปุ่นแทนภาษาอังกฤษ ป้ายบอกสถานที่ต่าง ๆ เป็นภาษาอังกฤษถูกปลดลงหมด กฎหมาย ที่ใช้บังคับคงให้ปฏิบัติไปตามเดิม แต่ถ้าญี่ปุ่นจะทำอะไรขึ้นก็ถือเอากฎหมายของญี่ปุ่นเป็นสำคัญ หรือไม่ก็ปฏิบัติไปโดยผลการตามใจชอบของฝ่ายญี่ปุ่น การสอบคดีต่าง ๆ ใช้วิธีหา ร้อยราย กาจ มาก เช่น คยหน้า ให้กินน้ำมัน ให้กินน้ำสุก หรือโดยวิธีอื่นตามใจชอบของผู้สอบสวน..."⁸⁸

ญี่ปุ่นได้จัดตั้งหมู่ตรวจขึ้นทุกแห่ง มีหลายหมู่ ๆ ละประมาณ 5 - 10 คน เรียกว่า "หมาต่ากำปอง" เป็นภาษาจีนปนมาลายา แปลว่าตำรวจหมู่บ้าน ซึ่งมีทั้งจีนและมาเลย์

⁸⁸ กรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, รายงานของ ร้อยเอก ขาญ ขาญใช้จักร ข้าหลวงจังหวัดสงขลา ลงวันที่ 28 ธันวาคม 2485 .

แต่งกายตามถนัด บ้างนุ่งกางเกงนอน หรือกางเกงใน จะสวมเสื้ออะไรก็ได้ อาวุธที่ใช้คือ
ไม้พลอง เป็นที่เก็บตกจากทหารอังกฤษ บางครั้งก็ใช้ก้อนอิฐหรือหินขว้างก็มี พวกนี้จะออก
เดินตรวจตามหมู่บ้านและถนนหนทางตลอดคืน ระหว่าง 18 นาฬิกา จนถึง 6 นาฬิกา มีหน้าที่
รักษาความสงบ ใดคาจ้างวันหนึ่งคนละ 10 เซนต์

ผู้ชุมนุมปกครองอย่างใช้อำนาจในลักษณะที่ก่อให้เกิดความเกลียดชังและ
ระแวงภัยที่จะมาถึงตัวอยู่เป็นนิจ ผู้ต้องหาถูกขังค้ำเอาน้ำกรอกปากจนพุงกางแล้วเหยียบ
เอาน้ำออกแล้วจึงสอปากคำ ถ้ายังปากแข็งไม่ยอมรับก็ถูกตีแล้วจับกรอกน้ำอีก ถ้าการ
สอบสวนเป็นที่แน่ใจว่าผู้ต้องหาไม่มีความผิดก็ปล่อยตัวไป สำหรับผู้ที่สารภาพผิดก็จะถูก
ประหารโดยแทงให้ตายด้วยหอกปลายปืนหรือใช้ดาบฟันคอ บางรายมีโทษหนักก็ค่อย ๆ
ทรมานไปจนตายในอาการอันน่าทรมาน บางรายถูกตัดศีรษะเสียบประจาน คนที่ทำผิดเล็กน้อย
ขโมยน้อยถูกจับมัดตากแดดไว้ตามที่สาธารณะ ซอกกล่าวหาที่ประชาชนหวาดเกรงคือ ข้อหา
เป็นปฏิปักษ์ต่อผู้ชุมนุม ซอกกล่าวหาตั้งกล่าวต้วงกว้างออกไปในจำพวกบุคคลเหล่านี้คือ

1. จำพวกส่งเงินไปช่วยชาติทางเมืองจีน (ถือว่าช่วยให้เกิดกำลังรบ)
2. จำพวกค้าแร่ติดต่อกับอังกฤษ (ถือว่าส่งเสริมการสร้างอาวุธยุทโธปกรณ์)
3. จำพวกครูโรงเรียน (ส่งเสริมให้เยาวชนเกลียดชังผู้ชุมนุม ถือว่าเป็นคอมมิวนิสต์)
4. จำพวกผู้ร้ายลักขโมย และพวกปล้นสดมภ์
5. จำพวกที่มีใจฝักใฝ่อังกฤษ
6. จำพวกที่ถูกขัดขวางซึ่งไม่จำเป็นต้องมีความผิดเสมอไป

ประชาชนอาจถูกกล่าวหาโดยไม่รู้ตัว จึงระแวงภัยที่จะเกิดแก่ตน ไม่มีจิตใจประกอบ
อาชีพอย่างเช่นเวลาปกติ... 89

89 กรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, รายงานลับ เฉพาะจากผู้ว่าราชการจังหวัดสตูล
ลงวันที่ 6 มกราคม 2486 เรื่องการปกครองดินแดนที่ผู้ชุมนุมยึดครอง ถึงปลัดกระทรวง
มหาดไทย ที่ 156/2486.

ขบวนการต่อต้านญี่ปุ่น

การต่อต้านการปกครองของญี่ปุ่นในมาลายามีหลายแบบ รวมทั้งการจัดตั้งกองโจร คอยทำลายที่มั่นและทำลายการติดต่อ การสื่อสารของญี่ปุ่น กองโจรที่เป็นองค์การที่มีพลังมากที่สุดคือ องค์การ 3 ทาว หรือมีชื่อว่า เอ็ม. พี. เอ. เจ. เอ. (Malayan People's Anti Japanese Army) ซึ่งแบ่งเป็นกลุ่ม ๆ กระจายอยู่ในป่าตอยรังควานญี่ปุ่น ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่อังกฤษที่ทำหน้าที่ติดต่อกับกองทัพพันธมิตรในอินเดีย ชาวจีนทั้งหมดที่นิยมคอมมิวนิสต์และนิยมพรรคกมินตัง และชาวมาเลย์โดยเฉพาะในรัฐปะหัง หัวหน้าดำเนินการขององค์การนี้เป็นคอมมิวนิสต์ ซึ่งดำเนินการในรูปของพรรคคอมมิวนิสต์ เป็นพรรคที่ผิดกฎหมาย จึงดำเนินการอย่างลับ ๆ ครั้นญี่ปุ่นเข้ายึดครองมาลายา พรรคนักเป็นศัตรูกับญี่ปุ่นซึ่งนิยมฟาสซิสต์ และคอยหลบซ่อนในป่าเพื่อต่อต้านญี่ปุ่น องค์การนี้ไม่ใช่องค์การที่เกิดขึ้นเมื่อญี่ปุ่นยึดครอง แต่เป็นองค์การที่มีอยู่แล้วในสมัยอังกฤษปกครอง.

พรรคคอมมิวนิสต์มาลายา (The Malayan Communist Party) มีชื่อย่อว่า เอ็ม. ซี. พี. (M.C.P.) ตั้งขึ้นใน พ.ศ. 2470 (ค.ศ. 1927) สมาชิกส่วนใหญ่เป็นจีน กิจกรรมของพรรคดำเนินอย่างสามกมลลับ และการที่พรรคนี้ไม่สามารถจดทะเบียนได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย จึงทำให้ธรรมเนียมและวัตถุประสงค์ของพรรคไม่เป็นที่เปิดเผยได้นัก ดังนั้นจึงไม่ได้รับการสนับสนุนอย่างกว้างขวาง ในปีที่เกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 ใน พ.ศ. 2482 (ค.ศ. 1939) และ 2 ปีก่อนที่รัสเซียจะเข้ามาพัวพันกับสงคราม พรรคคอมมิวนิสต์ในมาลายาได้ก่อความวุ่นวายในหมู่กรรมกร และทำให้เกิดการก่อกวนในไรวินาคีใหญ่ ในเหมืองแร่ และอุทกเรือ ใน พ.ศ. 2484 (ค.ศ. 1941) รัสเซียถูกเยอรมนีบุก อังกฤษและรัสเซียกลายเป็นพันธมิตรในสงคราม พรรคคอมมิวนิสต์ในมาลายาจึงเปลี่ยนท่าทีหันมาสนับสนุนอังกฤษมากขึ้น เพราะอังกฤษเข้าไปร่วมมือกับรัสเซีย ซึ่งรัสเซียเป็นประเทศคอมมิวนิสต์ที่มีอุดมการณ์เกี่ยวกับพรรคคอมมิวนิสต์มาเลย์ และระหว่งการยึดครองของญี่ปุ่น พรรคคอมมิวนิสต์จึงกลายเป็นศัตรูที่สำคัญของญี่ปุ่น และถึงขบวนการขึ้นในป่า ดำเนินการสู้รบแบบกองโจรเพื่อรักษาไว้ซึ่งองค์การนี้⁹⁰

⁹⁰ Kennedy, op. cit., pp. 261-2.

การที่พรรคคอมมิวนิสต์ซึ่งต่อต้านอังกฤษในครั้งแรกหันมาต่อต้านญี่ปุ่นในรูปของกองโจร แต่ยังคงไว้วางใจซึ่งจุดประสงค์สำคัญต่อไปที่จะจัดตั้งสาธารณรัฐคอมมิวนิสต์ขึ้นในมาลายา ต่อมา เจ้าหน้าที่ชั้นสูงของอังกฤษได้มารวมมือกับหัวหน้าคอมมิวนิสต์ ทำให้มีการติดต่อกับสหประชาชาติ ใน พ.ศ. 2486 (ค.ศ. 1943) โดยติดต่อกับ "กองทัพอากาศ 136" (Force 136) ทางวิทยุ ฝ่ายพันธมิตรได้ส่งคนมาขึ้นบกในดินแดนมาลายา บ้างก็โคจรลงมาเพื่อฝึกหัดกำลังคนให้รบ แบบกองโจรต่อต้านญี่ปุ่น ไม่มีแผนการที่จะยกพลต่อสู้ญี่ปุ่น แต่ฝึกหัดเพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการ บุกของฝ่ายพันธมิตร เจ้าหน้าที่ฝ่ายอังกฤษส่งอาวุธและสัมภาระต่าง ๆ ให้กับกองโจรนี้ โดยมีเงื่อนไขว่า เมื่อเสร็จสงครามแล้วกองโจรนี้จะส่งอาวุธคืนให้กับอังกฤษและสมาชิกของ กองโจรจะกลายเป็นพลเรือนธรรมดา⁹¹

เมื่อครั้งที่ 3 คาวได้ได้รับความช่วยเหลือจากภายนอก กำลังพลและอาวุธจึง ขยายจำนวนอย่างรวดเร็ว ในระยะแรกที่ญี่ปุ่นยึดครองมาลายา กองโจรมีอาวุธเพียง 3,000 ชูค มาในปี 2488 (ค.ศ. 1945) ได้ทวีขึ้นถึง 7,000 ชูค ส่วนกำลังคนที่เพิ่มขึ้น นั้นสืบเนื่องมาจากการที่ญี่ปุ่นปฏิบัติต่อชาวจีนอย่างโหดร้ายทารุณ ทำให้ชาวจีนเกลียดชังและกลัว ญี่ปุ่นมากกว่ากองโจรจึงหันมาให้ความสนับสนุนกองโจร ประกอบกับการปราบปรามกองโจร ของญี่ปุ่น ญี่ปุ่นไม่ได้รับการร่วมมือจากชาวจีนในชนบทที่จะบอกที่หลบซ่อนหรือนำทางให้แก่ฝ่าย ญี่ปุ่น ญี่ปุ่นจึงทำร้ายคนเหล่านี้ถึงแก่ชีวิต เมื่อการวางตัวเป็นกลางเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ คนเหล่านี้จึงเลือกเข้ามาร่วมมือกับกองโจรมากยิ่งขึ้น ✓

ครั้นเมื่อญี่ปุ่นยอมแพ้ฝ่ายสหประชาชาติแล้ว มาลายาต้องประสบกับความยุ่งยากใน ช่วงเวลาที่ฝ่ายพันธมิตรจะเข้ามา และความยุ่งยากอันเกิดจากความพยายามของกองทัพ เอ็ม. พี. เอ. เจ. เอ. ซึ่งออกจากป่าในฐานะวีรบุรุษ (Heroes) กองทัพอังกฤษเข้ามา มาในมาลายาเดือนกันยายน พ.ศ. 2488 (ค.ศ. 1945) เข้าม่าปกครองโดยการทำความ

⁹¹N.J. Ryan, The Making of Modern Malaysia and Singapore : A History of Earliest Times to 1966 (Singapore : Oxford University Press, 1970), p. 222. Kennedy, op. cit., p. 262.

ตกลงกับกองทัพ เอ็ม. พี. เอ. เจ. เอ. ที่จะให้สมาชิกของกองทัพนี้ส่งอาวุธคืนให้ทัพอังกฤษ อังกฤษปลดประจำการทหารเหล่านี้โดยจ่ายเงินรางวัลคนละ 350 ดอลลาร์ การปลดปล่อยทหารเหล่านี้ถือเป็นการสิ้นสุดของกองทัพ เอ็ม. พี. เอ. เจ. เอ. แต่โดยแท้จริงแล้วความเป็นผู้นำและความร่วมมือ ตลอดจนอาวุธและสัมภาระยังคงมีเหลืออยู่โดยซ่อนไว้ในป่าใหญ่ เพื่อจุดประสงค์ในอนาคตซึ่งพวกเขาอาจจะต้องใช้ในการปฏิบัติของคอมมิวนิสต์

2. ทางด้านเศรษฐกิจ เศรษฐกิจของมาลายาขึ้นอยู่กับสินค้าขาออกที่สำคัญเพียง 2 อย่าง คือ ยาง และยางพารา มูลค่าของสินค้าเหล่านี้สามารถนำเข้ามาซึ่งสินค้าอุปโภคบริโภคสำหรับบำบัดความต้องการของชาวมาเลย์ได้

ในระหว่างการยึดครองของญี่ปุ่น การผลิตแร่ดีบุกและยางพาราถูกจำกัดลงเพราะไม่สามารถส่งไปขายยังต่างประเทศได้ นอกจากญี่ปุ่นเท่านั้น แต่การขนส่งเป็นอุปสรรคที่สำคัญ แม้ญี่ปุ่นจะควบคุมเส้นทางการเดินเรือ แต่ก็ไม่สามารถจัดหาเรือบรรทุกสินค้าขาออกจากมาลายาได้อย่างเต็มที่ เพราะปัญหาของการขนส่งญี่ปุ่นจึงจัดหาสินค้า 2 สิ่งซึ่งเป็นวัสดุที่สำคัญในการสงครามจากดินแดนใต้การปกครองซึ่งอยู่ไกลกว่า การสูญเสียตลาดของสินค้าขาออก 2 ชนิดดังกล่าวทำให้มาลายาไม่สามารถนำเข้ามาซึ่งสินค้าอุปโภคบริโภคได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้าวซึ่งนับว่าสำคัญที่สุด โดยปกติข้าวที่ไซบีเรียในมาลายาส่งมาจากพม่าและดินแดนที่ใกล้เคียง แต่ประเทศพม่ากลายเป็นสนามรบ ผลผลิตจึงมีน้อย ส่วนดินแดนที่ใกล้เคียงที่ยังทำเกษตรกรรมได้ เช่น ไทยและอินโดจีน มีข้าวอย่างเหลือเฟือ แต่ญี่ปุ่นไม่สามารถจัดหาเรือขนส่งข้าวมาให้ได้ คนที่อยู่ในเมืองซึ่งคลุ้มไปจนถึงคนจีนซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมากได้รับความกระทบกระเทือนเกี่ยวกับปัญหาขาดแคลนอาหาร คนจีนส่วนใหญ่ใค้อพยพไปอยู่ตามป่าเพื่อหวังจะไปให้พ้นสายตาของญี่ปุ่นและทำการปลูกข้าวกินเอง⁹²

เกี่ยวกับปัญหาการขาดแคลนอาหารของชาวมาเลย์ นั้น ญี่ปุ่นมักจะกล่าวเสมอว่าชาวมาเลย์จะต้องพึ่งตัวเอง และญี่ปุ่นแก้ปัญหขาดแคลนอาหารด้วยการให้คนสิงคโปร์ออกไปตั้งนิคมและทำการเพาะปลูกในส่วนต่าง ๆ ของคาบสมุทรมลายู เช่น ให้คนจีนไปตั้งนิคมขึ้น

⁹²Kennedy, op. cit., p. 260.

ที่ เอนดอ (Endau) ทางตะวันออกเฉียงเหนือของรัฐยะโฮร์ พวกครึ่งชาติและพวกที่นับถือ ศาสนาคาทอลิกผู้หนึ่งให้ไปตั้งที่ บาฮอ (Bahau) ในรัฐเนกรีเซมิลิน ส่วนคนมาเลย์และ อินเดียนผู้หนึ่งให้ไปตั้งที่ เกาะบิงกัว (Bintang Island) แต่วิธีการส่งคนออกไป ตั้งนิคมในที่ต่าง ๆ ไม่ประสบผลสำเร็จนัก⁹³ แต่อย่างไรก็ดี ก็ช่วยกระจายพลเมืองจาก เกาะสิงคโปร์ทำให้ปัญหาความขาดแคลนลดลงไปบ้าง

ในด้านการคลัง ตลอดสมัยการยึดครองของผู้หนึ่งได้มีการออกขมิ้นโดยปราศ- จากการควบคุมทำให้เกิดปัญหาเงินไม่มีค่าและเงินเฟ้อ การที่ประเทศขาดรายได้มีผลกระทบ กระเทือนถึงข้าราชการ เพราะต้องถูกลดเงินเดือน

3. ทางด้านสังคม เมื่อผู้หนึ่งเข้าไปในมาลายา ผู้หนึ่งโจมตีเมืองและจุดยุทธศาสตร์ ที่สำคัญ ตลอดจนการที่มาลายาและสิงคโปร์เป็นสมรภูมิ ความเสียหายย่อมมีมากอยู่แล้ว แต่ ขณะที่อังกฤษถอยออกมาจากส่วนต่าง ๆ ของมาลายาและสิงคโปร์ อังกฤษได้ทำลายถนน สะพาน เครื่องมือในเมืองแร่ต่าง ๆ ตลอดจนโรงงานเกี่ยวกับยางพารา ทำให้การดำเนินงานต่าง ๆ ต้องหยุดชะงักไป เกิดปัญหาคว่างงาน ประกอบกับการพิมพ์ขมิ้นออกมา มาก เงินจึงไม่มีค่า ปัญหาที่ติดตามมาคือ ประชาชนไม่สามารถซื้อสินค้าที่จำเป็นได้เพราะ เกิดภาวะเงินเฟ้อ

ปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นต่อมาคือ ปัญหาขาดแคลนอาหารตลอดสมัยที่ผู้หนึ่งยึดครอง เกิดขึ้นอยู่ทั่วไป ผู้หนึ่งได้พยายามเพิ่มผลผลิตขึ้นในมาลายาโดยการตั้งนิคมขึ้นในที่ต่าง ๆ เป็นการกระจายพลเมืองที่แออัดในสิงคโปร์ออกไปในส่วนต่าง ๆ ของแหลมมลายู และพยายาม คิดค้นหาสิ่งของมาใช้แทนสินค้าชนิดต่าง ๆ แต่ก็ไม่สามารถขจัดปัญหาขาดแคลนอาหาร และ เครื่องอุปโภคบริโภคได้ ปัญหาดังกล่าวมีมากกว่าในพม่า นอกจากความทุกข์ยากในทาง เศรษฐกิจ ชาวมาเลย์ยังต้องจัดหาสิ่งของต่าง ๆ ให้แก่กองทัพผู้หนึ่งที่เรียกร้องตามอำเภอใจ

⁹³K.G. Tregonning, A History of Modern Malaya (London, Eastern University Press, Ltd., 1964), p. 277.

และเริ่มเกณฑ์ราษฎรตามใจชอบ ในหมู่ผู้ที่ถูกเกณฑ์ ชาวอินเดียนเป็นชนชาติถูกเกณฑ์มากที่สุด⁹⁴

สงครามและการยึดครองทำให้เกิดกิจการต่าง ๆ ต้องหยุดชงักไปหลายอย่าง เช่น โรงเรียนต่าง ๆ ถูกปิด ครูถูกสังหารชีวิต ต่อมาแม่ญี่ปุ่นจะให้โรงเรียนเหล่านี้ทำการเปิดสอนเหมือนเดิมบ้างก็ตาม แต่ก็จัดหลักสูตรใหม่ให้มีการสอนภาษาญี่ปุ่นเข้าไปด้วย นอกจากนี้ญี่ปุ่นยังละเลยกิจการด้านสาธารณสุข เมื่อญี่ปุ่นได้ยึดโรงพยาบาล ได้ยารักษาโรค และเครื่องมือแพทย์ที่ทันสมัยแล้ว ญี่ปุ่นไม่ได้เอาใจใส่ที่จะป้องกันโรคติดต่อเมืองร้อน เช่น มาลาเรีย อหิวาต์ และไข้รากสาด แต่อย่างใด ประกอบกับขาดอาหาร ยารักษาโรค ทำให้คนตายด้วยโรคขาดอาหารและโรคระบาดเป็นจำนวนมาก⁹⁵

สภาพทางสังคมของเมืองปะลิสและไทรบุรีในระยะต้นสงครามได้มีผู้นำที่ก
ไว้ว่า⁹⁶

พลเมืองส่วนมากไม่มีความพอใจในการปกครองเท่าที่เป็นอยู่นี้เลย เพราะไคร์รับความเดือดร้อนทางต่าง ๆ เวลานั้นราษฎรมักจะถือกันว่าตัวไคร์ตัวมัน ไคร์จักหลบหลีกความหาญและความยากแค้นใดแล้วเป็นพอ ไม่มีใครเอาใจใส่ในเรื่องการ เมืองมากไปกว่าตัวของเขาเองและครอบครัว การที่ญี่ปุ่นเขาคระยครองนี้แม่จะแสดงว่าเป็นมิตรเขาค้ำชูช่วยเหลือก็ดี แต่ในทางปฏิบัติตรงกันข้าม โดยทั่วไปญี่ปุ่นไม่ไว้วางใจราษฎรชาวพื้นเมืองเลย เช่น อาวุซบีน ยานพาหนะ ตลอดจนเครื่องมืออุปกรณ์บริโภคบางอย่างก็รีบเสียหุ้มด การตรวจคนเขาเมืองจากจังหวัดหนึ่งไปอีกจังหวัดหนึ่งก็ปฏิบัติอย่างเข้มงวดกวดขัน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁹⁴Kennedy, op. cit., p. 260.

⁹⁵Hall, op. cit., p. 824.

⁹⁶กรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, รายงานลับจากเรือเอก ชาญ ชาญใช้จักร ร.น. ข้าราชการจังหวัดสงขลา ลงวันที่ 28 ธันวาคม พ.ศ. 2485 ถึงกระทรวงมหาดไทย.

เหตุการณ์ความเป็นอยู่ ราษฎรคอยาก ถูกทารุณต่าง ๆ การอาชีพไม่เป็นลำดับ สิ้น แร่นแค้นผิดเคือง กรรมกรไต่รับ ความเคียดแค้นมาก พวกผู้หญิงและเด็กเที่ยวเก็บเศษของ เล็ก ๆ น้อย ๆ ตามโกดังสินค้า หรือไม้กั้นชาน ราษฎรโดย มากค้ำสุรา กั้นชา ยาฝิ่น บุหรี่ เมื่อไม่มีเงินก็รับจ้าง ประกอบอาชีพกรรมต่าง ๆ เช่น ลักลอบพาของหนีศุลกากร เป็นต้น

โดยสรุป ราษฎรในจังหวัดต่าง ๆ ในมาลายาที่ญี่ปุ่นเข้า ครอบครองไม่มีอิสระเสรีแต่อย่างใด

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประเทศอินโดจีน

กองทัพญี่ปุ่นเข้าไปตั้งอยู่ในอินโดจีนตามข้อตกลง วันที่ 14 กันยายน พ.ศ. 2483 (ค.ศ.1940) และตามข้อตกลงเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2484 (ค.ศ.1941) ทอม่าโตทำข้อตกลงกันอีก ลงวันที่ 9 ธันวาคม พ.ศ.2484 (ค.ศ.1941) ระหว่างพลเรือเอก เคอคูซ์ (Admiral Decoux) ข้าหลวงใหญ่ (Governor General) และนายพลตีโอ (General Tyo) ซึ่งเป็นแม่ทัพกองทหารญี่ปุ่นในอินโดจีน ตามข้อตกลงนี้ฝรั่งเศสยอมให้กองทัพญี่ปุ่นเข้ามาในอินโดจีน แต่ฝรั่งเศสที่อินโดจีนจะไม่ยอมรับร่วมมือกับญี่ปุ่นในเรื่องราวทั้งหมดที่อยู่นอกอินโดจีน และพลเรือญี่ปุ่นในอินโดจีนต้องอยู่ในบังคับบัญชาของรัฐบาลฝรั่งเศสและศาลฝรั่งเศส ข้อตกลงนี้ยังย้ำถึงสาระที่ว่าฝรั่งเศส-ญี่ปุ่นจะร่วมมือกันป้องกันอินโดจีน โดยญี่ปุ่นคงให้ฝรั่งเศสปกครองอินโดจีนต่อไป

หลังจากฝรั่งเศสยอมแพ้เยอรมนีในเดือนมิถุนายน พ.ศ.2483(ค.ศ.1940) แล้วฝรั่งเศสมีสองรัฐบาลคือ รัฐบาลพลัดถิ่น ซึ่งมีเดอโกล (De Gaulle) เป็นหัวหน้า และรัฐบาลวีซีซึ่งเป็นรัฐบาลฝรั่งเศสอยู่ที่อำนาจเยอรมนี ได้ให้อำนาจอย่างเต็มที่แก่พลเรือเอกเคอคูซ์ ในการตัดสินใจใด ๆ ในอินโดจีน เพราะฝรั่งเศสขณะนั้นอยู่ระหว่างการปิดครองของเยอรมนีและขาดการติดต่อกับอินโดจีน

การทำความตกลงกับญี่ปุ่นของพลเรือเอก เคอคูซ์ในครั้งหลังสุด เคอคูซ์กล่าวว่า เป็นสัญญาที่ทำขึ้นเพื่อแก้ไขเปลี่ยนแปลงขอเรียกร้องเดิมของญี่ปุ่น และพลเรือเอกเคอคูซ์ได้ประสบความสำเร็จในการปฏิเสธการร่วมมือใด ๆ กับกองทัพญี่ปุ่นในการดำเนินงานนอกอินโดจีน ทั้งญี่ปุ่นยังรับประกันว่าจะช่วยป้องกันอาณานิคมของฝรั่งเศสในเอเชีย

การที่รัฐบาลญี่ปุ่นไม่จำกัดอำนาจการปกครองของฝรั่งเศสในอินโดจีน เพราะเหตุผลที่ว่าญี่ปุ่นจะต้องรุกคืบหน้าไป ญี่ปุ่นสามารถเรียกร้องสิ่งที่ต้องการได้ทั้งในทางการเมือง ทางทหารและทางเศรษฐกิจ ญี่ปุ่นรู้สึกว่าความโหดที่กำลังของพันธมิตรยังอยู่ห่างไกลจากอินโดจีนแล้ว พลเรือเอกเคอคูซ์ข้าหลวงใหญ่ของอินโดจีนจะไม่สามารถทำการต่อต้านญี่ปุ่นได้เลย ส่วนนายพลเรือเอกเคอคูซ์เข้าใจถึงสถานะของตนเองว่ายังอยู่ในอันตราย จึงได้พยายามประคับประคองสถานการณ์ในอินโดจีนโดยพยายามมิให้มีการช่วยญี่ปุ่นไหลมอำนาจของฝรั่งเศส

ในอินโดจีนได้ เพื่อรอเวลาที่ญี่ปุ่นจะแพ้สงครามและอาณานิคมของฝรั่งเศสจะกลับมาเป็นของ
 ฝรั่งเศสตามเดิมหลังสงคราม นายพลเคอกูซได้พยายามมีสัมพันธไมตรีกับรัฐบาลจุงกิ่งให้มากที่สุด
 ที่สุด เพื่อว่าหากญี่ปุ่นล้มอำนาจฝรั่งเศสในอินโดจีน รัฐบาลอินโดจีนจะได้ไปลี้ภัยในจีนได้ ใน
 พ.ศ.2487 (ค.ศ.1944) พลเรือเอกเคอกูซได้ทำการติดต่ออย่างลับ ๆ กับจีนในการพยายาม
 ไม่ให้จีนและพันธมิตรรุกเข้ามาในอินโดจีนเพื่อขับไล่ญี่ปุ่น⁹⁷ แต่ญี่ปุ่นก็ไม่ได้วางใจนัก ดังนั้น
 จึงสนับสนุนให้มีการตั้งขบวนการชาตินิยมเวียดนามขึ้น

เป็นที่น่าสังเกตว่านโยบายและการปฏิบัติของญี่ปุ่นต่ออินโดจีนขัดแย้งกัน ด้วยเหตุนี้
 อินโดจีนจึงอยู่ในฐานะที่แปลกพิศขรรรมคา ทั้งนี้ เพราะญี่ปุ่นยังยอมรับว่าฝรั่งเศสมีอำนาจ
 อธิปไตยเหนืออินโดจีน ฝรั่งเศสยังสามารถจัดการด้านบริหารและกองทัพของฝรั่งเศสยังคง
 ทำหน้าที่รักษาความสงบภายในและปราบปรามผู้ต่อต้านการปกครองของฝรั่งเศส การที่รัฐบาล
 ญี่ปุ่นไม่ขจัดฝรั่งเศสออกไปจากอินโดจีนทำให้ความเชื่อถือนอกของคนทั่วไปต่อญี่ปุ่นลดน้อยลง แต่
 ญี่ปุ่นก็สามารถชักจูงให้ชาวเวียดนามมีความรู้สึกทางชาตินิยม โดยให้ความสนับสนุนแก่ขบวนการ
 เกาไดอัสต์ (Cao Daist) ซึ่งเคยมีการติดต่อกับญี่ปุ่นมาก่อน⁹⁸

พลเรือเอกเคอกูซต้องการจะประคับประคองสถานการณ์อันตึงเครียดระหว่างอินโดจีนกับญี่ปุ่น
 ให้คงอยู่นานกว่าญี่ปุ่นจะแพ้สงคราม แต่ต้องลมเหลวเสียก่อน อย่างไรก็ตามก็เคอกูซก็สามารถ
 รักษาสถานการณ์ไว้ได้จนถึงวันที่ 9 มีนาคม พ.ศ.2488 (ค.ศ.1945) ในระหว่างนั้นไม่เพียง
 แต่จะต้องเผชิญกับญี่ปุ่นเท่านั้น เขายังต้องเผชิญกับการก่อความไม่สงบของชาวเวียดนาม การ
 ก่อกวนของชาวจีนและการเข้ามาแทรกแซงของฝ่ายพันธมิตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งสหรัฐอเมริกา
 หลังจากรัฐบาลวิชีสลายตัวไปแล้ว พลเรือเอกเคอกูซได้มีข้อความลับไปยังรัฐบาลชั่วคราวแห่ง
 ฝรั่งเศสเมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ.2487 (ค.ศ.1944) ใหละเวนการกระทำใด ๆ อันจะก่อ
 ความยุ่งยากที่จะทำให้สถานะเดิมของอินโดจีนเปลี่ยนแปลงไป ด้วยเขาเกรงว่าการกระทำ
 ดังกล่าวจะยั่วยุญี่ปุ่นทำรัฐประหาร ต่อมาเดือนตุลาคม พ.ศ.2487 (ค.ศ.1944) เคอกูซ

⁹⁷ F.C. Jones, op.cit., p. 394.

⁹⁸ Ibid., p. 392.

ทราบว่า นายพลไอเม่ (Aymé) ผู้บังคับการทหารในอินโดจีนและนายพลมอร์ดองต์ (Mordant) ได้ติดต่อกับเคอโกล และเคอโกลได้แต่งตั้งให้คนทั้งสองเป็นหัวหน้าขบวนการต่อต้านญี่ปุ่น และเตรียมจะปฏิบัติการเมื่อญี่ปุ่นทำรัฐประหาร รัฐบาลอินโดจีน แต่พลเรือเอกเคอกูส์ไม่ต้องการให้มีการจัดตั้งขบวนการดังกล่าวภายในอินโดจีน เขาจึงประท้วงไปยังเคอโกลและขอลาออกจากตำแหน่งข้าหลวงใหญ่ในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2487 (ค.ศ. 1944) แต่เขาไม่ได้รับอนุมัติให้ลาออก⁹⁹

พลเรือเอกเคอกูส์ เห็นว่าการโจมตีทางอากาศของสหรัฐอเมริกาทำความเสียหายให้แก่ญี่ปุ่นเพียงเล็กน้อย แต่บ้านเรือนเสียหายและประชาชนตองขาดเจ็บล้มตายมาก นอกจากนี้ทางรถไฟระหว่างโคชินไชน่ากับตังเกี๋ยใช้การไม่ได้ เรือจากไซ่ง่อนไปไฮฟองถูกระเบิดจมลงเมื่อการขนส่งต่าง ๆ ถูกทำลาย การขนส่งอาหารไปยังตังเกี๋ยไม่สามารถทำได้ มีผลทำให้ประชาชนในแคว้นตังเกี๋ยอดอยากล้มตายเป็นจำนวนนับล้านในระหว่าง พ.ศ. 2487 - 2488 (ค.ศ. 1944 - 1945)

ส่วนญี่ปุ่นมั่นใจว่า เมื่อสหรัฐอเมริกายึดฟิลิปปินส์กลับคืนมาได้แล้ว คงจะต้องมาขึ้นบกที่อินโดจีน ดังนั้นญี่ปุ่นก็เริ่มไม่พอใจฝรั่งเศสยิ่งขึ้น ต้นเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2488 (ค.ศ. 1945) เคอโกลได้สั่งให้นายพลเรือเอกเคอกูส์ประกาศตัวเป็นกลาง ภายใต้อาณัติของสหรัฐอเมริกาในอินโดจีน¹⁰⁰

ญี่ปุ่นคงจะทราบแผนการลับของฝ่ายฝรั่งเศส ดังนั้นในวันที่ 9 มีนาคม พ.ศ. 2488 (ค.ศ. 1945) ญี่ปุ่นจึงจัดการทำรัฐประหาร ในวันที่ญี่ปุ่นปลดอาวุธทหารอินโดจีน ทูตญี่ปุ่นประจำอินโดจีนคนใหม่ชื่อ ชุนนิชิ มัตสึโมโตะ (Shunichi Matsumoto) ได้มาพบกับนายพลเรือเอกเคอกูส์พร้อมกับแจ้งว่า สหรัฐอเมริกามีที่ท้าวจะบุกเข้ามาในอินโดจีน เขาจึงขอร้องว่านับแต่นี้ต่อไป กองทหารและตำรวจของอินโดจีนต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของกองทัพญี่ปุ่น พลเรือเอกเคอกูส์ปฏิเสธคำขอร้องของทูตญี่ปุ่น กองทหารญี่ปุ่นจึงเขาลอบบ้านพักและจับตัวเคอกูส์ไปคุมขัง

⁹⁹ Ibid., p. 394.

¹⁰⁰ Ibid., p. 396.

ไว้ รวมทั้งพลเรือนฝรั่งเศสทั้งหมด ในเมืองลางเซิน (Langson) ฮาเกียง (Hagiang) และอีกหลายแห่ง กองทหารฝรั่งเศสถูกทำลายอย่างรวดเร็ว ทหารและพลเรือนฝรั่งเศสจำนวนมากถูกสังหารหมู่หลังจากยอมจำนนแล้ว มีเพียงกองทหารฝรั่งเศสในตั้งเกียงภายใต้การบังคับบัญชาของซาบัตตีเยร์ (Sabattier) ที่ทำการต่อสู้กับกองทหารญี่ปุ่นและถอยเข้าสู่ชายแดนจีน¹⁰¹

การทำรัฐประหารหรือการปลดอาวุธทหารอินโดจีนครั้งนี้ ทางกรุงโตเกียวไม่สามารถยับยั้งหรือชักขวางได้ นายพลโกอิโซ (Koiso) โคกล่าวในสภาโตเอตเมื่อวันที่ 10 มีนาคม พ.ศ.2488 (ค.ศ.1849) ถึงสาเหตุที่กองทหารญี่ปุ่นในอินโดจีน ปลดอาวุธทหารอินโดจีนว่า ฝรั่งเศสในอินโดจีนทรยศต่อญี่ปุ่น และหนังสือพิมพ์ซินบุน (Syonan Sinbun) ฉบับวันที่ 13 มีนาคม พ.ศ.2488 (ค.ศ.1945) ลงข้อความว่า การที่ญี่ปุ่นทำรัฐประหารเพราะว่าพลเรือเอกเคอคูชิหลักเลี้ยงที่จะช่วยญี่ปุ่นป้องกัน โดยไม่ต่อต้านการทิ้งระเบิดของสหรัฐอเมริกา และฝรั่งเศสในอินโดจีนให้จ่ายค่านการทหารให้ญี่ปุ่นน้อยที่สุด ไม่ว่าจะเป็นสิ่งของหรือแรงงานที่ญี่ปุ่นเรียกร้อง ทั้งยังปฏิเสธที่จะรับรองรัฐบาลนานกิง (Nanking Regime) แต่อินโดจีนกลับทำการติดต่อย่างลับ ๆ กับรัฐบาลจุงกิง และปฏิเสธที่จะส่งนักบินชาวอเมริกันที่ถูกจับได้ในอินโดจีนให้แก่ญี่ปุ่น หนังสือพิมพ์ดังกล่าวชี้แจงต่อไปว่าขอล่าวหาทั้งหมดเป็นความจริงเพียงพอที่จะแสดงให้เห็นว่า เคอคูชิหลอกหลวงญี่ปุ่นอยู่ตลอดเวลา¹⁰²

หลังจากทำรัฐประหารแล้ว ในวันที่ 11 มีนาคม พ.ศ.2488 (ค.ศ.1945) ญี่ปุ่นได้ให้จักรพรรดิเมจิโคตราประกาศเลิกสมสนธิสัญญาฉบับ พ.ศ.2427 (ค.ศ.1884) ซึ่งกำหนดให้เวียดนามเป็นรัฐอารักขาของฝรั่งเศส และโคประกาศเอกราชของเวียดนาม และให้เวียดนามร่วมมือกับญี่ปุ่นเพื่อทำสงครามมหาเอเซียบูรพา ในวันที่ 13 มีนาคม พ.ศ.2488 (ค.ศ.1945) มีการประกาศคล้าย ๆ กันโดยกษัตริย์นโรคมแห่งเขมร ในโคชินไชน่า กงสุลใหญ่ของญี่ปุ่นก็กลายเป็นข้าหลวง ญี่ปุ่นตั้งคนของตนให้เป็นข้าหลวงใหญ่แทนข้าหลวงใหญ่ฝรั่งเศส

¹⁰¹ F.C. Jones, *op. cit.*, p. 396.

¹⁰² *Ibid.*, p. 397.

(French Resident Superior) ได้มีการแต่งตั้งที่ปรึกษาชาวญี่ปุ่นที่ศาลแห่งเวียตนาม และเขมร ในขณะที่ ชุนนิชิ มัทสึโมโตะ (Shunichi Matsumoto) ยังคงเป็นที่ปรึกษาทั่วไปของแม่ทัพญี่ปุ่น

ญี่ปุ่นสนับสนุนการปกครองของจักรพรรดิเบ๋อไค ซึ่งประกอบด้วยชาวเวียตนาม มี ทรัน ทรอง คิม (Tran Trong Kim) เป็นนายกรัฐมนตรี เมื่อประกาศเอกราชแล้ว พรรคเวียตมินห์ปฏิเสธที่จะร่วมมือกับรัฐบาล เวียตมินห์ยังคงต่อต้านญี่ปุ่นต่อไป เพื่อสร้างจักรวรรดิอันเข้มแข็งขึ้นมาใหม่ ส่วนลาวนั้น พระเจ้าศรีสว่างวงศ์ได้ประกาศเอกราชเมื่อวันที่ 8 เมษายน พ.ศ.2488 (ค.ศ.1945)

ในอินโดจีน เช่นเดียวกับพม่า มาลายา ที่มีขบวนการต่อต้าน เมื่อเวียตมินห์กลายเป็นกองโจรต่อต้านญี่ปุ่น และได้รับความช่วยเหลือทางด้านการอาวุธและเทคนิคจากสหรัฐอเมริกา ทำให้สันนิบาตเพื่อเอกราชของชาวเวียตนามสามารถกวาดต้อนทหารญี่ปุ่นออกจากจังหวัดต่าง ๆ ของตังเกี๋ยทางเหนือ นอกจากนี้ กองโจรของโฮจิมินห์มีส่วนส่งเสริมให้คณะกรรมการฝ่ายต่อต้านญี่ปุ่นติดต่อกับฝ่ายพันธมิตรได้สำเร็จ¹⁰³

ครั้นญี่ปุ่นแพ้สงคราม และยอมจำนนต่อฝ่ายพันธมิตรแล้ว นายพลเรือเอกเคอกูซึ ซึ่งถูกคุมขังอยู่ที่ ลอค มินห์ ได้ขอร้องให้แม่ทัพญี่ปุ่นชื่อ นายพลทสึชิม่าชิ (Tsuchimashi) ให้ปล่อยตัวเขาและพวกนักศึกษาชาวฝรั่งเศส แต่ญี่ปุ่นไม่ปฏิบัติตาม เคอกูซึและพรรคพวกจึงยังคงอยู่ในคุกต่อไปจนถึงวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ.2488 (ค.ศ.1945)

เมื่อญี่ปุ่นแพ้สงครามแล้ว ต่อมาวันที่ 22 สิงหาคม พ.ศ.2488 (ค.ศ.1945) จักรพรรดิเบ๋อไค (Bao Dai) สละราชสมบัติ และรัฐบาลของพระองค์ก็สลายตัวไป เวียตนามมีรัฐบาลชั่วคราวตั้งขึ้นมาภายใต้การนำของโฮจิมินห์ ซึ่งประกาศอิสรภาพที่ฮานอยเมื่อวันที่ 2 กันยายน พ.ศ.2488 (ค.ศ.1945) และประกาศไม่ยอมรับรัฐอำนาจของฝรั่งเศส ส่วนฝรั่งเศส

¹⁰³Hall, op. cit., p. 821.

ไม่มีอำนาจใดที่จะป้องกันการเคลื่อนไหวของขบวนการรักชาติชาวเวียดนาม เพราะไม่มีกำลังอยู่ในภาคตะวันออกไกลเลย ฝ่ายพันธมิตรโคตกลางให้กองทัพอังกฤษและจีนเข้ายึดครองอินโดจีนชั่วคราว โดยให้อังกฤษเข้ายึดครองตอนใต้และจีนยึดครองตอนเหนือ แบ่งเขตการยึดครองที่เส้นขนานที่ 17¹⁰⁴

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹⁰⁴
Ibid., p. 398.